

INFORMATIVNO-POLITIČKI TJEDNIK
IZLAZIO OD 1945. DO 1956.
OBNOVLJEN 2003.

HR

HRVATSKA

RIJEČ

BROJ 966

22. LISTOPADA 2021. CIJENA 50 DINARA

ISSN 1451-4257

Početak obnove rodne kuće bana Jelačića

**U ime zajedničke
budućnosti**

SADRŽAJ

4

Javna rasprava o dva strategijska dokumenta HNV-a
**Informiranje
i službena uporaba
hrvatskog jezika**

8

Negiranjem jezika, negira se
i postojanje nacionalnih zajednica
Svaka kradljivica

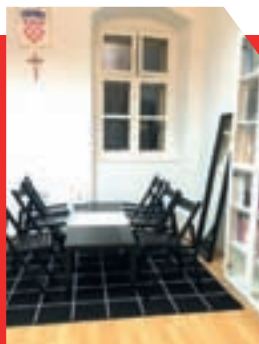
12

Dr. sc. Ivana Kronja, filmologinja,
kulturologinja i filmska kritičarka
**Festivalizacija kulture,
nagrade se
dodjeljuju posvuda**

22

Obnovljene prostorije područnog
ureda HNV-a i DSHV-a u Srijemskoj
Mitrovici
**Prostor za nastavu
i koordinaciju s
hrvatskim udrugama**

30

IV. Međunarodni festival
tradicijskog pjevanja u Subotici
**Zapivajmo
čuvajući svoje**

34

Novi đakon Subotičke biskupije
Služenje – Božji poziv

OSNIVAČ:

Hrvatsko nacionalno vijeće

IZDAVAČ:

Novinsko-izdavačka ustanova

Hrvatska riječ, Trg cara Jovana Nenada 15/II,
24000 Subotica

UPRAVNI ODBOR:

Ladislav Suknović (predsjednik), Josip Stan-
tić (zamjenik predsjednika), Branimir Kunti-
ć, Dragan Muharem, Marko Tucakov, Krunoslav
Đaković, Josip Dumendžić, Tomislav Vuković i
Karolina Bašić

RAVNATELJ:

Ivan Ušumović

e-mail: direktor@hrvatskarijec.rs

GLAVNA I ODGOVORNA UREDNICA:

Zlata Vasiljević (urednica@hrvatskarijec.rs)

REDAKCIJA:

e-mail: desk@hrvatskarijec.rs

Ivana Petrekanić Sič

(koordinatorka dopisne službe)

dr. sc. Jasminka Dulić

(novinarka, urednica političke rubrike)

Željka Vukov

(novinarka, urednica društvene rubrike)

Davor Bašić Palković

(novinar, urednik rubrike kultura)

Zvonko Sarić

(novinar)

Jelena Dulić Bako

(novinarka)

Suzana Darabašić

(novinarka dopisništva Srijem)

LEKTOR:

Zlatko Romić

TEHNIČKA REDAKCIJA:

Thomas Šujić (tehnički urednik)

Jelena Ademi (grafička urednica)

FOTOGRAFIJE:

Nada Sudarević

ADMINISTRACIJA:

Branimir Kuntić

Ljubica Vujković-Lamić (tajnice@hrvatskarijec.rs)

Zdenka Sudarević (distribucija@hrvatskarijec.rs)

KOMERCIJALISTICA:

Mirjana Trkulja (komercijala@hrvatskarijec.rs)

TELEFON: ++381 24/55-33-55;

++381 24/55-15-78;

++381 24/53-51-55

TEKUĆI RAČUN: 325950060001449230

E-MAIL: ured@hrvatskarijec.rs

WEB: www.hrvatskarijec.rs

TISAK: Birograf Comp DOO, Zemun

List je upisan u Registar javnih glasila

Agencije za privredne registre Republike Srbije

pod registarskim brojem: NV000315

COBISS SR-ID 109442828

CIP - Katalogizacija

u publikaciji Biblioteka

Matice srpske, Novi Sad

32+659.3(497.113=163.42)

Iza zastora

Kao i obično kada su svečani događaji u pitanju problemi obično ostaju po strani, a dužnosnici u svojim izjavama šalju poruke suradnje, razumijevanja, pomirenja, a o problemima, ako se progovori, govori se izvan službenih programa i obraćanja. I lijepo zvuče te poruke upakirane uz još po koju političku frazu. I nije to izum ovih naših prostora već ustaljena (politička) praksa na svim stranama svijeta. I možda tako i treba. Iako često može zavarati, ako se baš povjeruje svakoj izrečenoj rečenici.

Ovaj uvod napravila sam kako bih vam zapravo rekla kako je biti Hrvat u Srbiji lako i jednostavno, jer postoji »čvrsta želja čuvanja kulturnog naslijeđa«, »građenja boljih odnosa i razumijevanja«, »zajedništvo naspram podjela«... I tko može bilo što zamjeriti ovim riječima? Zar nije ideal svakoga od nas živjeti u takvom okruženju? Naravno da jeste.

No, dok se ne dostigne ta razina uvažavanja, priznavanja, toleriranja trebat će još puno takvih poruka, ali i onih konkretnih poteza koji će jasno dati do znanja da se iza običnih političkih fraza krije i nešto više.

Jedan od tih konkretnih poteza evo mogao bi biti hrvatski jezik, koji kako smo naučili iz školskih udžbenika, a vi pročitali u *Hrvatskoj riječi*, ne postoji. Koliko znam, taj problem i dalje tapka u mjestu ili, u prijevodu osim onih koji se glasno i argumentirano ne slažu s podjelom jezika u kojoj nema ni hrvatskog ni bošnjaškog ni crnogorskog, argumente onih drugih nismo čuli. Nisu dostupni.

Da je po onoj »građenje boljih odnosa i razumijevanja«, normalno bi bilo da se netko već ozbiljno udubio u problem udžbenika i razmišljao kako ispraviti, da ne ulazimo slučajnu ili namjernu, pogrešku. Ovako se računa na kakvog »keca iz rukava« koji će udžbenik gurnuti u zaborav.

Da je po onoj »čvrsta želja čuvanja kulturnog naslijeđa«, zar bi bilo prijedora oko upisa *Dužijance* u registar nematerijalne kulturne baštine Srbije?

Da je po onoj »zajedništvo naspram podjela«?... Dalo bi se i tu štošta pobrojati. Ali, stavit ću ovdje točku. Da ne virim previše iza zastora. Ostavit ću vas da o ostalom čitate na stranicama koje vas čekaju.

Z. V.

Javna rasprava o dva stratezijska dokumenta HNV-a

Informiranje i službena uporaba hrvatskog jezika

Hrvatsko nacionalno vijeće predstavilo je 19. listopada u svome sjedištu u Subotici Nacrt strategije za službenu uporabu jezika i pisma i Nacrt strategije informiranja na hrvatskom jeziku u Srbiji 2021.-2025. čime su otvorili javnu raspravu o ova dva stratezijska dokumenta. Nacrti se nalaze na web portalu Hrvatskog nacionalnog vijeća i svi zainteresirani mogu uputiti primjedbe i dopune do kraja ovoga mjeseca. Nacrti će biti predstavljeni i u Monoštoru 21., Petrovaradinu 25. i u Sonti 28. listopada, nakon čega će ih razmatrati HNV na prvoj »živoj« sjednici.

Službena uporaba hrvatskog jezika i pisma

Koordinatorica tima za izradu Strategije za službenu uporabu hrvatskog jezika i pisma bila je asistentica obrazovanja u HNV-u **Nataša Stipančević**, a tim za izradu strategije su činili predsjednica HNV-a **Jasna Vojnić**, predsjednik Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini **Tomislav Žigmanov**, predsjednik Izvršnog odbora HNV-a **Lazar Cvijin**, novinarka tjednika *Hrvatska riječ* **Jelena Dulić-Bako**, međunarodni tajnik u HNV-u **Darko Baštovanović**, prevoditelj za hrvatski jezik u Pokrajinskoj vladi **Mato Groznica**, izvršitelj za besplatnu pravnu pomoć **Petar Balažević**, magistar fizike **Vlatko Vidaković**, član IO HNV-a zadužen za službenu uporabu jezika i pisma **Zlatko Načev** i **Marko Tucakov**.

Nacrt strategije, kojeg je predstavila Jasna Vojnić, sadrži opis trenutnog stanja u pogledu prava na službenu uporabu hrvatskog jezika i pisma, analizu konteksta u kojem se ostvaruje ovo pravo, rezultate ispitivanja javnog mnijenja na 260 ispitanika te SWOT analizu. Kao ključne vrijednosti istaknute su: tradicija, hrabrost, motivacija i zadovoljstvo, vizija plana je da se Hrvati u Srbiji služe hrvatskim jezikom i pismom i dijalektima, a misija i glavni cilj je da se jezik i pismo očuvaju i da ga Hrvati u Srbiji s ponosom koriste, navodi se u nacrtu. Kao ključni problemi ističu se nepostojanje mogućnosti za ostvarivanje ovog prava, ali i nepostojanje motivacije za njegovo konzumiranje te nepostojanje stratezijskog djelovanja.

Stratezijski cilj je povećati opseg i kvalitetu ostvarivanja ovog prava kroz osiguranje preduvjeta za primjenu prava u praksi te povećanje konzumiranja prava kroz osvješćivanje i motiviranje.

Tijekom rasprave generalni konzul Generalnog konzulata Republike Hrvatske u Subotici **Velimir Pleša** je kazao kako je ovim strategijama trebala prethoditi strategija popisa stanovništva kao »majka svih strategija«.

»Krajnje je vrijeme da se krene u izradu jedne kvalitetne strategije popisa stanovništva kojom će se Hrvati obavijestiti u svim mjestima da se izjasne kao Hrvati, jer ukoliko neće biti službeno popisanih Hrvata kao nacionalne manjine onda strategije o kojima je danas riječ i koje su kvalitetno urađene i s puno truda, neće imati kome koristiti«, rekao je Pleša.

Član tima Vlatko Vidaković je pak rekao kako smatra da će i ova strategija ohrabriti ljude da se izjasne Hrvatima na popisu, dok je Darko Baštovanović rekao kako je glavni problem neusklađenost velikog broja zakona kojim se regulira ovo područje i potkapacitiranost sustava, kao i govor mržnje spram Hrvata u medijima.

Strategija informiranja

Koordinatorica tima za izradu nacrtu Strategije informiranja bila je koordinatorica razvojnih programa HNV-a **Karolina Bašić**, a tim za izradu su činili Jasna Vojnić, ravnatelj Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata Tomislav Žigmanov, glavna i odgovorna urednica tjednika *Hrvatska riječ* **Zlata Vasiljević**, novinarka *Hrvatske riječi* **Ivana Petrekanić Sič**, novinar redakcije na hrvatskom jeziku u RTV-u **Josip Stantić**, dipl. pravnik **Svetislav Milanković**, član IO HNV-a zadužen za informiranje **Boris Udovičić**, vijećnik HNV-a **Darko Sarić Lukendić**, vlč. **Andrija Anišić**, župnik župe sv. Roka u Subotici i uposlenik HNV-a, teolog **Filip Čeliković** koji je također koordinirao timom u drugom dijelu rada.

Nacrt Strategije za informiranje također sadrži podatke o povijesti i postojećem stanju u informiranju na hrvatskom jeziku, analizu konteksta i SWOT analizu te rezultate ispitivanja javnog mnijenja.

Kao polazne vrijednosti plana navode se »otvorenost, jasnoća, atraktivnost i cjelovitost«, vizija kojom se rukovodi plan je da »hrvatska zajednica u Srbiji ima vidljivu i pozitivnu sliku u medijima«, a misija HNV-a u tome »je da hrvatsku zajednicu učini vidljivom u medijima na pozitivan način«.

Strategijski cilj je da se poveća vidljivost i pozitivna slika o Hrvatima u Srbiji kroz »povećanje količine hrvatskih sadržaja, povećanje dostupnosti, podizanje kvalitete i motivacije za informiranje na hrvatskom jeziku«.

Tijekom rasprave je **Branimir Kuntić** pohvalio analizu i deskripciju stanja, ali kao negativno istaknuo stavljanje u isti »koš« regionalnih i lokalnih medija u ispitivanju javnog mnijenja. Također je istaknuo kako nije jasna veza između ovog nacrtu strategije i važeće Strategije razvoja

sustava javnog informiranja u Srbiji za razdoblje 2020. do 2025., koja je, kako je rekao, »magistralan pravac kojim moramo ići«, te je postavio pitanje suglasja nacrtu s glavnim medijskom strategijom.

Predsjednica HNV-a Jasna Vojnić je rekla da u pogledu službene uporabe jezika i pisma nisu svugdje osigurani uvjeti, a čak i kad jesu Hrvati ih ne koriste u dovoljnoj mjeri, te strategija predviđa rad na osiguranju uvjeta i osvješćivanju i motiviranju ljudi da ih koriste. U informiranju pak je istaknula kako hrvatska zajednica u Srbiji nije previše vidljiva ni u Srbiji ni Hrvatskoj i da se na tome treba više raditi.

Pozvala je sve zainteresirane da do kraja mjeseca upute primjedbe i dopune na Ured HNV-a kada se završava javna rasprava.

Izradu strategija financirao je Središnji državni ured za Hrvate izvan RH, preko Veleposlanstva RH.

J. D.

Potpota hrvatskoj zajednici u Banatu

Državni tajnik Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske **Zvonko Milas** i njegov kolega, zadužen za pitanja hrvatske nacionalne manjine u inozemstvu dr. sc. **Milan Bošnjak** posjetili su u nedjelju pripadnike zajednice Hrvata u Starčevu.

»Želimo na sve načine pomoći našu dijasporu u Srbiji, a to činimo kontinuiranom suradnjom i partnerskim odnosom koji smo izgradili. Hrvati ovdje imaju svoje institucije, udruge i organizaciju i oni se doista mogu pokazati u smislu kulture, tradicije i običaja, a u prilog tomu govori i preko četiri stotine projekata realiziranih na godišnjoj razini. Ovo je samo jedan od vidova naše potpore za koji vjerujemo da će ubrzati integraciju hrvatskog naroda u društvo u kojem žive«, istaknuo je Milas.

Na sastanku u sjedištu starčevačke podružnice Udruge banatskih Hrvata razgovaralo se i o problemima hrvatske zajednice te djelovanju i planovima Udruge. Predsjednik podružnice **Nikola Pavlić** zahvalio je Milasu na dosadašnjoj potpori radu Udruge, napose na izdvojenim sredstvima zahvaljujući kojima je 2020. obnovljena stolarija u župnom dvoru župe sv. Mauricija, a ove godine opremljen i ured Udruge, čime su osigurani uvjeti za kvalitetniju realizaciju aktivnosti ovdašnjih Hrvata.

»Hrvatska zajednica u Starčevu živi i opstaje na ovim prostorima, a potpora matične države je nužna, jer nam daje vjetar u leđa kako bismo istrajali u našim naporima da unaprijedimo rad i omasovimo članstvo«, naglasio je Pavlić.

Događaju je, među ostalima, nazočio i zamjenik pokrajinske tajnice za kulturu, javno informiranje i odnose s vjerskim zajednicama **Goran Kaurić**, koji je ujedno osnivač i predsjednik Udruge banatskih Hrvata.

»Pozdravljamo to što je Središnji državni ured za Hrvate izvan Republike Hrvatske prepoznao važnost naših

projekata za koje nam svake godine pruža značajnu potporu. Unutar same zajednice to je donijelo velike pomake. Sve veći broj ljudi nam prilazi i želi imati konstruktivni udio u svemu onome što radimo. U tom pogledu pokazuje se da je učinak podrške Hrvatske svojoj dijaspori od iznimnog značaja«, napomenuo je on.

Sastanku su prisustvovali i gosti iz Opova, jednog od južnobanatskih mjesta u kojemu je također zastupljen hrvatski živalj. Njihov predstavnik **Željko Horvat** izrazio je zahvalnost dužnosnicima Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske, kao institucije koja je uz mjesnu samoupravu sufinancirala nedavnu obnovu župnog doma u Opovu.

Državni tajnik Milas prisutnima je po okončanju susreta poručio kako će skupa sa svojim suradnicima i dalje voditi računa o potrebama hrvatske zajednice u ovim krajevima, ali i diljem Vojvodine i Srbije.

D. M.

Početak obnove rodne kuće bana Jelačića

U ime zajedničke budućnosti

Na 220. rođendan bana Josipa Jelačića simboličnim oslikavanjem njegovog lika na zidu njegove rodne kuće u petrovaradinskom Podgrađu objavljen je početak obnove kuće koja je uz pomoć Vlade Srbije vraćena hrvatskoj zajednici

Oslikavanjem lika bana **Jelačića** na zidu svečane dvorane njegove rodne kuće u Petrovaradinu, ministrica kulture i informiranja Srbije **Maja Gojković** i predsjednica HNV-a **Jasna Vojnić** označile su početak radova na obnovi unutarnjeg dijela objekta. Simbolično, urađeno je to 16. listopada, na dan rođenja bana Jelačića, koji hrvatska zajednica u Srbiji proslavlja kao jedan od svoja četiri praznika.

»Ove godine okupili smo se ne samo proslaviti banov rođendan već svečano i simbolički označiti početak radova na uređenju njegove kuće. Put do ovoga nije bilo lagan. Od inicijative HKPD-a *Jelačić* i nekoliko svećenika 2003. godine, preko izrade dokumentacije, dogovora i donacija od strane predsjednika **Aleksandra Vučića**, pa sve do okončanja sudskih sporova i otkupa dijela kuće prošlo je 20 godina. I danas smo dočekali da realizacija jednog od sedam kapitalnih projekata ovog saziva HNV-a započne. Ovoga puta ne, kao obično, uz potporu naše matične domovine već uz potporu naše domicilne države«, kazala je predsjednica HNV-a Jasna Vojnić.

Potporna Vlade Vojvodine

U ime predsjednika Srbije Aleksandra Vučića svečano sti je prisustvovala ministrica kulture i informiranja Maja

Gojković, koja je kazala kako su rodna kuća i njezina obnova istinski simboli želje da se pridonesu očuvanju tradicije, običaja i kulture hrvatske nacionalne manjine u Srbiji.

»Ministarstvo kulture i informiranja i ove godine pružilo je značajnu podršku projektima i programima hrvatske nacionalne zajednice. Sredstva su ove godine izdvojena za 14 projekata kojima se unapređuje njegovanje kulture i tradicije, suvremeno stvaralaštvo i informiranje. Srbija će nastaviti aktivnu suradnju s Hrvatskim nacionalnim vijećem, kako po pitanju očuvanja kulturnog naslijeđa tako i rješavanja infrastrukturnih i drugih važnih pitanja. To je naša zajednička obveza«, kazala je Gojković.

Pokrajinski premijer **Igor Mirović** rekao je da je očuvanje i njegovanje identiteta hrvatske nacionalne manjine u svim njegovim segmentima, kao i svih drugih nacionalnih manjina koje žive u Vojvodini, trajno opredjeljenje Vlade Vojvodine.

»Predstavnici hrvatske manjine kroz svoje politički izabrane predstavnike imaju snažniji uticaj u Pokrajinskoj vladi nego što su ga imali ranije i to je korisno za praktični život i donošenje važnih odluka kada je riječ o pravima hrvatske nacionalne manjine. Uspjeli smo otvoriti lektorat za hrvatski jezik na novosadskom Sveučilištu, usjeli smo zajedničkim snagama pokrenuti i obnovu ove kuće.

Osobno sam vodio inicijativu i malo smo tu usporili kako bismo obnovili i crkvu sv. Jurja. Imamo mnogo ideja i vizija kako to uraditi i vjerujte to ćemo i uraditi. I to nije bila inicijativa koja je došla iz hrvatske zajednice, već Igora Mirovića i to želim reći, jer uvijek na svakom mjestu želim pozvati na zajedništvo, otvoreniji rad nego što je to bilo minulih desetljeća», kazao je Mirović i dodao da problema sigurno ima i dalje, ali, kako je kazao, na podršku lokalnih, pokrajinskih i državnih tijela hrvatska zajednica može računati.

Ban Jelačić – simbol samostalnosti i suverenosti

Dario Magdić, izaslanik državnog tajnika Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan RH **Zvonka Milasa**, podsjetio je da je ban Josip Jelačić nesumnjivo jedan od najznačajnijih hrvatskih velikana u povijesti i u hrvatskom narodu ostao je simbol samostalnosti i suverenosti, te obrane hrvatske državnosti i nacionalnih interesa.

»Smatra se nacionalnim junakom i stoga svi Hrvati u Vojvodini mogu biti ponosni što je potekao s prostora Vojvodine. Kultura, obrazovanje, jezik i povijest jednog naroda jedni su od najvažnijih čimbenika i pokazatelja razvijenosti toga društva. Ovo naše današnje okupljanje promovira hrvatsko kulturno naslijeđe koje je jednako tako i kulturno naslijeđe Hrvata u Vojvodini. Kulturno dobro jednog naroda zrcali se i kroz njegov materinski jezik. Stoga Hrvati u Srbiji posebno čuvaju i njeguju svoj materinski jezik. Tu posebnost oplemenjuju i bunjevačka i šokačka ikavica. Jezik osigurava prepoznatljivost i različitost između drugih jezika i naroda. Višestoljetna povijest Hrvata na ovim prostorima nije uvijek bila ni jednostavna ni laka, a svaki pokušaj ugrožavanja identiteta pridonosio je dodatnom snaženju hrvatske samosvijesti«, kazao je Magdić i osvrnuo se i na aktualnu situaciju oko negiranja hrvatskog jezika u školskim udžbenicima:

»I ovom prilikom moramo ukazati na ranije nepoštovanje određenih institucija u odnosu na činjenicu da je hrvatski jezik potpuno samostalan i međunarodno priznat jezik i jedan je od službenih jezika Eurozone. Institucije Hrvatske, pa tako i Središnji državni ured za Hrvate izvan Republike Hrvatske, oštro osuđuju jezikoslovnu politiku nekih institucija u Srbiji i njihovu tvrdnju da je hrvatski jezik samo jedan od naziva za neki drugi jezik, što je znanstveno neodrživo i netočno. Ovakvi stavovi nikako ne predstavljaju prijateljski čin prema hrvatskom identitetu i prema Hrvatima gdje god oni živjeli. Tome se snažno suprotstavljamo«, kazao je Magdić.

O otvorenim i neriješenim pitanjima govorila je i predsjednica HNV-a Jasna Vojnić:

»Danas, kada započinjemo obnovu banove rodne kuće mi smo jasno vođeni njegovom vizijom razumijevanja drugoga, borbom za dostojanstvo svoga naroda i željom za ravnopravnošću«, kazala je Vojnić

Ona je podsjetila da su se Srbi i Hrvati borili nekada pod istom zastavom i dodala da vjeruje kako će se boriti i dalje da Hrvati u Srbiji dobiju garantirane mandate, razmjernu uposlenost u institucijama, dostojna financijska sredstva za rad Vijeća, registar nematerijalne i materijalne kulturne baštine, pozitivnu sliku u medijima.

»I sve ono malo koje nama znači i ukazuje da smo opet stali pod istu zastavu. Baš kao što to čini Autonomna Pokrajina Vojvodina i Grad Novi Sad«, kazala je Vojnić.

Radove na obnovi rodne kuća bana Jelačića u vrijednosti 100.000 eura financirat će srbijanska Vlada uz potporu Pokrajinske vlade i Grada Novoga Sada.

Program proslave počeo je svetom misom u crkvi sv. Jurja, u kojoj je ban Jelačić kršten, koju je služio zemunski župnik **Jozo Duspara** u koncelebraciji sa svećenicima Srijemske i Subotičke biskupije.

Z. V.

Negiranjem jezika, negira se i postojanje nacionalnih zajednica

Svaka kradljivica

»B k,ssd.psttnsmtn,mt,mt,dvjtsh?Znt,vmtkstsvtk dnmnskv.«

»Slobo, ko je, bre, ovaj? Šta trtlja?«

»To Vam je, gos'n Sreto, Milosav Krleža. Tu je već odavno, ali malo priča, jer još nema svoj jezik. Ako sam ga dobro razumeo, kaže: 'Pomaže Bog, braćo. Izvin'te na smetnji, da li imate možda odvijač? Zna, ova moja tako ostavlja stvari kao da ih namerno sakriva'«

»Krleža, Krleža... To mi zvuči poznato. Da nije to neki pevač ili fudbaler?«

»Nije. On je askurđel jednom Miroslavu koji će tek da se rodi i po vasceli dan će da piskara.«

»A šta beše ono tražio, odvijač? Šta mu to dođe?«

»Šrafčiger, gos'n Sreto.«

»Šrafčiger? Pa šta lepo na kaže tako da ga ceo svet razume?«

...

»Mhb,n.v,dnsmvmvdpbt.vmPhttpvvtstgdn,nkknznkbb-gnzv.db,pstdpzssh.Pb,bn,pmgl!«

»Ko je sad ovaj? Šta to mumla?«

»To je naš Muhamed, Mujo ga zovu. Dobar čovek, samo svi se šegače i zbijaju šale na njegov račun. Ni on, k'o ni Milosav, još nema svoj jezik, pa nas moli za pomoć. Kaže: 'Zdravo, jarane. Evo, doneo sam vam nešto da probate. Ova moja Fata to pravi već sto godina, a nikako ne zna kako bi ga nazvala. A dobro, prste da polizeš. Probaj, bolan, i pomagaj!'«

»To? Pa to je bar lako: to su tufaije. Pozajmi mu reč i nek' ide s mirom. Ma šta reč? Pozajmi mu jezik!«

...

»Zdvmb,ts!v,bgm,bptkzbDjkn,pmndktspstsp.V,nshtgdn tpmntngstgn.Tshstgn!Ptmnpmsz.djgndjm?.«

»Jeo te, šta je ovo danas! Nego, i ovaj mi nešto poznat, a poznato i mrmori.«

»Pa to je naš Radosav. Siguran sam da ste iz prve razumeli kad kaže: 'Zdravo mi bili, junaci! Evo, bogumi, ja bio u apoteku zbog Đekne, pa mi onaj doktor ispis'o recep. Velju, ništa joj drugo neće pomoći nego li stegno. Čuj stegno! Pa to i meni pomaže. A đe da ga nađem?«

»Stegno, stegno... Samo malo, da prelistam... Aaa, pa šta lepo ne kaže but? Iz kog je ovaj veka stig'o?«

Uz malo mašte, a inspirirani stavovima Odbora za standardizaciju srpskog jezika, lako bismo mogli zamisliti da se ovako (ili tomu slično) odvijao razvoj jezika kod Hrvata, Bošnjaka i Crnogoraca. U početku su, kao što se može

pretpostaviti (na sreću, sada i vidjeti/»pročitati«), ti narodi trtljali, mumlali, mrmljali... uglavnom nešto nerazgovijetno trabunjali, svako malo dolazeći kod svojih susjeda i malo-pomalo im krali jezik. Susjedi su, naravno, sve to vidjeli, ali, velikodušni kakvi već jesu, ni slutiti nisu mogli da će ova stvar poći po zlu: umjesto da – u znak zahvalnosti što su konačno i sami naučili govoriti i stvarima davati razumljiva imena – jezik zovu po onome tko ih je tomu poučio, oni su se drznuli nazivati ga hrvatskim, bosanskim, a neki, bogumi, i crnogorskim. Što je još gore, sada grgoljaju i mašu nekakvim baštenskim pločama, pozivaju se na nekog **Marulića** ili **Bračuljevića** koje je već i dragi Bog zaboravio, a što je najgore, u rukama drže i neke povelje o regionalnim i manjinskim jezicima, koju su susjedi, opet iz svoje dobrostive naivnosti, lakomisljeno potpisali u iskrenoj vjeri da to i tako ne vrijedi ni po lule duvana.

Konzervirani u anakronizmu

Davati mašti na volju i razvijati je u ovom smjeru moglo bi se do drugog-trećeg nastavka nekog satiričnog djela i vjerojatno bi to bio i najbolji odgovor na stav skoro dvadesetočlanog Odbora, na čijem je čelu prof. dr. **Sreto Tanašić**, o podjeli južnoslavenskih jezika. Stvar je, međutim, koliko smiješna s jezikoslovnog toliko i žalosna, prije svega s etičkog stajališta, a apsurdna općenito.

Smiješno je i anakrono ujedno, recimo, nacional-romantičarsko uvjerenje članova Odbora da Hrvati, Bošnjaci i »neki Crnogorci« niječu da govore srpskim jezikom nego za »isti« rabe vlastita imena, pozivajući se pri tomu na brojne izvore iz područja književnosti, pa samim time i jezika. Korijeni takvih stavova, čiji je u jezikoslovlju najpoznatiji predstavnik reformator srpskoga jezika i pisma **Vuk Stefanović Karadžić** (*Srbi svi i svuda*), sežu skoro puna dva stoljeća unazad i danas je taj **Kovčević** širom otvoren u javnom govoru ove zemlje, od vrha vlasti, preko politike, medija, sporta, estrade, »znanosti« i, nažalost, obrazovanja. Čitateljima koji ovdje žive nije potrebno dodatno objašnjavati kako je to skoro pa dio službene politike zemlje (bar kada je riječ o slavenskim nesrpskim narodima u manjinskom položaju), a jedino što ju priječi da to i javno proklamira je njezin »europski put«, odnosno mnogobrojni »papiri« koji se odnose na prava nacionalnih manjina, pa tako i Bošnjaka, Crnogoraca i Hrvata, uključujući tu i ona o postojanju njihovih jezika kao i prava na njihovu uporabu.

Kako je, onda, moguće da Odbor za standardizaciju srpskog jezika u XXI. stoljeću izlazi s tako fosilnim stajalištima i to na tako ozbiljnom polju kao što je obrazovanje učenika u osnovnoj školi? Eh, kako. Pa taj isti Odbor je prvoga

dana lipnja na svome sajtu donio tekst *Zakon o rodnoj ravnopravnosti je zakon protiv srpskog jezika*, potvrđujući i na taj način da su mu članovi konzervirani u konzervativizmu i da se i na tom planu daleko razlikuju od svojih bosanskih, crnogorskih i hrvatskih kolega. Članovi toga Odbora, poput recimo prof. dr. **Dragoljuba Petrovića**, svjesno su radili i protiv struke i logike na izradi tzv. bunjevačkog jezika kojega sada učenicima osmog razreda srpskog jezika u osnovnim školama ni slovom ne spominju. Taj isti Odbor suštinski se ne razlikuje od politike vrha vlasti i – poput *Informera*, *Pinka*, *Happyja*, a zašto ne i RTS-a, *Večernjih novosti* i *Politike* – služi joj da preko njega na mala vrata pokuša progurati ono što sama ne smije. Upravo otuda je i žalosno i moralno pokvareno na takve načine p(r)oturati djeci sadržaje koji otvoreno propagiraju jezični hegemonizam, a prikriveno nacionalno nijekanje, i to zasnovane na

»Remek-djelo srpske književnosti i jezika«

poluistinama i besramnim lažima. Takvi retrogradni načini na kojima funkcionira misaoni aparat članova Odbora za standardizaciju srpskog jezika – od odupiranja rodnoj ravnopravnosti unutar vlastitoga jezika, preko aktivnog sudjelovanja u procesu rađanja jezičnog mutanta iz redova dijalekata, pa do nijekanja postojanja nekoliko drugih jezika – izuzetno su plodno tlo za sijanje osjećaja premoći uz istodobno nipodaštavanje drugoga i drugačijega u glavama djece. Kakve to plodove dugoročno može polučiti, ne moramo niti zamišljati: dovoljno je da vidimo postojanje »navijača« i otvorenih neonacističkih grupa u formi tzv. nevladinih organizacija, čije članstvo u ogromnoj većini čine upravo mladi ljudi, koji se sa svih strana napajaju mitovima o vlastitoj superiornosti i višoj vrijednosti u odnosu na Drugoga.

Naravno, mogli su se članovi Odbora za standardizaciju srpskog jezika držati i načela koja su donedavno bila važeća čak i u ovdašnjoj jezikoslovnoj praksi, a to je da bosanski, crnogorski i hrvatski jezik – upravo kao i potpi-

snici *Deklaracije o zajedničkom jeziku* – postoje! Ali, da ne rabimo sad otrcanu frazu o duhu iz boce (a suština je ista, bar ona kvalitativna), moramo i razumjeti članove Odbora: dugo su oni mimo svoje volje prešutkivali načela s kojima su u izravnoj suprotnosti; previše se toga nakupilo da bi znanstveni organizam to mogao probaviti bez verbalnoga pražnjenja u formi »stava« o južnoslavneskim jezicima. Pa još vrata otvorena, a ti tako dugo cupkaš pred njima. I to koja – škole! Jer, kad stisne – stisne. Takvu se priliku ne može propustiti.

Mentalno pražnjenje i »neologizmi«

Oni koji se ne slažu s ovakvom vrstom mentalnoga pražnjenja, pa još nasred učionica – a to će reći i nacionalna i racionalna manjina, a sve u cilju pranja nesnosnoga stanja – članovima Odbora mogli bi preporučiti da se u udžbenike srpskog jezika, umjesto bezobraznog odricanja postojanja nekih jezika, od prvog razreda osnovne pa do završnog semestra studija megatrenda malo više poradi u vlastitom dvorištu, i to na elementarnom opismenjanju djece i mladeži, navođenjem konkretnih primjera. Recimo, kada bi negdje između kolijevke i groba učenici počeli učiti da ne postoji »protojevrej« nego samo protojerej, kada bi se posvetila dužna pažnja značenjskoj razlici između imenica odar i odron, kada bi se postavila pitalica-zamčica je li ispravno reći »Njegova svetlost«; kada bi se tražilo pravo značenje imenice »vazduplohov« ili pak »finansista«, onda se ni gluposti poput »telepromtera« ne bi brzinom »svemirskih godina« izgovarale iz usta voditelja na televizijama ili pak zastupnika u Skupštini Srbije. A to su, složit će se vjerojatno i uvaženi članovi Odbora, osim nastavnika i profesora, također autoriteti. Ne samo za djecu i mlade nego i za starije, uključujući možda i ponekog člana više puta spominjanog Odbora.

Posljednji navedeni primjeri, ovi iz medija i iz najvišeg državnog doma, također navode na misao na koju se može gledati dvojako: i kao smiješnu i kao tužnu. Naime, primjer(c) i poput **Predraga Sarape** (voditelj TV *Pinka*), **Jovane Jeremić** (bivša voditeljica TV *Happyja*, a sada TV *Pinka*), **Zorana Babića** (v. d. ravnatelja JP *Koridori Srbije*), **Zorana Đorđevića** (bivši ministar za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja), **Bratislava Gašića** (bivši ministar obrane i ravnatelj BIA-e) i sličnih ne samo da su neologizmi originalniji i od Vukovog »vještoptesla« (kao prijedloga za imenovanje baleta) nego upućuju i na pitanje koji su učitelji i nastavnici srpskog jezika ovim poznatim osobama poklanjali prijelazne ocjene od prvoga osnovne do drugoga srednje? Ovi primjer(c) i također navode na zaključak da bi Odbor, u nekom drugom sastavu već u bliskoj budućnosti, u udžbeniku srpskog jezika za osmi razred, u nastavnoj jedinici »podela južnoslovenskih jezika«, u natuknici za srpski jezik mogli napisati i da se neki ovdašnji javni djelatnici bezuspješno koriste tim jezikom i na taj način – više nego li svi učitelji, nastavnici, profesori i članovi Odbora skupa – utječu na govornu kulturu ostatka nacije.

Zlatko Romić

Proslava 30 godina Hrvatskog glasnika i 20 godina Izdavačke i medijske kuće Croatica u Mađarskoj

Čuvari hrvatske riječi i pisma

Tjednik godinama izlazi na svega 16 stranica i to s malim ljudskim resursima. Hrvatska zajednica je aktivna, puno toga se događa, a ako ne zabilježimo ta događanja, automatski gubimo pretplatnike pa i sljedbenike, ističe Pavić Blažetin * Imali smo više od 200 naslova i školskih pomagala i iz toga smo izgradili Croaticu – kupili svoju nekretninu, tiskarske strojeve. Budući da smo taj vrijedan dio posla izgubili, započeli smo s proizvodnjom medijskih sadržaja, kaže Horváth

Svečanost u povodu 30 godina postojanja i rada tjednika na hrvatskom jeziku u Mađarskoj *Hrvatskog glasnika* i 20 godina Izdavačke kuće i medijskog centra *Croatica* priređena je u srijedu, 13. listopada, u prostorijama spomenute kuće, koja se nalazi u centru Budimpešte. U okviru bogatog programa, među ostalim su dodijeljene prigodne nagrade uposlenicima jubilarcima, održano predavanje o nakladništvu Hrvata u Mađarskoj nakon demokratskih promjena, prikazan dokumentarni film o tjedniku, te uz glazbenu interpretaciju promoviran novi CD u izdanju *Croatice*.

Hrvatski glasnik – jedini tjednik na hrvatskom

Glavna i odgovorna urednica Medijskog centra *Croatica* (*Hrvatski glasnik*, *Radio Croatica*, *TV Croatica*) **Bran-**

 Branka Pavić Blažetin

ka Pavić Blažetin ovom je prigodom, govoreći o važnosti medijskog prostora Hrvata u Mađarskoj u očuvanju nacionalnog identiteta, jezika i pisma, istaknula kako spomenuti tjednik predstavlja oazu, odnosno čuvara hrvatske pisane riječi i pisma u ovoj zemlji.

»Mi smo jedini tjednik Hrvata u Mađarskoj, a ovom obljetnicom obilježavamo 30 godina samostalnog hrvatskog tiska u ovoj državi. Za ovdašnje Hrvate je i nakon II. svjetskog rata postojao tjednik, ali on je bio za Srbe, Hrvate i Slovence, ali osamostaljenjem Hrvatske i izlaženjem prvog broja *Hrvatskog glasnika* 2. svibnja 1991., prvi put u povijesti Hrvati u Mađarskoj, od Gradišća do Bačke, dobivaju svoj tjednik. Uredništvo koje proizvodi njegove sadržaje od 2014. godine je jedno integrirano uredništvo u organizacijskoj cjelini koja se zove Medijski centar *Croatica* i koje ostvaruje tri medijske platforme te održava više društvenih mreža. Prvu i najvažniju – *Hrvatski glasnik* (tiskano izdanje, online i Facebook), *Radio Croaticu* (online i Fb) i *TV Croaticu* (YouTube i Fb). Sve te sadržaje realizira petero članova Uredništva, na čelu s glavnim urednikom i još dvoje ljudi koji su tehnička pozadina. Tu je i izdavačka kuća *Croatica* u kojoj su naši prostori i u sklopu koje zapravo mi djelujemo«, navodi Pavić Blažetin, dodajući kako spomenuti tjednik izlazi svakog četvrtka i pokriva širok dijapazon tema – društvena i politička događanja, povijest, kulturu, jezik, književnost, kazalište, etnologiju, dijalektalno blago, dječje stranice, sport, veze s maticom.

Na pitanje zadovoljava li tjednik informativne potrebe Hrvata u Mađarskoj i kolika je njegova čitanost, ona odgovara:

»U posljednjih deset godina svjedoci smo da količina sadržaja koje nudimo nije dovoljna za sve potrebe ovdašnjih Hrvata. Tjednik godinama izlazi na svega 16 stranica, i to s malim ljudskim resursima. Hrvatska zajednica je aktivna, puno toga se događa, a ako ne zabilježimo ta događanja, automatski gubimo pretplatnike pa i sljedbenike. Po posljednjem popisu stanovništva, u Mađarskoj je oko 13 i pol tisuća stanovnika reklo da im je hrvatski materinski jezik. Imamo blizu 900 pretplatnika i širimo se isključivo putem pretplatničke mreže. Mi novinari i ured-

nici volimo kazati da jedan primjerak tjednika prelista recimo četvero ljudi, što onda to predstavlja jedan zadovoljavajući broj, pogotovo ako uzmemo u obzir činjenicu da smo u posljednjih desetak godina u eri digitalizacije u kojoj tiskani mediji gube značaj koji su imali do sada».

Croatica – od izdavaštva do informiranja

Prije 20 godina plan utemeljitelja *Croatice* – Hrvatske državne samouprave i Saveza Hrvata u Mađarskoj, bio je da se ona bavi isključivo izdavaštvom, no nakon što je 2005. pokrenut prvi manjinski internet radio u Mađarskoj – Radio *Croatica*, počeo se graditi njen medijski centar. O njenom djelovanju i aktivnostima ravnatelj **Csaba Horváth** kaže:

Csaba Horváth

»Izdavačka kuća je zaista mnogo toga izdala, ne samo za Hrvate u Mađarskoj već i za ostale ovdašnje manjine. Najveći projekt nam je bio izdavanje udžbenika za sve manjine, a taj posao smo radili blizu 18 godina, nakon kojih je mađarska vlada donijela odluku da decentralizira izdavačku djelatnost udžbenika, pa su otkupili naša autorska prava. Imali smo više od 200 naslova i školskih pomagala i iz toga smo izgradili *Croaticu* – kupili svoju nekretninu, tiskarske strojeve. Budući da smo taj vrijedan dio posla izgubili, započeli smo s proizvodnjom medijskih sadržaja, koji se financiraju iz državnog proračuna. Što se tiče izdavaštva, i dalje tiskamo izdanja i za druge manjine, najviše za Slovence, ali i za Nijemce, Rusine, Poljake, Ukrajinke».

Kada je u pitanju financijska potpora, osim one redovite od domicilne, Horváth ističe da *Croatica* može računati i na povremenu potporu matične domovine.

»Od mađarske države uvijek dobivamo potporu, nekad manju nekad veću, što ovisi o projektima koje realiziramo u suradnji s Hrvatskom državnom samoupravom, putem koje dobivamo subvencije od države. U posljednjih nekoliko godina dobili smo nekoliko puta pomoć i od Hrvatske. Prijavili smo se na natječaj za izdavanje nekoliko knjiga i programa, što je odobreno, a najveću potporu smo do-

bili od Veleposlanstva Hrvatske u Budimpešti za početak rada digitalizacije, tj. postojanje e-arhive i zahvaljujući joj pomoći digitalizirano je više od šest tisuća fotografija i novina od '45. do '68. godine«, kaže Csaba Horváth.

Potpora osnivača i čitatelja

Predsjednik Hrvatske državne samouprave u Mađarskoj, kao jednog od osnivača *Croatice*, **Ivan Guban** ističe kako ova nakladnička i medijska kuća predstavlja jednu od najznačajnijih ustanova Hrvata u ovoj državi te kako svi njezini uposlenici mogu biti zadovoljni kako svojim statusom, tako i novčanim sredstvima koja redovito dobivaju za svoj rad.

»Novčana sredstva za rad *Croatice* su svake godine osigurana iz proračuna Mađarske. Svi uposleni mogu biti zadovoljni i s pravnim statusom i s materijalnim sredstvima, nitko se ne miješa u uređivačku politiku, a ova će kuća, zahvaljujući odluci mađarskog parlamenta, od sljedeće godine imati za oko 15 posto veći proračun. Također, hrvatska zajednica u Mađarskoj može biti zadovoljna i političkom i društvenom situacijom, a što se financijskog dijela tiče, mađarska politika prati naše zahtjeve, što potvrđuje i kontinuirani rast novčanih sredstava koja dobivamo svake godine«, kaže Guban.

Marin Skenderović, umirovljeni ravnatelj predstavništva Hrvatske turističke zajednice u Mađarskoj, rođeni Subotičanin, koji već oko 30 godina živi u Budimpešti navodi da je za Hrvate u Mađarskoj jedan od najvažnijih izvora informacija upravo *Hrvatski glasnik*, bilo u tiskanom bilo u elektroničkom obliku.

»Rekao bih prije svega u tiskanom, jer mnogi ovdašnji pripadnici hrvatske zajednice pripadaju srednjoj, odnosno starijoj generaciji kojoj je ovaj medij mnogo bliži. Zašto nam je važan *Hrvatski glasnik*? Moramo se pomiriti s činjenicom da 20-30 tisuća Hrvata koji žive u Mađarskoj nisu najvažnija tema za velike mađarske medije. Oni će se eventualno baviti nama ukoliko postoji neki problem. Ali običan građanin – pripadnik hrvatske zajednice voli saznati što se događa u nekom selu, mjestu, voli saznati kako je prošao neki događaj. Važno je također i ukoliko se radi o nekim društvenim događajima, poput popisa stanovništva ili onoga što se tiče manjina općenito, a u ovom ćete tjedniku uvijek naći dodatna pojašnjenja. Tako da je on neizbježno sredstvo putem kojeg se mogu dobiti informacije o životu, radu i događanjima Hrvata u Mađarskoj«, ističe Skenderović.

O važnosti *Hrvatskog glasnika* i *Croatice* svoje dojmove podijelio je s nama i ravnatelj Znanstvenog zavoda Hrvata u Mađarskoj **Stjepan Blažetin**, koji je istaknuo da je ona utoliko veća jer se radi o jedinom tjedniku na hrvatskom jeziku i jedinoj nakladničkoj kući u vlasništvu Hrvata u Mađarskoj.

»Zahvaljujući *Croatici* plasiraju se rezultati ovdašnje hrvatske zajednice u smislu pismenosti, a *Hrvatski glasnik* je jedini prostor gdje se može pratiti ono što se događa u njoj«, kaže Blažetin.

I. Petrekanić Sič

Dr. sc. Ivana Kronja, filmologinja, kulturologinja i filmska kritičarka

FOTO: palcfestival.com

*Oslobođen izravne političke funkcije, turbo-folk je nakon 90-ih izložen kako kritiziranju tako i prevrednovanju, te je u svijetu i kod nas poprimio i neke pozitivne konotacije * Broj festivala je isuviše veliki, pa stoga treba biti oprezan u prosuđivanju je li neki film ili slično djelo, čak i kada je prikazan na npr. 40 festivala gdje je osvojio i masu nagrada, umjetnički i društveno istinski relevantan * Osobno bi mi bilo veoma drago da se pospješi multikulturalna suradnja srpske, hrvatske i njima srodnih književnosti i umjetnosti*

Festivalizacija kulture, nagrade se dodjeljuju posvuda

Intervju vodio: Davor Bašić Palković

Dr. sc. **Ivana Kronja** (1970.) iz Beograda je filmologinja, kulturologinja i filmska kritičarka. Magistrirala je 1998., a doktorirala 2010. na Fakultetu dramskih umetnosti u Beogradu, s doktorskom tezom »Rodne teorije avangardnog i neoavangardnog filma«. Bila je stipendistica Britanske Vlade – OSI/FCO Chevening Programme – za doktorsko istraživanje na poznatom Sveučilištu Oxford u Engleskoj (2002/03.), te gostujuća predavačica na Sveučilištu u Beču 2009. i 2013. Od 2003. profesorica je na Visokoj školi likovnih i primijenjenih umjetnosti strukovnih studija u Beogradu. Člani-

ca je Srpske akademije za filmsku umjetnost i znanost – AFUN, sekcija filmologa i povjesničara filma, NUNS-a i međunarodnog udruženja filmskih kritičara FIPRESCI. Bila je članica žirija kritike i međunarodnih žirija na više filmskih i kazališnih festivala (Festival autorskog filma, *Infant*, *Cinema City*, 25FPS Zagreb, Motovun, FEST).

Područja njezina interesa i istraživanja su autorski i postjugoslavenski igrani i dokumentarni film; estetika muzičkog videa i estetika kratkog i avangardnog filma; studije kulture, medija i filma; turbo-folk. Autorica je studije »Smrtonosni sjaj: Masovna psihologija i estetika turbo-

folka» (2001.) i više desetaka znanstvenih radova objavljenih u zemlji i inozemstvu u časopisima *Slovo*, *Film Criticism*, *New Review of Film and Television Studies*, *KinoKultura*, *Temida*, zbornicima radova FDU u Beogradu i knjigama *Eksperimentalni film i alternativna opredjeljenja* (2002.), *Stereotipizacija – predstavljanje žena u štampanim medijima u jugoistočnoj Evropi* (2007.), *Uvođenje mladosti* (2008.), *Makavejev: Eros, Ideology, Montage* (2018.) i drugim.

Godine 2020. kod prestižnog izdavača Filmski centar Srbije objavila je monografsku studiju *Estetika eksperimentalnog i avangardnog filma: Telo, rod, identitet. Evropa-SAD-Srbija*, za koju je dobila nagradu *Anđelka Milić* za 2021. godinu, a za podršku razvoju stvaranja znanja iz područja rodnih studija u Srbiji – teorija i istraživanja.

► **U stručnoj, ali i široj javnosti postali ste poznati po studiji *Smrtonosni sjaj: masovna psihologija i estetika turbo-folka* koja je objavljena prije dva desetljeća, odnosno 2001. godine. Baveći se fenomenom turbo-folka, analizirajući video-spotovsku produkciju toga, uvjetno rečeno, žanra, i njegove poruke, do kojih ste zaključaka došli?**

Istraživanje turbo-folk estetike unutar masovnih medija bilo je dio mojih poslijediplomskih studija na Fakultetu dramskih umjetnosti u Beogradu i naknadno je rezultiralo knjigom *Smrtonosni sjaj*. Polazište i zaključci toga istraživanja i studije spadaju u domenu humanističke kritičke teorije kulture i medija, i ukazali su na skup društvenih vrijednosti tijekom devedesetih, kritizirali vizualne simboličke elemente subkulture kriminala, nasilja i ženomrzne u turbo-folk muzičkim spotovima, te glamurizaciju ovakvih vrijednosti. Radi se o univerzalnom modelu masovne zabave koji je u danom periodu u našoj lokalnoj sredini imao taj određeni politički i društveni kontekst.

Kako gledate na fenomen turbo-folka s ove vremenske distance, je li on živ i danas i na koji način?

Oslobođen izravne političke funkcije, dani fenomen bio je nakon 90-ih izložen kako kritiziranju tako i prevrednovanju, te u svijetu i kod nas poprimio i neke pozitivne konotacije unutar regionalnog prelaska na izrazito postmodernu (drugim riječima kapitalističko) poimanje kulture i relativizaciju njezinih konkretnih učinaka u javnom prostoru. Nove teorije turbo-folka govore o emancipaciji osiromašenih društvenih slojeva putem medijskog glamura i širenja ove izrazito eklektične muzike, dok se u kontekstu »muzike svijeta« može govoriti i o propadanju lokalnog balkanskog muzičkog naslijeđa uslijed rasta bespoštedne, izrazito komercijalne populističke muzičke industrije i stoga »smrti autorstva« unutar muzičke umjetnosti.

► **Zapaženo je prošla i Vaša najnovija studija *Estetika eksperimentalnog i avangardnog filma: Telo, rod, identitet. Evropa-SAD-Srbija*. Što Vas je motiviralo da se bavite ovim vrstama filma kroz jedno novo čitanje i do kojih ste saznanja došli?**

Povijest umjetničke avangarde u 20. stoljeću je veoma atraktivna i još uvijek vrlo aktualna tema: ove godine obilježava se pored ostalih i stogodišnjica zenitizma i početka izlaženja čuvenog časopisa *Zenit*, internacio-

nalne avangardne revije za umjetnost i kulturu, u Zagrebu i Beogradu (1921.-1926). Avangardni film, iz koga su proizašli suvremeni oblici eksperimentalnog filma i potom videa, dio je ove povijesti. Moja studija uključila je komparativno povijesno i kulturološko istraživanje estetike filmske forme u ovoj vrsti filma tijekom 20. stoljeća i kulturalnih reprezentacija tijela i identiteta u filmskoj avangardi i filmskom umjetničkom eksperimentu, danas po pravilu realiziranom u digitalnoj tehnologiji. Sociologija i teorija predstavljanja tijela, roda i identiteta u umjetnosti, od likovne do filmske, dala je najsuvremeniji okvir ovom istraživanju, povezujući akademsku povijest avangardnog i poslijeratnog neoavangardnog filma s tjelesnim/rodnim reprezentacijama koje su važan predmet studija kulture, feminističke teorije umjetnosti i filma i općenito današnje teorije umjetnosti. Nastojala sam pružiti balansirani i dinamični pristup idejama i estetiци samopredstavljanja i rodnog identiteta umjetnica i umjetnika tijekom 20. stoljeća i danas kada je u pitanju filmska avangarda i filmski eksperiment, budući da me je područje kulturalnih reprezentacija okupiralo oduvijek. Treći dio moje studije *Estetika eksperimentalnog i avangardnog filma: Telo, rod, identitet. Evropa-SAD-Srbija* odnosi se izravno na povijest jugoslavenskog i srpskog neo/avangardnog filma, s fokusom na djelo **Živojina Žike Pavlovića** i **Vojislava Kokana Rakonjca**, formu i kulturalna značenja njihovih kratkih filmova, u čijem su fokusu ženske junakinje koje figuriraju na razini simbola psihe/naroda/nacije, potaknutih i djelom čuvene američke umjetnice **Maye Deren**, kojom se bavim u prethodnom dijelu knjige. U studiji se spominju i hrvatski alternativni, odnosno neoavangardni poslijeratni filmski autori kino-klubova Zagreb i Split i kasniji video-umjetnici, kao što su: **Ivan Martinac**, **Ivan Ladislav Galeta**, **Tomislav Gotovac**, **Mihovil Pansini**, **Dalibor Martinis**, **Breda Beban** i drugi.

► **Ima javnih djelatnika koji tvrde da su u današnjem medijski i svjetonazorski disperziranom svijetu uloga filmske teorije i kritike, kojima se bavite, minorizirani. Kako gledate na ulogu filmske teorije i kritike danas?**

Uloga filmske teorije i kritike, posebice na primjer u domeni eksperimentalnog filma, je prije svega specijalistička. Za komercijalno orijentirani film, igrani i sve više dokumentarni, ponajviše se sada očekuje PR prezentacija filma kao proizvoda, dok se klasična stručna filmska kritika, posebice u Europi, bavi sveukupnom analizom filma i njegovog smještanja u kontekst povijesti filma, estetičkih trendova u filmskoj umjetnosti i tek potom društvenog značenja djela.

► **Bili ste članica žirija na mnogim filmskim i kazališnim festivalima. Kako promatrata ulogu festivala danas, ima li ih možda i previše, ili je to prirodan slijed s obzirom na veliku produkciju?**

U polju kulture već duže vrijeme prisutan je trend takozvane festivalizacije, što znači da se ciklus produkcije i potrošnje umjetničkih dostignuća (onih koja zavrjeđuju ovakav epitet) i djelatnosti u okviru kulturalnog stvaralaštva koje pak ne mora uvijek biti na razini umjetnosti, već

može biti tek ilustrativno ili socijalno relevantno, bez većih umjetničkih dometa, ne odvija kontinuirano već se fokusira na kratkoročno iskustvo festivala. Dolazi do omasovljenja filmske i video produkcije i njezinog festivalskog predstavljanja, koje je u suštini suprotstavljeno kriterijima tzv. elitne kulture i kulta autorskog filma, na kome je stasala čitava moja generacija filmskih kritičara i teoretičara. Donekle je ovaj proces prisutan i u suvremenom kazalištu. Ipak, utjecajni festivali koji uključuju, primjerice, igrani i dokumentarni film, ili pak moderni teatar, poput BITEF-a u Beogradu, nastoje nadvladati ovakav trend masovne proizvodnje i konzumacije pokretnih slika i dramskog/post/dramskog stvaralaštva strategijama temeljnog programiranja, ozbiljnije selekcije i relevantnih žirija. Najveći problem, kako mi se čini, leži u nagradama, koje se nekako dodjeljuju posvuda i onda zatim gotovo isto vrijede, ma tko da ih je dodijelio. Broj festivala također je isuviše veliki, pa stoga treba biti oprezan u prosuđivanju je li neki film ili slično djelo, čak i kada je prikazan na npr. 40 festivala gdje je osvojio i masu nagrada, umjetnički i društveno istinski relevantan.

► **Koselektorica ste Smotre hrvatskog filma u Beogradu, koja je imala do sada dva izdanja – 2019. i 2020. godine. Smotru organizira Zajednica Hrvata Beograda Tin Ujević u suradnji s Jugoslovenskom kinotekom. Što Smotra nudi publici, odnosno kojim se konceptom i kriterijima vodite pri odabiru filmova?**

Cilj ove Smotre, čiji je direktor i selektor predsjednik ZHB-a **Tin Ujević** gospodin **Stipe Ercegović**, inače filmski i televizijski dokumentarist, jest upoznavanje hrvatske nacionalne manjine u Beogradu i Srbiji, kao i šire domaće publike, s najnovijim igranim i drugim filmovima hrvatske produkcije, uz osvrt i na jugoslavensku i hrvatsku kulturnu baštinu zabilježenu u dokumentarnom filmu nekad i sad. Osnovni kriterij kojim se vodimo jest da filmovi budu kulturalno relevantni, duhoviti i umjetnički vrijedni, te da se uključe i manje vidljivi žanrovi, kao što su kratki igrani, eksperimentalni i animirani film.

► **Hoće li biti Smotre hrvatskog filma i ove godine?**

Ovogodišnja Smotra hrvatskog filma u Beogradu, koliko nam okolnosti dozvole, trebala bi biti održana u prvom tjednu studenoga u svečanoj dvorani *Makavejev Jugoslovenske kinoteke* u Beogradu, u Uzun Mirkovoj 1. Smotra će uključiti i hommage nedavno preminulom doajenu filmske montaže **Andriji Zafranoviću** (1949.-2021.) uz projekciju filma *Večernja zvona* iz 1986., kao i ovogodišnje festivalske laureate Pule i drugih regionalnih filmskih natjecanja.

► **Surađujete i s festivalima te filmskim časopisima u Hrvatskoj. Kažite nam više o tome...**

S velikim zadovoljstvom surađujem s festivalima i časopisima u Hrvatskoj. Ranijih godina sudjelovala sam i

FOTO: danas.rs

na više domaćih akademskih konferencija na temu medija i kulture u Hrvatskoj. Bila sam članica Žirija kritike u Motovunu i na festivalu eksperimentalnog filma 25FPS u Zagrebu, a u novije vrijeme objavila sam u *Hrvatskom filmskom ljetopisu* teorijski esej o hrvatskom dokumentaristi mlađe generacije **Igoru Bezinoviću**, te prikaz knjige **Vlastimira Sudara** o srpsko-jugoslavenskom redatelju **Aleksandru Saši Petroviću** (*Tri, Skupljači perja, Majstor i Margarita, Seobe*). U pripremi je i objavljivanje u Hrvatskoj jednog mog rada o majstoru izrade fotografije **Vojinu Mitroviću**, laborantu čuvenog laboratorija *Picto* u Parizu, u suradnji s kolegicom dr. **Dijanom Metlič**.

► **Aktivni ste u ranije spomenutoj Zajednici Hrvata Beograda Tin Ujević. Kako gledate na život Hrvata u Beogradu, jesu li dovoljno organizirani i povezani, ima li etničke distance od strane većinskog stanovništva?**

Moja su iskustva po tom pitanju prije svega pozitivna. Mislim da je etnička zajednica Hrvata u Beogradu uzajamno povezana i samosvjesna, te veoma dobro uklopljena u suvremeno srpsko društvo.

► **Krajem prošle godine u središtu Beograda otvorena je Fondacija Antun Gustav Matoš, prostor za njegovanje i prezentiranje kulture Hrvata iz Beograda, ali i iz ostatka države. Kako vidite značaj i potencijal toga mjesta?**

Svakako da otvaranje ovakvog ekskluzivnog prostora u srcu Beograda ima veliki potencijal za veću vidljivost i prisustvo hrvatske manjine i njezinih kulturalnih praksi na ovim prostorima. Osobno bi mi bilo veoma drago da se pospješi multikulturalna suradnja srpske, hrvatske i njima srodnih književnosti i umjetnosti, posebno jer sam sama iz multikulturalne, srpsko-hrvatske obitelji. Samo djelo i životopis **Antuna Gustava Matoša**, novatorskog književnika, angažiranog novinara i putopisca, svjedoče tome u prilog. Nadamo se također i još boljim uvjetima rada za ZHB **Tin Ujević** i druge udruge, u ovom ili nekom posebnom prostoru, čime bi se povezala tradicija održanja hrvatskih i nekadašnjih jugoslavenskih kulturalnih vrijednosti u Srbiji s aktualnim društvenim tokovima i ukupnom kulturalnom diplomacijom unutar regije.

Mjesto puno nostalgije

Podravkin muzej prehrane jedinstveni je primjer prikaza industrijskog proizvodnog procesa i jedan od malobrojnih primjera »muzeja tvrtke« u Hrvatskoj. Izložci industrijske i etnografske zbirke oživljavaju sjećanja na način života prošlih vremena i kuhinju naših baka

U gradu Koprivnici se nalazi i jedan posve specifičan muzej – Muzej prehrane *Podravka*. Riječ je o jednom od rijetkih muzeja u Hrvatskoj kojeg su osnovale tvrtke, a jedinom koji je posvećen nekoj prehrambenoj tvrtki. U tom prostoru muzeja kroz sačuvane izložke nalazi se cijela povijest nekada lokalne proizvodnje hrane, a danas multinacionalne tvrtke s proizvodima po cijelom svijetu.

Muzej je jedinstveni primjer prikaza industrijskoga proizvodnog procesa i jedan od malobrojnih primjera »muzeja tvrtke« u Hrvatskoj. Prehrambena industrija *Podravka* otvorila je ovaj muzej 1982. kako bi na primjeru svoje povijesti za buduće naraštaje sačuvala svjedočanstva o razvoju industrijske prerade hrane, kako u smislu tehničke opremljenosti i tehnoloških dostignuća, tako i u proizvodnji sirovina za potrebe prehrambene industrije. O njemu se brine voditeljica ovog muzeja, prof. filozofije i etnologije **Nada Matijaško**.

Od ideje do muzeja

»Muzej prehrane *Podravka* otvoren je davne 1982. godine, povodom obilježavanja 35 godina prehrambene industrije *Podravka*. Smješten je u zgradama nekadašnje koprivničke Gradske klaonice, izgrađenoj još 1892. tada na periferiji grada, uz potok Koprivnica. Gradska klaonica je 1958. godine pripojena *Podravki*, a *Podravka* 1975. godine gradi novu Industriju mesa u industrijskoj zoni Danica, a zgrade stare klaonice odlučuje adaptirati za budući Muzej prehrane. Od 2006. godine Skup građevina muzeja prehrane zaštićeno je kulturno dobro kao primjer profane, industrijske, graditeljske baštine. *Podravkin* muzej prehrane jedinstveni je primjer prikaza industrijskog proizvodnog procesa i jedan od malobrojnih primjera muzeja tvrtke u Hrvatskoj.«

S Nadom Matijaško razgovarali smo kada se pojavila ideja o osnivanju ovog Muzeja prehrane.

»Ideja se pojavljuje sredinom 70-ih godina prošlog stoljeća kao posljedica snažnog tehnološkog razvoja *Podravke* u to vrijeme. Naime, prehrambena industrija *Podravka* iz Koprivnice nastala je na temelju male privatne tvornice konzervi *Braća Wolf* koja je registrirana 1934. godine, a u prosincu 1946. je nacionalizirana. U *Podravki* se nastavlja prerada voća i povrća, ali sezonski uvjetovana proizvodnja, stara postrojenja i problemi s nabavom sirovina rezultiraju sredinom 50-ih godina teškom krizom poduzeća. Upravo je to bio poticaj mladom

Proizvodi u izlogu trgovine sredinom 60-ih

timu stručnjaka da preorijentiraju proizvodnju na nove proizvode kojih je na tržištu nedostajalo. Godine 1957. stvorene su *Podravkine* povrtne dehidrirane juhe, 1958. mesne juhe u briketima i paleta mesnih konzervi, a 1959. počinje se proizvoditi dodatak za jela *vegeta*. Početkom 60-ih godina započinje prvi ciklus investicija, izgradnja novih proizvodnih hala i nabava novih proizvodnih linija, a 1966. izgradnja najmodernijeg industrijskog laboratorija. *Podravka* u svoj sastav integrira tvornicu *Kalnik* iz Varaždina i tvornicu *Sana* iz Hoča (1967.), Tvornicu povrća iz Umaga (1969.), tvornicu *Lipički studenac* iz Lipika

(1971.), Tvornicu lijekova iz Ludbrega (1972.), *Segesticu* iz Siska (1974.) itd. U to vrijeme započinje i suradnja sa svjetski renomiranim proizvođačima hrane: *Dr. Oetker*, *Dr. Ritter*, *Jacobs* iz Njemačke, *Mautner-Markhoff* iz Austrije, *Alyscio* iz Italije, *Nestle* iz Švicarske (*maggi* juhe, *hippy* sladoled), *Tuborg* iz Danske, *Aji-no-moto* iz Japana itd.»

A je li ideja o čuvanju svjedočanstava o povijesti i razvoju vlastite firme bila dobro prihvaćena? Nada Matijaško kaže da jest, a pitali smo je i od koje godine se intenzivno prikupljaju predmeti za budući muzej?

Industrijska zbirka

»U *Podravki*, koja je gradila nove tvornice, integrirala u svoj sastav druge proizvodne subjekte, proširivala asortiman proizvoda zahvaljujući domaćim kvalitetnim kadrovima, ali i kvalitetnim licencama, koja je iza sebe već imala blistave trenutke u području marketinga, između ostalog, 1968. godine dobiva svjetsku nagradu TOP 20, a opet, u kojoj se još dobro pamtilo koliko su skromni i teški bili njezini počeci, postojala je svijest o gospodarskom značaju i posebnosti, pa je ideja o čuvanju svjedočanstava o povijesti i razvoju vlastite firme bila vrlo dobro prihvaćena. Od 1977. godine intenzivno se prikupljaju predmeti za budući muzej. Osim što se darivanjem i ustupanjem prikupljaju industrijski strojevi, etikete i ambalaža iz *Podravkinih* tvornica, od 1977. do 1980. godine *Podravka* izdvaja značajna sredstva za otkup etnografskih predmeta i poljoprivrednih strojeva od privatnih osoba. Tijekom kasnijih četiri desetljeća kontinuirano se nastavlja prikupljanje predmeta za zbirke Muzeja.«

U Muzeju se čuva preko 6.500 predmeta u deset zbirki, a izloženo je 589 predmeta u prostoru stalnog postava od 335 m². Zbirke su: zbirka industrijske tehnologije, etnografska, tehnička, zbirka fotografija iz povijesti *Podravke*, zbirka etiketa i ambalaže, zbirka kuharica i knjiga, zbirka posuđa i pribora, zbirka reklamne građe, likovna zbirka i zbirka mjernih instrumenata zaštite na radu. U nastavku razgovora Nada Matijaško je predstavila našim čitateljima zbirke ovog muzeja.

Etnografska zbirka

»Etnografska zbirka prikazuje proizvodnju, preradu i konzumaciju hrane na seoskim gospodarstvima sjeverozapadne Hrvatske na kraju 19. i u prvoj polovici 20. stoljeća. Većina predmeta prikupljena je iz hrvatskih regija Podravine, Hrvatskog zagorja, Međimurja i Slavonije. Prikupljeni su alati, oruđa, sprave, posuđe i drugi predmeti korišteni za obradu zemlje, za sjetvu, žetvu, vršidbu, berbu, transport; za obradu namirnica mljevenjem, stupanjem, prešanjem, runjenjem, ribanjem, kuhanjem, pečenjem, kiseljenjem, sušenjem. Zbirka je kasnije dopunjavana primjercima tradicijskog kruha i peciva, medicarskim alatima, vinogradarskim posudama i predmetima narodnog rukotvorstva kao što su pisanice, božićni ukrasi, tekstilni predmeti za opremu kuhinje. Etnografska zbirka korisna je nadopuna školskom obrazovnom program, pa ju se često koristi kao mjesto za proširivanje znanja o nekadašnjim načinima čuvanja i konzerviranja hrane, o tradicijskoj proizvodnji i preradi mlijeka, ulja, octa, vina, pripremi zimnice, pečenju kruha, upotrebi meda i voska kao i za saznanja o starim receptima i postupcima pri spravljanju hrane«, kaže o ovoj zbirci Matijaško i predložava što sadrži zbirka industrijske tehnologije.

Industrijska tehnologija

»Zbirku industrijske tehnologije čine strojevi korišteni u *Podravkinim* tvornicama. Neki su kupljeni kao važne investicije, kao npr. briketirka i pakerica talijanske firme *Corazza*, a neke strojeve konstruirali su *Podravkini* inženjeri, strojar i majstori u *Podravkinim* radionicama. Vrlo dobro očuvana linija za proizvodnju briketiranih mesnih juha iz 1958. godine, koja je svojevremeno značila prekretnicu u razvoju *Podravke*, izuzetno je vrijedno svjedočanstvo inovatorstva tadašnjih *podravkaša*, kako u stvaranju receptura za tada nove proizvode tako i u konstrukcijskim rješenjima za izradu samih strojeva«, kaže Matijaško i navodi kako još jedan drugi izloženi stroj, njemačka *Hassia* za automatsko pakiranje marmelade u plastične doze od 20 grama, svjedoči o dobrim poslovnim odlukama.

»Kada je 1966. godine kupljen za Tvornicu voća, predstavljao je sam vrh tehnoloških dostignuća u industrijskoj proizvodnji. Ambalaža za marmeladu od genoterm PVC-a bila je hit na tržištu i osvajala nagrade. Stroj je 70-ih i 80-ih godina proizvodio četvrtinu od ukupne proizvodnje Tvornice voća, a radio je sve do 2004. godine.«

Značenja ambalaže i etikete

U priči s Nadom Matijaško stižemo i do postava zbirke ambalaže i etiketa, tehničkoj zbirci i zbirci reklamne građe ovog muzeja. Matijaško kaže kako u praćenju indu-

strijske tehnologije nezaobilazno mjesto imaju ambalaža i etikete.

»Značenja koja nose pravo su bogatstvo: od informativnog, povijesnog, tehnološkog, nutricionističkog, estetskog, pa sve do emotivnog i asocijativnog. Zbirka se kontinuirano nadopunjuje, pa danas možemo pratiti primjerke od prvih staklenki za kompot, drvenih sanduka za marmeladu, limenki za konfiture, boca za voćne sirupe, preko *bayol*, *bico* i patent staklenki, mesnih konzervi, zanimljivih pakiranja s naknadnom upotrebom, kakvu su potrošači osobito cijenili, pa do suvremene ambalaže. U zbirci se također nalazi i više od 1.000 vrećica za juhe i etiketa iz razdoblja od 1947. godine do danas. Zbirka ima velik značaj za povijest *Podravke* i često se koristi u marketingu, a vrlo je dragocjena i u slučajevima pravne zaštite intelektualnog vlasništva«, kaže Matijaško i opisuje kako tehničku zbirku čine poljoprivredni strojevi kao što su traktori, strojevi za pokretanje vršilica, lokomobili, vršilice – *dreševi*, stabilni radni strojevi, okretni sijena i drugi industrijski proizvedeni strojevi iz vremena prvih desetljeća 20. stoljeća i ističe da za izloženi parni stroj *danfericu* marke *Nicholson* iz 1912. godine posjetitelji pokazuju veliko zanimanje.

»Zbirka reklamne građe prikazuje razvoj propagandnih aktivnosti *Podravke*, od gotovo slučajnog oglašavanja u lokalnim novinama i kreiranja prvih letaka početkom 50-ih godina prošlog stoljeća, preko promišljenijeg i učestalijeg korištenja tiska, radija, kino dvorana i televizije, veće angažiranosti kod uređivanja izloga trgovina i provođenja degustacija proizvoda na terenu, korištenja raznovrsnih upotrebni predmeta u reklamne svrhe, organiziranja nagradnih igara, do današnjih, sve sofisticiranijih načina utjecanja na odluku potrošača o kupnji. Zbirka sadrži oglase, letke, dopisnice, cjenike, kataloge, papirnate kape i šeširiće, značke, šaukartone, vrećice, reklamne krpe, pregače, krigle, čaše, maskote, kišobrane, dijapozitiv-ploče, crtane predloške za filmove, video-kazete, raznovrsne PVC, keramičke i porculanske predmete za unaprijeđenje prodaje.«

Fotografije i kuharica

Ovaj muzej sadrži i zbirku s oko 3.500 fotografija iz prošlih sedam desetljeća, bilježenih fotografskim objektivom majstora fotografa ali i samih *podravkaša*.

Danas su to vrijedni dokumenti o svim važnim segmentima rada i djelovanja: o proizvodnim procesima i postrojenjima, inovacijama, izgradnji tvornica i drugih objekata, uspostavljanju i razvoju novih službi, o proizvodima i brizi o potrošačima, sudjelovanju na sajmovima, o suradnji s poslovnim partnerima itd.

»Današnji nivo, opseg i značaj *Podravke* nije stvoren preko noći niti sam od sebe nego u njemu svoj udio nose i sve prijašnje generacije *podravkaša*. Možda ponajbolje o tome svjedoče upravo fotografije«, kaže Nada Matijaško i navodi kako *Podravka* od 1970. godine započinje suradnju s Centrom za ekonomiku domaćinstva Narodnog sveučilišta u Zagrebu radi kreiranja recepata na bazi »industrijske hrane« i izdavanja knjiga recepata kao sredstva specifične promocije proizvoda.

»Centar 1978. godine ulazi u sastav *Podravke* i postaje vodeće mjesto za istraživanje kulture prehrane, mjesto snimanja najpopularnije i najdugovječnije TV emisije o kuhanju na ovim prostorima – *Male tajne velikih majstora kuhinje* od 1974. do 2003. godine i mjesto stvaranja brojnih knjižica recepata i knjiga poput *100 vegeta specijaliteta*, *Male tajne velikih majstora kuhinje*, *Hrvatska jela na suvremeni način*, *Slastice u Hrvata*, *Hrvatska za*

Tehnička zbirka, lokomobil Nicholson, 1912.

stolom... Osim *Podravkinih* izdanja, zbirka sadrži i druge knjige-kuharice.«

U ovom muzeju se nalazi i zbirka posuđa i pribora koja sadrži 109 predmeta od porculana, keramike, kristala, stakla, mesinga i posrebnog mesinga izrađenih u 19. i 20. stoljeću u znamenitim engleskim, njemačkim, češkim i mađarskim tvornicama, kao i likovna zbirka koju čine 42 zidne platnene krpe ručno vezene prema crtanim predlošcima i tekstualnim porukama akademskih slikara, slikara naive i dizajnera.

Nada Matijaško ističe kako izlošci industrijske i izlošci etnografske zbirke oživljavaju sjećanja na način života prošlih vremena i kuhinju naših baka, te da mnoge posjetitelje najviše razvesele primjerci ambalaže koja ih podsjeti na mladost.

Zvonko Sarić

Subotica u FNRJ

Drugi Veliki rat okončan je nakon dvije atomske bombe, mogli bismo reći privremeno; kada je Japan bezuvjetno kapitulirao 2. rujna 1945. godine. Federativna Narodna Republika Jugoslavija (FNRJ) proglašena je 29. studenoga 1945. (sjećate se, bio je to Dan Republike) kada je Demokratska Federativna Jugoslavija preimenovana u Narodnu Republiku. Prvi poslijeratni popis pučanstva izvršen je 1948., najveći broj stanovnika imao je glavni grad Beograd (367.816), slijede republički centri: Zagreb (279.623), Ljubljana (115.095), Sarajevo (113.759), a odlično peto mjesto zauzela je Subotica sa 112.194 duša; jedva da smo manji od dva republička centra, bar ovako piše u službenom izvještaju (Subotica je imala »manjak« od 9.712 stanovnika, jer je 1941. popisano 123.300 građana/ki). Glavni grad Vojvodine Novi Sad imao je samo 75.168 stanovnika (1948). Kao gradovi u AP Vojvodini još su navedeni: Pančevo, Senta, Sombor, Sri-

jemska Mitrovica i Vršac. Nakon svršetka »pravog rata« 1946., odmah je započeo »hladni rat« u kojem je Europa podijeljena na dva bloka: zapadni »slobodni svijet« i istočni »socijalistički blok« čije države je »oslobodio« Sovjetski Savez. Između dva bloka, kao u kazalištu, podignuta je »željezna zavjesa« od bodljikavih žica i minskih polja. U početku je i FNRJ pripadala ovom bloku, ali nakon rezolucije Informbiroa (IB) 1948. godine naša zemlja je prekinula sve odnose s Istočnim blokom, a i na našoj granici podignuta je hermetička neprolazna »željezna zavjesa«. Ova blokada je trajala sve do 1955. godine. Jugoslavija se formalno distancirala od SSSR, međutim vladajuća »socijalistička ideologija« koristila je iste izvore (marksizam, lenjinizam) pa su tako i osnovna rješenja u uređivanju, planiranju i rukovođenju državom proizašla iz tih doktrina.

»Planska privreda«

»Osnova privrede je bila planirana (npr. prva petoljetka), a ne kaotična kao u kapitalizmu, gdje je vladao kaos«, tako

se tvrdilo. Zbog »željezne zavjese« ništa se nije ulagalo u sjevernu Vojvodinu, ali i zbog, prije svega, centralnog planiranja. Što se našeg grada tiče, samo se dalje razgrađivala industrija. Po nalogu ministra ratne industrije FNRJ novi, dijelom neraspakirani pogon Kemijske industrije *Slavica* premješten je u *Albus* u Novi Sad i kruševačku *Merimu*. Godine 1952. po nalogu Glavne direkcije metalne industrije ukinuta je livnica i tvornica poljoprivrednih strojeva u *Partizanu* i premještena je u Sarajevo. Građevinsko poduzeće *Izgradnja* je likvidirano, a imovina predana *Pioniru* iz Zrenjanina, koji je obavljao građevinske radove u Subotici do 1953. godine. Demontirani su veći mlinovi (*Obilić*, *Margit*, *Lengyelov mlin* itd.) i krupare. Tvornica čokolade *Ruff* bila je planirana za premještanje npr. u Beograd, ali zahvaljujući odvažnoj grupi stručnjaka to nije učinjeno. Oni se nisu prevarili: *Pionir* je postao jedan od najvećih konditora u zemlji. Prvih deset poslijeratnih godina nijedan pogon nije ozbiljno obnovljen, niti je izgrađen koji novi. Naravno, ni s otpadnim vodama nije se ništa radilo, a voda Paličkog jezera još nije odavala znake buduće katastrofe.

Subotica kao veliki srez

Prvi Ustav Narodne Republike Srbije donesen je 1947. godine. Njegov osnovni zadatak je »učvršćivanje narodne vlasti i postavljanje temelja za socijalistički način proizvodnje«. Ovi postavljeni ciljevi nisu se ostvarili, unatoč uvođenju samouprave proizvođača 1950., jer je došlo »do jačanja državnog, naročito upravnog aparata i centralnih organa«. Zato se 1953. donosi ustavni zakon koji uređuje »područje organizacije vlasti i demokratskih odnosa i svestranog napretka i slobode ljudi« (citati iz *Enciklopedije Jugoslavije*). Istovremeno se vrši i teritorijalna reorganizacija lokalne vlasti. Formiraju se veći srezovi, »veliki srez« Subotica sastojao se od općina Sombor, Kanjiža, Senta, Bačka Topola, Mali Idoš. Politika želi izbrisati sjećanje na bivši grad. Zato gradi novi centar grada umjesto izbombardirane kasarne građene 1776., »novu općinu« dvanaestkatno sjedište tada sreza, veliku salu za sastanke, zgradu društveno-političkih organizacija (komitet) i trg s fontanom, Radnički univerzitet. Gradska kuća nije bila dobra, ona je pretvorena u Dom kulture. Počela je gradnja i nove bolnice (iz samodoprinos). Za otpadne vode nađeno je »originalno« rješenje dostojno velikog sreza: planirano je da svu otpadnu vodu prebace u obližnju rječicu Krivaju! Po planu, vodu je trebalo crpkama dignuti na određenu visinu i kroz velike cijevi prebaciti ju u ovaj vodotok. Kao početak ovog projekta u Šandorskoj bari izgrađena je zgrada crpne stanice, koja nikad nije proradila. Krivaja i danas pravi probleme, što bi tek bilo da tu protiče sva subotička otpadna voda? Uskoro se donosi novi Ustav, koji će riješiti sve probleme!

Srdžba, društvo ili zaborav?

Postoji, na sreću, u životu dosta toga što nije regulirano ustavom, zakonima, statutima, propisima, uredbama, ukazima, pravilnicima i sličnim regulama koje vas usmjeravaju kojima pravcem se treba kretati i kako se na tom putu ponašati. Iako na prvi pogled može djelovati usko, to je polje života zapravo mnogo šire i uglavnom ispunjava ono što se obično naziva »slobodno vrijeme«. U slobodno vrijeme, naime, čovjek ima mogućnost izbora kako ga popuniti, a da pritom nužno ne mora biti izložen pravilima koje mu društvo nameće čim promoli nos iz kuće. Ali, i u tom carstvu slobode, u toj oazi privatnosti, čovjek je također ograničen pravilima koja se uglavnom dobijaju u obitelji i koja se najčešće nazivaju kućnim odgojem. Uz individualne karakterne crte, kućni je odgoj taj koji najviše odaje čovjeka kada se pojavi u društvu. Stoga i nije čudno što je netko nekada davno, a sve u cilju poboljšanja odnosa u društvu, zbir kućnih odgoja podigao na višu razinu, neku vrstu »fakulteta kućnoga odgoja«, i napisao prvi primjerak *Bontona*, kao neobavezni, a ipak itekako poželjni kodeks društvenoga ponašanja. Suština te zanimljive, a ne pretjerano debele knjige (koja je u međuvremenu doživjela brojna proširena izdanja na gotovo svim jezicima svijeta) je da čitatelju otkrije pravila lijepog ponašanja, odnosno da mu sugerira što mu je u određenoj situaciji činiti i što obavezno izbjegavati.

Bonton tako, recimo, sugerira da se na nečiji poziv na proslavu pristojno odazvati, a ako to niste u mogućnosti, onda to bar na vrijeme javiti i korektno obrazložiti kako biste izbjegli situaciju da se, umjesto vas, srami onaj tko vas je pozvao, pitajući se istodobno »đe je zapelo«. U konkretnom slučaju, pravila bontona odnose se na poziv Organizacijskog odbora *Dana hrvatske knjige i riječi* – *dana Balinta Vujkova* lokalnoj samoupravi da »svojim prisustvom uveliča« ovu manifestaciju. Kao što znamo, lokalne samouprave na XX. *Danima Balinta Vujkova* nije bilo kao što nije bilo niti ranije obavijesti Organizacijskom odboru da ju neće biti »zbog ranije preuzetih obveza« ili iz nekog sličnog, uglavnog više no opravdanog razloga. Tako bi to u idealnim uvjetima jednog visoko uređenog društva, a i po naptucima *Bontona*, trebalo izgledati, pa bi na koncu i vuk bio sit i ovce na broju.

U opisanom slučaju, koji se zbio 8. listopada negdje u večernjim satima u velikoj vijećnici Gradske kuće, takva vrsta poštovanja etike nije se dogodila: na multime-

dijalnoj večeri nepopunjene rezervirane stolice u prvom redu za gradonačelnika i za članicu Gradskog vijeća zaduženu za kulturu, domaćini izloženi blamu (»zašto ih nema?«, »mogli su bar javiti da neće doći«...), a gosti, među kojima i oni iz inozemstva, upijaju dojmove o međusobnim odnosima u ovome gradu.

A nisu *Dani Balinta Vujkova*, koji su u međuvremenu prerasli i u *Dane hrvatske knjige i riječi*, neka nižerazredna manifestacija neke prigradske amaterske skupine. Neee! Pa dovoljno je samo malo se informirati o tomu

tko je bio **Balint Vujkov**, što je učinio za ovu sredinu na planu usmene narodne književnosti ili pak pogledati popis višednevnih manifestacija i listu sudionika u njima, pa doći do zaključka kako bi ipak bilo primjereno odvojiti malo od svog slobodnog vremena i, ako već ne iskreno a ono bar iz kurtoazije, pojaviti se na svečanoj večeri, pripremiti nekakav prigodni pozdravni govor i dati do znanja i domaćinima i gostima da predstavnici Grada jednako cijene manifestacije stanovnika svih njegovih zajednica. Takva praksa, uostalom, postojala je od prvih *Dana Balinta Vujkova*; čak su se i gradonačelnici iz vremena odnarođenog režima udostojili doći na središnju manifestaciju: pokojni **István Ispánovics** znao je reći koju riječ tom prigodom, **Géza Kucsera** jasno je stavljao do znanja da cijeni lik i djelo Balinta Vujkova, a samim tim i ovu manife-

staciju, u vrijeme gradonačelnikovanja **Saše Vučinića** postavljena je bista **Didi**... Čak su i predstavnici (n)ove lokalne vlasti donedavno dolazili na neku od manifestacija. Eto, recimo, članice Gradskog vijeća zadužene za kulturu prije samo godinu-dvije u Hrvatskom kulturnom centru *Bunjevačko kolo* na »satu narodne književnosti«, gdje, skupa s generalnim konzulom Hrvatske i ostalim predstavnicima ovdašnje hrvatske zajednice, pozdravlja mališane iz Sonte, Berega, Đurđina, Tavankuta... želeći im da uče i od Dide, jer od njega se i ima(lo) što naučiti.

Ove godine, međutim, dogodilo se nešto nepredviđeno, a na organizatorima je da lupaju glavu o tome što bi to moglo biti. »Da se nisu možda rasrdili, a mi ne znamo zašto?«; »Da nisu valjda počeli birat društvo?«; »Jesu li, možda, zaboravili, pa čak i javiti da neće doć?«... Ovo treće, ma koliko neprimjereno bilo, djeluje još i najbolje.

Z. R.

Jelena Kujundžić, pokrajinska prosvjetna inspektorica

Svaki predmet priča za sebe

Svaka se osoba može obratiti prosvjetnom inspektoru, anonimno ili imenom i prezimenom, jer se po svim predstavkama zapravo postupa. Situacije su doista različite, uglavnom se odnose na kršenje prava djece, učenika, nastavnika ili uposlenika u dosveučilišnom obrazovanju i u situacijama kada je potrebna dozvola za obavljanje obrazovno-odgojne djelatnosti, odnosno za osnivanje i početak rada ustanove, verifikaciju novog obrazovnog profila i slično. Medijacija ili posredovanje dobrovoljan je i povjerljiv postupak koji omogućuje brzo, učinkovito i mirno rješavanje spora uz pomoć treće, neutralne strane odnosno posrednika

Jelena Kujundžić, diplomirana pravica iz Subotice s položenim pravosudnim ispitom, od prije sedam mjeseci je zaposlena u Pokrajinskom tajništvu za obrazovanje, propise, upravu i nacionalne manjine – nacionalne zajednice kao pokrajinska prosvjetna inspektorica. Naime, koncem prošle godine ovo je pokrajinsko tajništvo raspisalo javni natječaj na upražnjeno radno mjesto savjetnik-pokrajinski prosvjetni inspektor na neodređeno vrijeme na koji se prijavila. Po utvrđivanju ispunjenosti uvjeta natječaja slijedila je pismena i usmena provjera znanja kandidata i na kraju je doneseno rješenje o njenom izboru.

U dosadašnjem radu je također radila u obrazovanju kao tajnica Tehničke škole *Ivan Sarić* u Subotici, a bila je i tajnica Zajednice strojarških škola Republike Srbije. Uz redoviti posao bila je angažirana i kao član radne skupine Ministarstva obrazovanja, znanosti i tehnološkog razvoja na izradi podzakonskog akta u vezi realizacije praktične nastave, jedan od autora *Vodiča* za primjenu istog akta u izvedbi *Kulturkontakta* te kao licencirana medijatorica u rješavanju sporova.

Kakva su Vaša dosadašnja iskustva na radnom mjestu prosvjetne inspektorice?

U proteklih sedam mjeseci imala sam priliku najprije ići kao prateći inspektor u nadzor sa starijim kolegama, a zatim sam ubrzo dobila zaduženja, odnosno ustano-

ve (vrtić, osnovne i srednje škole) gdje je bilo potrebno obaviti redoviti inspekcijski nadzor za prethodnu školsku odnosno radnu godinu. Postupala sam u nekoliko izvanrednih inspekcijskih nadzora po različitim predstavkama, obavila službene savjetodavne posjete tijekom završnog ispita u osnovnim školama.

Koji su izazovi, prednosti i nedostaci s kojima se susrećete u poslu?

Kad se inspekcijski nadzor obavlja na terenu, u prilici sam vidjeti raznolikost manjih sredina u Pokrajini. Posao je dinamičan, jer je svaki predmet priča za sebe, zahtijeva pažnju, analizu, utvrđivanje, povezivanje sa zakonskim odredbama. Kolege su susretljive, ugodne i osjećam se prihvaćenom i dijelom tima. Izazov je organizacija i realizacija obiteljskih, dječjih i drugih aktivnosti nakon posla jer svakodnevno putujem u Novi Sad i za to mi je obitelj najveća podrška.

Koji su najčešći problemi na koje reagira prosvjetni inspektor? Mogu li se obratiti i roditelji, nastavnici prosvjetnom inspektoru? U kojim situacijama i na koji način?

Svaka se osoba može obratiti prosvjetnom inspektoru, anonimno ili imenom i prezimenom, jer se po svim predstavkama zapravo postupka. Predstavke su inicijative za pokretanje postupka po službenoj dužnosti, inspektor procjenjuje postoje li uvjeti za pokretanje inspekcijskog nadzora i obavještava poznatog podnositelja predstavke kako je postupio s tim. Ustanove se mogu i samoinicijativno obratiti prosvjetnoj inspekciji sa zahtjevom za savjetodavni posjet, a tad je uloga prosvjetnog inspektora preventivna. Situacije su doista različite, uglavnom se odnose na kršenje prava djece, učenika, nastavnika ili uposlenika u dosveučilišnom obrazovanju, ali postupaju se i u situacijama kada je potrebna dozvola za obavljanje obrazovno-odgojne djelatnosti, odnosno za osnivanje i početak rada ustanove, verifikaciju novog obrazovnog profila i slično. Način obraćanja je pisani, poštom ili e-mailom, a telefonski brojevi prosvjetnih inspektora dostupni su na službenim web stranicama, za konzultacije i pitanja.

U dosadašnjem radu ste se već upoznali s problematikom u prosvjeti. Sada posjećujete različite škole u kojima se nastava odvija na manjinskim jezicima, među kojima je i hrvatski. Ima li nekih specifičnih problema koji se javljaju u školama u kojima se nastava odvija na nekom od manjinskih jezika?

Radila sam 14 godina u školi u kojoj se nastava odvija i na mađarskom jeziku, posjetila sam ustanove u kojima se nastava izvodi na rumunjskom i slovačkom jeziku i mislim da su teškoće približno iste. Kao prvo, to je formiranje odjeljenja ili grupa jer se broj djece svake godine smanjuje što nije problem samo manjina nego negativne stope nataliteta u Vojvodini, a drugi je problem stručni kadar jer nema mladih s odgovarajućim visokim obrazovanjem i dokazom jezičnih sposobnosti koji žele raditi u obrazovnom sustavu, što je teškoća i kada je u pitanju nastava na srpskom jeziku za predmete matematika i fizika.

Subotičanka Jelena Kujundžić završila je Gimnaziju *Svetozar Marković* u Subotici i Pravni fakultet Sveučilišta u Novom Sadu. Pravosudni ispit je položila 2014. godine, licencirani je posrednik/medijator od 2019., a nedavno je položila i ispit za inspektora. U Osnovnoj školi *Miloš Crnjanski* je radila kao tajnica škole pet mjeseci u razdoblju 2006.-2007., a zatim se zaposlila u Tehničkoj školi *Ivan Sarić* u Subotici također kao tajnica škole gdje je radila do prelaska na novo radno mjesto. U dosadašnjoj karijeri pohađala je brojne seminare, obuke i konferencije u oblasti kojom se bavi. Za sebe kaže da je odgovorna, savjesna, organizirana, komunikativna i spremna na suradnju. Udana je i majka troje djece. Članica je Katoličkog društva za kulturu, povijest i duhovnost *Ivan Antunović* u Subotici.

S obzirom na to da ste stekli i licencu za medijatora, objasnite nam kada se primjenjuje medijacija? Što u stvari ona znači?

Medijacija ili posredovanje dobrovoljan je i povjerljiv postupak koji omogućuje brzo, učinkovito i mirno rješavanje spora uz pomoć treće, neutralne strane odnosno posrednika. Temelji se na načelima jednakosti strana, privatnosti, povjerljivosti, neutralnosti, hitnosti, ekonomičnosti i prije svega dobrovoljnosti.

Kako ide procedura, tko se može javiti, određuje li sud i upućuje na medijaciju? U kojim slučajevima? Je li potrebno da se (ako je netko u sporu) sve strane slože da se ide na medijaciju?

Strane mogu biti fizičke ili pravne osobe, a medijaciju mogu pokrenuti prije pokretanja sudskog postupka, nakon pokretanja, tijekom prvostupanjskog sudskog postupka, tijekom žalbenog postupka i u ovršnom postupku. Postupak se pokreće zaključivanjem sporazuma o pristupanju medijaciji. Kao rezultat postignutog dogovora strane zaključuju medijacijski sporazum koji ima snagu izvansudske nagodbe, a ovjerom kod javnog bilježnika ima snagu izvršne isprave. Medijabilni su imovinsko-pravni sporovi, privredni, obiteljski, bračni, radni, sporovi u području autorskih prava i drugi građansko-pravni odnosi gdje posredovanje odgovara prirodi spora. Sudac ima ovlasti uputiti stranke u sudskom postupku na medijaciju ako ocijeni da je spor prikladan za medijaciju, a to mogu učiniti i stranke same. Troškovi medijacije su znatno niži od troškova u sudskom postupku, svi podaci, prijedlozi i izjave tijekom postupka medijacije su povjerljivi, a obje su strane zadovoljne sporazumom. Mislim da postoji velika potreba za takvim načinom rješavanja spornih odnosa kako u zajednici tako i u društvu općenito.

J. D.

Obnovljene prostorije područnog ureda HNV-a i DSHV-a u Srijemskoj Mitrovici

Prostor za nastavu i koordinaciju s hrvatskim udrugama

»Ono što je krajnji cilj i što obećavam u ime HNV-a jest da ćemo se u narednom periodu založiti da ovaj namještaj koji smo ovdje donijeli neće završiti u ovom prostoru, već, što je prije moguće, u Hrvatskom domu u Srijemskoj Mitrovici, koji će biti vraćen našoj zajednici«, izjavila je Jasna Vojnić

Područni ured HNV-a i DSHV-a u Srijemskoj Mitrovici od ove godine ima još jednu namjenu. U oplemenjenom prostoru, uređenom novim namještajem, srednjoškolci iz Srijemske Mitrovice, njih 24, pohađat će nastavu Hrvatski jezik s elementima nacionalne kulture. Obnavljanje prostora i kupovinu namještaja financiralo je Hrvatsko nacionalno vijeće. Delegacija u sastavu: predsjednica HNV-a **Jasna Vojnić**, članica IO HNV-a za obrazovanje **Margareta Uršal**, te asistentica u obrazovanju pri HNV-u **Nataša Stepančević** posjetila je 14. listopada obnovljeni ured u Srijemskoj Mitrovici gdje se sastala s generalnim vikarom Srijemske biskupije i župnikom katedralne župe sv. Dimitrija mons. **Eduardom Španovićem**, te voditeljem područnog ureda HNV-a i nastavnikom Hrvatskog jezika s elementima nacionalne kulture u Srijemskoj Mitrovici **Dariom Španovićem**. Na radnom sastanku bilo je riječi i o novim programima koji će u narednom razdoblju biti realizirani.

Višenamjenski ured

Područni ured HNV-a u Srijemskoj Mitrovici postoji već osam godina. DSHV je prostorije dobio za korištenje od Grada Srijemska Mitrovica, a osim članova DSHV-a, u uredu su se često okupljali i mladi usko vezani za hrvatsku zajednicu.

»Nastava na hrvatskom jeziku za srednjoškolce u našem gradu se odvija već deset godina. Ministarstvo znanosti i obrazovanja Republike Hrvatske ove godine me je zaposlilo kao profesora hrvatskog jezika u inozemstvu. Odobrili su mi četiri sata tjedno za nastavu na hrvatskom jeziku za srednjoškolce, odnosno po dva sata za dvije grupe učenika. Samim tim tražili su prostor gdje će se nastava održavati. Uz suradnju HNV-a i DSHV-a ovaj prostor je dan i za korištenje izvođenja te nastave. HNV je u cijelosti obnovilo prostor i kupilo novi namještaj. Također, ured će početi raditi kao ured HNV-a dva puta tjedno po dva sata, kako bi se odavde moglo koordinirati sa svim hrvatskim udrugama iz Srijema. U njega će moći doći i svi oni koji se žele raspitati za hrvatsko državljanstvo, te studenti koji žele studirati u Hrvatskoj. Ideja nam je i da osmislimo nove manifestacije za hrvatske udruge iz Srijema, te da potaknemo nastavu hrvatskog jezika u

Golubincima i u Petrovaradinu. Do sada su se sve te informacije mogle dobiti samo u Subotici. Budući da već dvanaest godina radim kao profesor izbornog predmeta Hrvatski jezik s elementima nacionalne kulture i da sam akivan u udruzi, upoznat sam sa stanjem u Srijemu. Između ostalog, ured će biti namijenjen i za pokretanje novih manifestacija i nastave u drugim mjestima u Srijemu, gdje za to postoje uvjeti. Upravo će ured u Srijemskoj Mitrovici biti taj most koji će povezati hrvatske udruge iz Srijema sa Suboticom«, istaknuo je Dario Španović i dodao kako se nada da će novi uvjeti u uredu biti dodatni poticaj i drugoj djeci da pohađaju nastavu na hrvatskom jeziku.

»Na početku ove školske godine imamo 24 djece srednjoškolskog uzrasta koja su se prijavila za izborni predmet Hrvatski jezik s elementima nacionalne kultu-

re. Dvanaestoro djece pohađaju prvi i drugi razred srednje škole i dvanaestoro djece pohađaju treći i četvrti razred. Iz Ministarstva znanosti i obrazovanja su rekli da je to zadovoljavajući broj učenika. Uglavnom su to djeca koja su i u osnovnoj školi išla na hrvatski jezik. U srijemskomitrovačkim osnovnim školama ove školske godine godine imamo 42 djeteta koja su se prijavila za nastavu na hrvatskom jeziku. Mislim da ćemo iduće godine za srednju školu imati veći broj djece, jer djeca iz nekih sela poput Sota, Ljube i drugih mjesta upisuju srednju školu u Srijemskoj Mitrovici i uglavnom se odlučuju za nastavu na hrvatskom jeziku.»

Uskoro u novom prostoru

Predsjednica Hrvatskog nacionalnog vijeća Jasna Vojnić istaknula je da je značajan broj djece u Srijemskoj Mitrovici koja pohađaju nastavu na hrvatskom jeziku i dodala, da on može biti i mnogo veći ukoliko oni zaista osjete da pripadaju zajednici, te da se taj broj može proširiti i na pripadnike druge nacionalnosti, što u konačnici i jest cilj.

»U prethodne tri godine politika Hrvatskog nacionalnog vijeća bila je jačanje svake zajednice gdje god postoji inicijativa i gdje god postoje plodovi rada. Tako smo nakon jedne kraće stanke ovdje u Srijemskoj Mitrovici razgovarali s profesorom Dariom Španovićem i odlučili da na neki novi način pokrenemo cjelokupnu priču u Srijemskoj Mitrovici i organizaciju navezanu na HNV i da damo podršku svim novim planovima. U suradnji s Ministarstvom znanosti i obrazovanja Republike Hrvatske smo dogovorili da oni financijski pomognu i kadrovski osnaže Srijemsku Mitrovicu. Hrvatsko nacionalno vijeće je pridonijelo da se ovaj prostor uredi, da se omala, stavi novi namještaj i uredski materijal i da na neki način to bude prijemčivo i privlačno za naše mlade, našu djecu. Bez njih bi ovaj prostor bio prazan i beskoristan. Najviše smo razgovarali kakve ćemo programe i sadržaje imati u njemu. Zapravo, ovo će biti centrala, gdje će i budući studenti i drugi pripadnici naše zajednice moći dobiti informacije. Ono što je krajnji cilj i što obećavam u ime HNV-a jest da ćemo se u narednom periodu založiti da ovaj namještaj koji smo ovdje donijeli neće završiti u ovom prostoru, nego, u što skorijem vremenu, u Hrvatskom domu, koji će biti vraćen našoj zajednici«, izjavila je Vojnić.

Na sastanku je bilo riječi i o izvannastavnim aktivnostima, te o uzvratnim posjetama učenika koji pohađaju nastavu na hrvatskom jeziku.

»Izvannastavne aktivnosti su nešto što je vrlo važno u cijelom procesu obrazovanja. Bogat program izvanna-

stavnih aktivnosti postoji, a koliko ćemo moći realizirati ovisi od aktualne situacije. Neke projekte smo već započeli. U planu su još neke izvannastavne aktivnosti, kao što je odlazak učenika iz Srijemske Mitrovice u Suboticu. To može biti već na proljeće. Planiramo još neke izvannastavne aktivnosti poput profesionalne orijentacije i oratorija, koje mogu biti realizirane tijekom školske godine. Učenici koji izučavaju Hrvatski jezik s elementima nacionalne kulture i koji su završili sedmi razred i treći razred srednje škole također se mogu priključiti profesionalnoj orijentaciji. Ona se realizira koncem kolovoza i to je jedan vrlo interesantan i bogat program«, rekla je Margareta Uršal.

Na sastanku je prisustvovala i vjeroučiteljica **Sara Žurovski**, koja predaje katolički vjeronauk u pet osnovnih škola u Srijemskoj Mitrovici.

»Sati vjeronauka se održavaju jednom tjedno, a pored toga svake subote u župi organiziramo druženje i zajedničke aktivnosti. Većina djece pohađa i vjeronauk i izborni predmet Hrvatski jezik s elementima nacionalne kulture. Zadovoljna sam brojem djece koja pohađaju vjeronauk, iako po riječima našega župnika, taj broj generacijski slabi s obzirom na česte migracije stanovništva. Broj djece je zadovoljavajući u odnosu na broj pripadnika hrvatske zajednice koji ovdje živi. Rijetko tko ne odluči upisati djecu na vjeronauk, a djeca se vrlo rado odazivaju svim aktivnostima, kako onim organiziranim u školi, tako i u župi«, navodi vjeroučiteljica.

Obnovljen i opremljen ured u Srijemskoj Mitrovici je šesti po redu prostor, nakon podrške uređenju prostora u Petrovaradinu, Beogradu, Monoštoru, Vajskoj i Subotici, prema zacrtanoj platformi *HRvati zajedno IV*. saziva Hrvatskog nacionalnog vijeća.

S. D.

Zavitni dan u Monoštoru

Još te slavimo

Iako je prošlo sedamdeset sedam godina od jeseni u noći između 12. i 13. listopada ratne 1944. godine ljubav i neizmjeno povjerenje prema Gospi nije splasnula. Tih dana kada su se nad selo nadvili najzloslutniji oblaci rata, kada su vojske bez zadržke planirale kako po svaku cijenu pobijediti, kada je jedna od cijena trebala biti i hrvatsko-šokačko mjesto Monoštor, puk je svoje živote povjerio molitvi Gospi. Pod vodstvom župnika **Matiše Zvekanovića** u noći između 12. i 13. listopada puk je našao spas u crkvi i molitvi. Svaki pogled i zrak svjetlosti van crkve zaklonjen je ponjavama. Zapalile su se svijeće i molilo se Gospi za spas. I bi spas. Molitve su uslišene, razaranja su mimoišla mjesto. Tada se mjesto *zavitovalo* da će svakog 13. u dvanaest sati slaviti Gospu održavanjem svete mise u znak zahvale. Tako je bilo i ove godine 13. listopada. U dvanaest sati u crkvi župe sv. Petra i Pavla proslavljen je *Zavitni dan*. Misu je vodio vlč. **Danijel Katačić**, župni upravitelj đurđinske župe sv. Josipa Radnika. U svojoj propovijedi posebno je istakao značaj molitve u životu vjernika te ukazao da je i u slučaju Monoštora prije sedamdeset sedam godina molitva odigrala glavnu ulogu za spas mjesta.

»Puk i danas mora imati vjeru u molitvu, jer je ona nepresušni izvor iz koje čovjek crpi nadu i ljubav te da je čovjek molitvom Gospi i njen nasljedovatelj. Citiram njegove riječi: 'Moli kronicu i gledat ćeš čuda neviđena', kazao je vlč. Katačić.

Vlč. župe sv. Petra i Pavla **Dražan Dulić**, koji je nedavno postao njen župnik kaže da se prvi put sreće s ovom vrstom i povodom slavljenja Gospe te da je i iskren

no iznenađen koliko je događaj od prije 77 godina ostao u sjećanju, postao tradicija žitelja mjesta te postao još jedan simbol vjere i štovanja Gospe. Ističe također i veliki broj prisutnih na svetoj misi iako je radni dan, što ga je također obradovalo. U proslavu *Zavitnog dana* uključio se i KUDH *Bodrog*. Mješoviti zborovi *Kraljice Bodroga* i *Bodroški bečari* oplemenili su svojim glasovima misno slavlje. Nakon svete mise u prostoru crkve sudionici misnog slavlja imali su prigodu pogledati izložbenu postavku fotografija »Tradicija u zrcalu kraljica«, koja je predstavila članove ženske pjevačke skupine *Kraljice Bodroga* u različitim šokačkim nošnjama i prigodama. Izložba je realizirana putem projekta koji je financirao Grad Sombor.

Ž. Š.

Novi stalni postav u Galeriji *Dr. Vinko Perčić*

Više grafika, crteža i primijenjene umjetnosti

Subotička Galerija *Dr. Vinko Perčić* ima novi stalni postav, koji je javnosti premijerno prezentiran u rujnu, u sklopu programa Dana grada. Novi postav sadržava više grafika i crteža, kao i predmeta primijenjene umjetnosti te dokumentacije vezane za život i rad liječnika i kolekcionara dr. **Vinka Perčića**.

Galerija ima ukupno četiri izložbene prostorije, koje sada funkcioniraju kao tri zasebne tematske jedinice s ukupno oko 150 eksponata. U prvoj prostoriji su grafike (litografija, akvatinta, linorez) i crteži (autori **József Ács, Miklós Bíró, Dragoslav Stojanović Sip, Josip Ago Skenderović, Miloš Bajić, József Benes, Zlatko Prica**) te keramike (autori **Radmila Radojević, Ilo-na Bačić, Imre Vinkler, Jožef Tođeraš**).

Dругу cjelinu, koja je u središnjem dijelu galerijskoga prostora, čine crteži (olovka, tuš) i grafike (bakrorez, bakropis), a zastupljeni autori su: **Árpád Balázs, Ivan Balažević, Sándor Oláh, Gustav Matković, László Szilágyi, Ivan Lacković Croata, Stipan Šabić, András Hangya, Josip Ago Skenderović**... Također, u ovom dijelu posjetitelji mogu vidjeti i dokumen-

»Za programske namjene Galerija danas dobiva 100.000 dinara godišnje, a ranije smo imali nekoliko puta više. Tada smo radili izložbe, od četiri do šest godišnje, posljednja je bila prije dvije godine. Također, u Galeriji od 2019., od kada je jedan uposleni imao sporazumni raskid ugovora, praktički nema uposlenih, već samo ja kao imenovana osoba. Iako je gradska skupština doni-

taciju vezanu za dr. Perčića (intervjui i tekstovi iz medija, fotografije, liječnička diploma...).

Treći i posljednji dio nastoji dočarati ozračje Perčićeve radne sobe, tu su njegov radni stol i stolica, pisaći stroj... U likovnom smislu, ovu cjelinu čine slike u tehnici ulja (**József Pechán, Stipan Kopilović, Jelena Čović, Stipan Šabić, Petar Lubarda, Béla Farkas, Ivan Tikvicki Pudar, Milan Konjović, Pál Petrik**...).

Po riječima ravnatelja Galerije **Spartaka Dulića**, zbog značajnog umanjivanja sredstava za programe, te broja uposlenih, program rada ustanove u posljednje dvije godine fokusiran je samo na stalni postav.

jela odluku da maksimalni broj izvršitelja bude jedan, to se ne provodi. A recimo do 2016. imali smo dvoje izvršitelja: administratora i čuvara-tehničara. Dakle, ukupno nas je bilo troje. Zbog nula uposlenih, nalazim se u situaciji da ne mogu aplicirati na natječaje, jer ne dobivam odgovor kada navedem nula izvršitelja. Imajući sve to u vidu, promijenio sam strategiju rada Galerije, da se bavimo isključivo stalnim postavom, radimo publikacije i katalogizaciju autora koji su ovdje zastupljeni», kaže Dulić.

Dr. Vinko Perčić (1911. – 1989.) je svoju kuću i dio umjetnina, mahom djela zavičajnih umjetnika, poklonio Općini Subotica 1989. godine. Pri Gradskom muzeju Subotica 1996. otvorena je Zavičajna galerija *Dr. Vinko Perčić*. Kao samostalna ustanova kulture, Galerija je osnovana 2006. godine, u svrhu prezentacije likovnih umjetnika različitih umjetničkih pravaca i radi očuvanja darovane pokretne i nepokretne imovine dr. Perčića. U legatu se nalazi oko 500 eksponata (slika, crteža, djela primijenjenih umjetnosti i predmeta iz radne sobe i ostalih prostorija), a i sam darovani objekt u kom se Galerija nalazi definiran je kao zaštićeno kulturno dobro.

Radno vrijeme Galerije je od ponedjeljka do petka, od 10 do 18 sati.

D. B. P.

Konji – ljubav i strast

»Moja poruka svima koji razmišljaju o uzgoju konja, pogotovo lipicanske pasmine, bila bi da svakako započnu taj 'posao'. Tek onda će shvatiti koliko je taj hobi ili posao zapravo lijep. Nema ništa ljepše nego kad konj čuje tvoj glas i raduje se tvome dolasku. Konj je definitivno čovjekov najbolji prijatelj i uvijek te posluša. Ako se prema njemu lijepo ponašaš, imat ćeš druga i pod sedlom i u zaprezi«, kaže Kristijan Krpan

O bitelj **Krpan** iz Srijemske Mitrovice već desetljećima se bavi poljoprivredom. Najviše ratarstvom. Od poljoprivrednih kultura uzgajaju pšenicu, soju i kukuruz. Mladi **Kristijan** u tom poslu je od 2017. godine kada je završio srednju školu. Osim poljoprivrede, zavolio je i konje koji su, kako kaže, za njega posebna ljubav i strast, pa su pri njihovom poljoprivrednom gospodarstvu registrirani i konji. Ljubav prema ovim plemenitim životinjama započela je još u Kristijanovom ranom djetinjstvu, uz djeda s očeve strane, koji je imao konje uz čiju pomoć je obavljao poljoprivredne poslove. Kristijanova omiljena pasmina konja je lipicanac. Danas na svom poljoprivrednom gospodarstvu uzgaja samo jednu kobilu te pasmine, no želja mu je u budućnosti proširiti broj konja i profesionalno se usavršiti u tom poslu.

Neisplativ, ali lijep posao

Opće je poznato da su konji najbolji terapeuti i prijatelji čovjeka i da se ne vole samo zbog izgleda, boje i pasmine već zbog njihovog ponašanja dok provodite vrijeme s njima. Shvatio je to i dvadesettrogodišnji Kristijan još kao dijete kada je u štali svoga djeda sklopio prijateljstvo s jednim od njih. Danas sve svoje slobodno vrijeme posvećuje svojoj kobili.

»Sve se događalo nekako spontano s djedom. Ali mislim da su i geni učinili svoje, budući da mi je pradjed s majčine strane jahao Sinjsku alku«, započinje razgovor Kristijan i dodaje: »Trenutno imam jednu kobilu lipicanske pasmine. Ona se zove 32 Gaetana i stara je pet godina. Njen otac je 517 Maestoso Betalka XXVI. i uvezen je iz mjesta Lipice u Sloveniji. Također, on je bio apsolutni šampion Poljoprivrednog sajma u Novom Sadu. Rad s konjem nije nimalo lak, ali je meni malo lakše jer se ne pripremam za natjecanja kao što su fijakerijade. Svaki konj traži barem malo ispusta (trčanja po koralu). Dakle, svakoga dana moram barem po četiri sata odvojiti za nju. Ujutru prvo ide hranjenje, zatim ispust od 60 minuta i

sve to ponovo popodne. Trenutno imam najviše obaveza, jer je ona u visokom stupnju trudnoće i traži najviše pažnje. Moram naglasiti da je uzgoj konja krajnje neisplativ što se tiče financijskog dijela. Godišnje se moraju plaćati smotre, pedigree, prijave ždrijebeta, DNK analize i još mnogo toga. Ali je svakako lijep posao«, kaže naš sugovornik.

U srpnju ove godine Kristijan je u Novom Sadu pohađao obuku za ocjenjivanje eksterijera pasmine konja lipicana, gdje su mu predavači bili **Janez Rus** iz Slovenije, **Ivica Mandić** iz Hrvatske i **Balázs Peteki** iz Mađarske.

»To je samo jedan u nizu seminara koje moram pohađati. Seminar u Novom Sadu koji sam pohađao, trebali bi svi uzgajivači konja završiti kako bi znali što kupuju. U planu mi je odlazak na seminar za uzgajivačkog suca za pasminu lipicanaca koje organizira LIF (Lipizzan International Federation). Također bih želio nabaviti još dva priplodna lipicanska grla. Dakle, priplodni pastuh s trajnom licencom za rasplod i još jednu priplodnu kobilu. To mi je velika želja, ali nadam se da ću i to ostvariti.«

Bez pomoći države

Kristijan je za kupovinu kobile i neophodne opreme koristio vlastita sredstva.

»Trenutno u Srbiji ne postoje subvencije za uzgoj pasmine lipicanaca, ali se nadam da će se to uskoro promijeniti. Suradnja s drugim uzgajivačima konja je izuzetno važna, pogotovo zbog razmjene iskustava. Imam izuzetno dobru suradnju s uzgajivačima konja iz Srbije, s uzgajivačima iz Hrvatske, a odnedavno i izuzetno dobru suradnju s organizacijom *LipiData* (Svjetska baza podataka za Lipicanere) iz Australije. Planiram odlazak na seminar i polaganje ispita pri savezu ECAHO (European Conference of Arab Horse Organization), a sve u cilju usavršavanja u ovom poslu. Svaka pomoć u svim mojim planovima bila bi mi od velikog značaja. Pogotovo pri kupovini priplodnog pastuha. Jedan pastuh s trajnom licencom za rasplod dostiže cijenu i do 15.000 eura. To je za nas privatnike izuzetno veliki iznos«, ističe na kraju razgovora Kristijan, šaljući poruku svim ljubiteljima konja: »Moja poruka svima onima koji razmišljaju o uzgoju konja, po-

gotovo lipicanske pasmine, bila bi da svakako započnu taj 'posao'. Tek onda će shvatiti koliko je taj hobi ili posao zapravo lijep. Nema ništa ljepše nego kad konj čuje tvoj glas i raduje se tvome dolasku. Konj je definitivno čovjekov najbolji prijatelj i uvijek te posluša. Ako se prema njemu lijepo ponašaš, imat ćeš druga i pod sedlom i u zaprezi. Naravno, za svaku vrstu pomoći u vidu odabira konja koje kupuju mogu mi se slobodno javiti. Rado ću pomoći svakome i od mene mogu dobiti sve podatke i informacije.«

O njegovoj velikoj ljubavi prema konjima govori i njegova nakana da uskoro tiska knjigu *Priplodni pastuvi lipicanske rase Republike Srbije* (1990.-2020.). Kristijan se nada da će ona uskoro ugledati svjetlost dana i biti dostupna svim ljubiteljima konja, posebno pasmine lipicana.

S. D.

Gromilovićevi crteži na izložbi u Madridu

MADRID – Radovi somborskog vizualnog umjetnika **Davora Gromilovića** uvršteni su u izložbu *Vrt zemaljskih užitaka – kroz umjetnička djela Kolekcije SOLO* u Madridu. Izloženi su radovi ukupno 15 umjetnika kao suvremeni pogled na djelo velikog renesansnog slikara **Hieronymusa Boscha**. Zvučna umjetnost, digitalna animacija, slikarstvo, kiparstvo i instalacija prate posjetitelja u dijalogu o bezvremenskim, univerzalnim temama kojima se bavi izvorno djelo, navodi se u opisu izložbe.

Croart na Pivčijem slašu

BIKOVO – Desetak članova HLU *Croart* iz Subotice održalo je jednodnevnu mini likovnu koloniju na *Pivčijem slašu* na Bikovu, kod obitelji **Kuntiće**. Nastali radovi, inspirirani uglavnom tom lokacijom, darovani su domaćinima, a plan je da se ova suradnja nastavi.

Izložba Iz ormara naših baka u Beogradu

BEOGRAD – Kreativna radionica Hrvatske čitaonice *Fischer* iz Surčina organizira izložbu starih ručnih radova *Iz ormara naših baka* koja će biti otvorena večeras (petak, 22. listopada) u prostorijama Fondacije A. G. Matoš (Studentski trg 10) u Beogradu, u 18 sati. Na otvaranju će biti priređen i literarno-glazbeni kolaž program. Izložba će se moći pogledati i u naredna dva dana (u subotu i nedjelju), od 17 do 19 sati. Realizaciju izložbe pomogli su Fondacija A. G. Matoš i Hrvatsko nacionalno vijeće.

Smotra amaterskih dramskih društava u Somboru

SOMBOR – HKUD *Vladimir Nazor* iz Sombora organizira XII. međunarodnu smotru amaterskih dramskih društava koja će biti održana danas (petak, 22. listopada) i sutra (subota, 23. listopada) u Hrvatskom domu u Somboru. Obje večeri program počinje u 20 sati.

Publika će moći pogledati četiri predstave iz Srbije, Hrvatske i BiH. Večeras će biti igrane predstave somborskih udruga: *Oporuka* (HKUD *Vladimir Nazor*) te *Društvo mrtvih pjesnika* (Dramski studio *Sanjari*), obje u režiji **Lee Jevtić**.

Sutra su na programu predstave: *A što rade Romeo i Julija* Sinjskog pučkog kazališta (režija **Željko Viculin**) te *Pidžama za šestoro* Gradskog kazališta mladih iz Viteza (režija **Marko Marković**).

Ča Grgina huncutarija u HKC-u

SUBOTICA – Nakon duže stanke, Dramski odjel HKC-a *Bunjevačko kolo* izvest će komediju *Ča Grgina huncutarija*, u subotu, 23. listopada, u velikoj dvorani Centra, s početkom u 19 sati. Cijena ulaznice je 300 dinara. Rezervacija karata je radnim danom od 8 do 14 sati, na brojeve telefona 024/556-898 i 064/659-06-35 ili osobno u uredu HKC-a. Rezervirajte svoje karte na vrijeme, broj slobodnih mjesta je ograničen sukladno epidemiološkoj situaciji, poručuju organizatori.

10 godina Kraljica Bodroga

MONOŠTOR – Svečani koncert u povodu 10 godina službenog postojanja Ženske pjevačke skupine *Kraljica Bodroga* koja djeluje pri KUDH-u *Bodrog* bit će održan u subotu, 30. listopada, u Domu kulture u Monošturu. Koncert nosi naziv »Tradicijska u zrcalu *Kraljica*«. Početak je u 18 sati.

Novi poziv za projekte Hrvata izvan RH

ZAGREB – U cilju promicanja veza i jačanja suradnje Hrvatske s Hrvatima izvan domovine, očuvanja i jačanja nacionalnog identiteta, zaštite prava i interesa hrvatskih zajednica, očuvanja hrvatskog jezika, kulturnog stvaralaštva i baštine te poticanja hrvatskog kulturnog zajedništva, kao i pomoć ugroženim pojedincima – pripadnicima hrvatskog naroda izvan Hrvatske, Središnji državni ured za Hrvate izvan RH objavio je 2. Javni poziv za prijavu posebnih potreba i projekata od interesa za Hrvate izvan Hrvatske u svrhu ostvarenja financijske potpore za 2021. godinu.

Prijava projekata, odnosno prijava za pomoć ugroženim pojedincima se podnosi u elektroničkom i papirnatom obliku. Rok za podnošenje prijave je do 4. studenoga. Više informacija o Javnom pozivu dostupno je na internetskoj stranici Ureda www.hrvatiizvanrh.gov.hr, u segmentu Natječaji. Dodatne informacije mogu se dobiti na brojevima telefona: +3851/6444-653, +3851/6444-669 radnim danom u vremenu od 10 do 15 sati ili na e-mail adresi: programi-projekti@hrvatiizvanrh.hr.

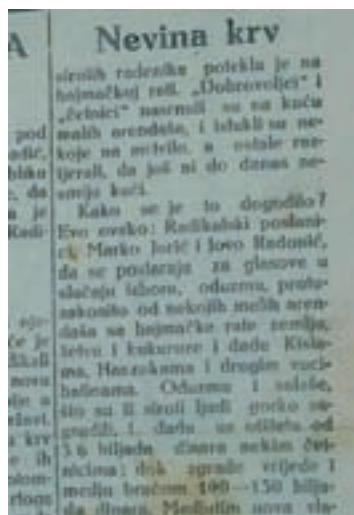
NIU Hrvatska riječ: Poziv za slanje rukopisa!

SUBOTICA – Nakladničko vijeće NIU *Hrvatska riječ* iz Subotice objavilo je javni poziv za neobjavljene rukopise književnih autora iz Srbije koji stvaraju na standardnom hrvatskom jeziku ili dijalektalnim govorima Hrvata. O uvrštenju rukopisa u nakladnički plan *Hrvatske riječi* za iduću, 2022. godinu odlučivat će peteročlano Nakladničko vijeće. Rok za slanje rukopisa je 31. prosinca 2021. godine. Rukopise je potrebno poslati u elektroničkom formatu (MS Word) na e-mail: naklada@hrvatskarijec.rs. Poslani rukopisi se ne vraćaju.

Virtuoz Josip Mlinko, izbor kerskog župnika

16. listopada 1920. – *Subotičke novine* prenose pojedinosti s prosvjetne večeri Prosvjetnog društva *Neven*, koja je održana u subotičkom gradskom kazalištu 10. listopada. Navodi pojedince koji su sudjelovali u programu. Izdvaja, među inim, skladatelja i glazbenika **Josipa Mlinka**: »A Mlinku, našem bunjevačkom umitniku oživila mu je sva njegova snaga; vidili smo; prid očima živa onoga Mlinka, za koga po pločama gramofona zna – slobodno recimo – cio svijt kao za nedostiživa jugoslavenskog virtuozu«.

17. listopada 1940. – *Hrvatska straža* piše da časopis *Alma mater croatica* donosi nekrolog o **Aleksi Kokiću**, zagrebačkom studentu i svećeniku i pjesniku iz Subotice. Ondje između ostaloga piše: »Prerana Kokićeva smrt je veliki gubitak za hrvatsku bunjevačku književnost i bunjevački javni život uopće. No gubitak ne samo za Bunjevce. (...) S prijateljem Kokićem izgubili smo jednog od rijetkih, izgubili smo fanatika svoje ideje. Nestao je jedan vitez Almae Matris Croaticae, nestao je jedan borac za prava Hrvatske«.

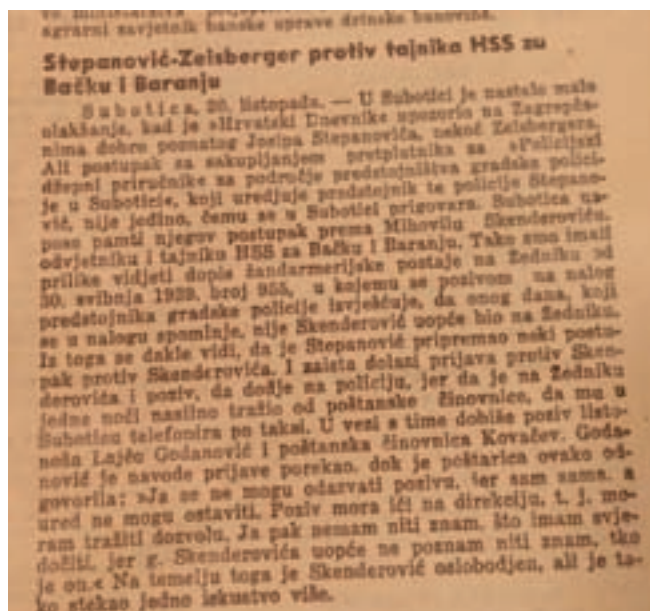
18. listopada 1924. – *Hrvatske novine* pišu: »Nevina krv sirotih radenika potekla je na bajmačkoj rati. 'Dobrovoljci' i 'četnici' nasrnuli su na kuću malih arendaša, i istukli su nekoje na mrtvilo, a ostale raztjerali, da još ni do danas nesmiju kući.« Autor članka smatra da su uvjete za to stvorili radikalni zastupnici **Marko Jurić** i **Jovan Radonjić**.

19. listopada 1923. – *Zemljodilac* piše da je upravni odbor grada Subotice 11. listopada otpustio činovnike »koji su pri izborima odrekli poslušnost« (tj. nisu glasali za radikale): **Gavru Čovića**, **Remiju Miljačkog**, **Andriju Kujundžića**, **Andriju Čakića**, **Andriju Mazića**, **Petra Bajića** i **Ivana Skenderovića**.

20. listopada 1909. – *Neven* piše da je u subotičkoj gradskoj skupštini 30. rujna održan izbor za župu sv. Roka, za koju su se natjecali **Lajčo Budanović**, **Blaško Rajić**, **Grgo Romić** i **Dezider Vojnić** od Bajše. Vojnić je dobio 124 glasova, a ostala trojica kandidata 94 glasa. Člankopisac (**Mijo Mandić**) prigovara pobjedniku

neznanje hrvatskog: »Sada kako misli Vojnić Dežika sa pridikaornice rič božju uspješno navišćivati; kako će u izpovidnici nevoljne grišnike prislušati i njih posvitovati, njima duševni mir pribaviti i kako će obiteljske nesuglasice svojih župljanah izravnjivati i uglagjivati kada bunjevački niti zna, niti ima izgleda da će ga naučiti, jer poznato je, da za to sposobnosti, nagnuća neima«. Član gradske skupštine **Babijan Malagurski** i 845 župljana župe sv. Roka apelirali su protiv ovog izbora.

21. listopada 1939. – *Hrvatski dnevnik* piše da je u Subotici nastalo olakšanje kada je ovaj list otkrio da Zagrepčanima dobro poznati hohštapler predstojnik subotičke

policije **Josip Stepanović** (ranije **Zeisberger**) zlorabi ovlasti. Dodaje da je predstojnik u svibnju pokušao subotičkom prvaku HSS-a **Miće Skenderoviću** napakirati postupak. Zahtijevao je od dvoje službenika neka lažno svjedoče protiv Miće, ali su oni to odbili.

22. listopada 1940. – *Obzor* prenosi odgovor mađarskog lista *Új Magyarország* na *Obzorov* tekst o položaju Hrvata u Mađarskoj. *Obzor*, naime, u svom broju od 13. listopada (br. 237) prenosi dijelove članka iz *Subotičkih novina* »Kako je Hrvatima u Mađarskoj«, koji je našao veliki odjek u Slovačkoj. *Új Magyarország* odgovara *Obzoru*: »Ako se Hrvati, koji žive u Mađarskoj, imaju na što žaliti, onda im mora biti poznato, da u Mađarskoj ima pozvanih, kojima mogu podnijeti svoje molbe. Odnosaji između Mađarske i Jugoslavije dovoljno su prijateljski, da bi se o ovakvim pitanjima moglo raspravljati u mirnoj atmosferi«.

IV. Međunarodni festival tradicijskog pjevanja u Subotici

Zapivajmo čuvajući svoje

Prva nagrada i nagrada publike: Ženska pjevačka skupina udruge *Šokačka grana* iz Osijeka

Međunarodni festival tradicijskog pjevanja, četvrti po redu, održan je prošle subote u Subotici, u organizaciji HKC-a *Bunjevačko kolo*. Okupio je dvanaest skupina koje su pjevale te svojom pjesmom i izvedbom predstavile svoj kraj, ali i sebe, svoj identitet i posebnost. Ponovno je glazba nadišla granice, kako one državne tako i uzrasne. Na istoj sceni nastupile su učenice osnovne škole, mladići, djevojke, odrasli muškarci i žene, pa i bake i djedovi. A svi s istim ciljem – razveseliti druge pjesmom i pokazati dio svoje tradicije.

Sudionici i nagrađeni

Budući da je festival natjecateljskog karaktera dodijeljene su nagrade najboljima, specijalna priznanja, te prvi puta i nagrada publike. Ovoga puta mišljenje publike i struke se poklopilo, te je tako za najbolju skupinu proglašena Ženska pjevačka skupina udruge *Šokačka grana* iz Osijeka. Odmah za njima drugo mjesto pripalo je Ženskoj pjevačkoj skupini KUD-a *Batajnica* iz Batajnice (Beograd), a treće mjesto ponijelo je Akademsko društvo za njegovanje muzike *Gusle* iz Kikinde.

Stručno povjerenstvo činile su profesorice etnomuzikologije koje rade u strukovnim, odnosno muzičkim i baletnim školama u Vojvodini: prof. dr. **Kristina Planjanin Simić**, predsjednica žirija, prof. **Mirjana Raić Tepić** i prof. **Tamara Štricki Seg**. One su dodijelile i specijalna

priznanja. Tako je specijalno priznanje za scenski nastup dodijeljeno KUD-u *Sijač* iz Lučkog (Zagreb), specijalno priznanje za najperspektivniju pjevačku skupinu dobila je Ženska pjevačka skupina Škole srpskog i balkanskog tradicijskog pjevanja Bojane Nikolić, za najperspektivnijeg interpretatora proglašen je **Milan Mutapčić**, a za najbolju solisticu **Aleksandra Milikić**.

Svim sudionicima uručena je i zahvalnica za sudjelovanje, a osim spomenutih sudjelovali su: Sekcija za tradicijsku glazbu OŠ *Matija Gubec* Tavankut, Pjevačka skupina KUD-a *Stevan Mokranjac* Kač, Ženska pjevačka skupina HKUPD-a *Stanislav Preprek* Novi Sad, ŽPS *Vreteno* Banatsko Karađorđevo, ŽPS *Prelje* iz HKC-a *Bunjevačko kolo* Subotica, Muška pjevačka skupina KUD-a *Batajnica* Batajnica, ŽPS KUD-a *Sevojno* Užice, a program su otvorili prošlogodišnji pobjednici – Muška pjevačka skupina *Krajolik Lika* iz Novog Žednika.

Festival koji raste

Donedavno voditeljica skupine i vokalna voditeljica ŽPS Udruge *Šokačka grana* iz Osijeka **Jelena Draksler** je za naš tjednik rekla kako je iznimno radosna što su mogli nastupiti na ovogodišnjem festivalu.

»Izuzetno sam sretna da smo se mogli predstaviti pred ovako eminentnim skupinama i stručnim ljudima koji su nas ocjenjivali. U Hrvatskoj je ova vrsta glazbe popular-

Treća nagrada: Akademsko društvo za njegovanje muzike *Gusle* iz Kikinde

na, zapravo svaka veća manifestacija kulturnog karaktera ima svoju i vokalnu smotru, koje mogu i ne moraju biti natjecateljskog karaktera, ali sve imaju svrhu populariziranja tradicijskog pjevanja. Nemamo selekciju članica nego su svi koji žele pjevati dobrodošli. Mi to jednostavno živimo i volimo to što radimo. Mislim da se to vidi i osjeti, pa je pretpostavljam i publika to prepoznala«, kaže Drakler.

Da je to tako, potvrdila je i predsjednica žirija dr. Kristina Planjanin Simić rekavši kako se upravo ta živuća tradicija osjeti i vidi.

»Ono što mi vidimo jeste da ovaj festival iz godine u godinu dobiva na značaju i ove godine je bila široka paleta kod izvođača. Od vrlo mladih djevojaka, do žena i muškaraca u zrelim godinama pa i baka. Različitih stilova izvođenja i naravno nivoa kvaliteta. Ovaj festival izdvaja

porast zainteresiranosti za njega u regionalnom smislu, pa čak ni ova pošast od pandemije nije spriječila da se njeguju prave tradicijske vrijednosti, način življenja i prepoznavanja identiteta. Tog nam sve više treba i mislim da ćemo se sve više okretati muzici kao dubokim korijenima, jer ako ne znamo tko smo, kako znamo kamo idemo? Mislim da je to najbitnije. Jer ako ne počnemo njegovati tradiciju i poštivati sebe, svoje običaje i pretke, onda se postavlja pitanje identiteta i korijena, a ako izgubimo korijen, sljedeći je jezik. Upravo zbog toga ovakvi festivali imaju svoj smisao i značaj«, pojasnila je Planjanin Simić.

Ovogodišnji festival, koji je do sada bio najposjećeniji, održan je 16. listopada na praznik hrvatske zajednice u Srbiji – Dan rođenja bana Josipa Jelačića. Posjetitelji su također mogli pogledati i izložbu koja je postavljena u dvorani prigodom 150. obljetnice od izlaska prvog broja *Bunjevačkih i šokačkih novina* i *Vile*, čiji je pokretač i urednik bio biskup **Ivan Antunović**. Izložbu je priredio Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata, a autorica je **Katarina Čeliković**.

Festivalu su nazočili i konzul Generalnog konzulata Republike Hrvatske u Subotici **Hrvoje Vuković**, kao i članica Gradskog vijeća zadužena za kulturu i obrazovanje **Milanka Kostić** koja je u svom obraćanju istaknula kako ovaj festival najbolje oslikava Grad Suboticu i njegovu različitost, odnosno multietničnost.

Ž. V.

Druga nagrada: Ženska pjevačka skupina KUD-a *Batajnica* iz Batajnice

O predstavi *Bunjevački blues – saga o svitu koji nestaje* Hrvatskog kazališta iz Pečuha

Angažirana, etički i emotivno opečaćena

U okviru jubilarnih XX. *Dana hrvatske knjige i riječi* u Subotici, u HKC-u *Bunjevačko kolo* imali smo prigodu pogledati predstavu *Bunjevački blues – saga o svitu koji nestaje* u izvedbi Hrvatskog kazališta iz Pečuha koja je premijeru imala početkom prošle godine u matičnoj ustanovi. Predstava je rađena prema proznom tekstu **Tomislava Žigmanova**, dramaturziju potpisuje pokojni glumac **Vlatko Dulić**, a režiju glumac **Slaven Vidaković**. Subotička publika imala je priliku gledati 2014. godine i pamti izvedbu istog dramskog predloška Glumačke družine *Histrion* iz Zagreba u režiji Vlatka Dulića, a sada ima svježije i drugačije viđenje ovog komada u izvedbi pečuškog ansambla.

Sedam potresnih priča

Komad *Bunjevački blues – saga o svitu koji nestaje* dvostruko je naslovljen: prvi dio naslova je preuzet naslov zbirke pjesama, a drugi dio je podnaslov dramatizirane zbirke priča *Prid svitom* Tomislava Žigmanova. Dramski tekst nije klasično ustrojen te ne možemo govoriti o tipičnim etapama dramske radnje, o sukobu ili sukobima među likovima, o usmjerenosti dramske radnje ka konačnome razrješenju koju prati napetost. Komad počiva na obimnim narativnim strukturama, tj. epizodama u kojima kroz monološke i dijaloške solilokvije upoznajemo sedam potresnih životnih priča bunjevačkih Hrvata. Brojem epizoda možemo naslutiti kako se simbolično u punini obuhvaća cjelina konkretnog subetničkog kolektiva. U svaku od scenskih epizoda, koje su u međusobnom suglasju po naglasku na tragičnoj sudbini likova uslijed državnih, političkih, ekonomskih, ljubavnih, karakternih crta društva i pojedinaca, uvodi nas bračni par Tome (**Rafael Arčon**) i Rozika (**Eva Polgar**). U domu brižne posvećenosti supružnika i njihove tople svakodnevice tijekom jednog dana plete se priča. Osnovna sastavnica toga pletiva je smrt koja povezuje emotivno nabijene tragične epizode i prološki ostarjeli par koji začinjava sjenku smrti humorom pružajući nam tako priliku za predah.

Predstava je naglašeno angažirana, etički i emotivno opečaćena. Misao o prolaznosti nadilazi se njegovanjem kulture sjećanja i okamenjenjem u vječnost pričanjem priča o sudbinama drugih ljudi. Pored avetinjskih sugovornika koji razgovaraju sami sa sobom i na sceni sa zamrnutim Tomom i Rozikom samoću i izoliranost ostarjelog bračnog para dodatno podcrtava čežnja i nada da će se njihova djeca, koja se ne pojavljuju i ne javljaju tijekom komada, brinuti o njima. Tijekom cijele predstave pratimo govor jednog dramskog subjekta razdijeljenog na devet lica, a s obzirom na završetak dana, lijevanje u postelju i smrt koja lebdi nad njima i otjelotvoruje se kroz pokojnike ostaje bojazan da će se sklapanjem očiju Tome i Rozike sklopiti i

posljednje usne koje pričom o sebi, o svojim, o Hrvatima Bunjevcima u Bačkoj čuvaju svoj identitet.

Svijet živih i mrtvih

Scenografija, koju potpisuje **Joana Tarbuk**, podijeljena je na dva dijela od kojih jedan predstavlja unutrašnjost bunjevačkog doma, a drugi je bijelo platno na kom se projiciraju snimke prilikom početka i kraja svake od sedam epizoda. Kroz procjep na platnu, lica identično kao na snimkama ulaze i izlaze sa scene najčešće kroz vrata

koja općenito imaju značenje prolaza, simbolično prolaza između svijeta živih i svijeta mrtvih. Multimedijalni prikazi replikacija su realnosti (s tim da su neka vrata odviše moderna), a stvarnosni scenski realizam do najsitnijih detalja razrađen (te se stvarna kajgana sprema i jede na sceni). Pored vizualnog, i auditivni aspekt predstave samo tautološki ponavlja stvarnost ne otvarajući i ne dopisujući nova značenja i interpretacije dramskog teksta. Ovakav pristup otvara pitanje s blagim žalom zbog čega se ovo vrhunsko suvremeno djelo hrvatske književnosti nije moglo odvojiti od zastarjelosti prikaza u realističnoj maniri.

U ovoj, kao i u *Histrionovoj* izvedbi, predstavu na pravi način uzdiže uvjerljiva, čak na momente bravurozna igra glumaca, osobito **Maje Lučić** kao Mande, **Gorana Smoljanovića** kao Mije i **Dejana Fajfera** kao Sive. Ekspresivnost glumačkog izričaja koji je sav od grcanja nabijenih i neiskazivih emocija, koji je pod grčem zbog nametnutih vanjskih i nutarnjih normi (makar one bile i najplemenitije) čvrsto drži pažnju pridobivajući gledatelja za emotivnu participaciju, suosjećanje i evociranje vlastitih obiteljskih priča. Mjesni govor bačkih Hrvata, važna karakteristika ovog dramskog predloška, nije svim glumcima jednako dobro pošao za rukom te je na momente izgovor naginjao standardnom hrvatskom jeziku, a ponekad i dalmatinskoj ikavici.

Nevena Mlinko

Predstavljena knjiga *Skazaljke* Zlatka Gorjanca

Pjesnička oda zavičaju

U nakladi Udruge građana *Urbani Šokci* iz Sombora nedavno je objavljen književni prvijenac **Zlatka Gorjanca**, a u pitanju je knjiga pjesama *Skazaljke*. Knjiga je predstavljena u ponedjeljak, 18. listopada, u *Šokačkoj kući* u Bregu, rodnom mjestu autora i selu kojem su posvećeni mnogi stihovi u ovoj zbirci.

Moderatorica večeri i predsjednica UG *Urbani Šokci* **Marija Šeremešić** je na početku predstavljanja kazala kako su pjesme u knjizi poslagane u pet poglavlja, kao i da su pisane šokačkom ikavicom i hrvatskim standardnim jezikom.

»Čitajući autorsku poeziju, otkrivamo skriveni svijet pjesnika, ulazimo u njegove misli i osjećaje, zavirujemo u ono najtananije u njegovoj duši, u njegovoj svijesti. Tako i u ovim pjesmama susrećemo čovjeka s kojim hodimo cestama nezamislivih avantura njegove nutrine koja nas upliće u prekrasno tkanje života glazbenika i pjesnika Zlatka Gorjanca«, rekla je Šeremešić.

U razgovoru s autorom koji je moderirala Šeremešić, publika je mogla saznati o njegovoj inspiraciji za pjesme, stilu pisanja, bavljenju glazbom te daljnjim planovima.

Osim zavičajnih i refleksivnih, u *Skazaljka* je tiskano dosta pjesama duhovne tematike.

»I da sve prođe, duhovno je ono što uvijek ostaje. Pisao sam i za potrebe *HosanaFesta*, duhovno je uvijek bilo prisutno u mom životu, a i danas to živim sa svojom obitelji«, rekao je Gorjanac.

Otkrio je da piše i prozu – kratke priče na šokačkoj bereškoj ikavici, te da bi u budućnosti volio napisati i roman.

»Ima već neke ideje, o tom-potom«, dodao je on.

Piše i na računalu i na papiru, ali se na papiru, kako napominje, kvalitetnije izražava.

»Što kažu, pero je pero«, naveo je on.

Gorjanac se bavi i glazbom. U mladosti je imao rock bend, a danas svira u tamburaškom sastavu *Panonika*.

»Kada pišem pjesme, prvo komponiram na gitari, počnem s par akorda, pa onda pišem stihove. I danas slušam rock glazbu, slabo imam tamburaških albuma doma, ali sve u svoje vrijeme. Tako da mi danas više odgovara tambura«, pojasnio je Gorjanac.

Marija Šeremešić se ovom prigodom zahvalila Gorjancu što je udruzi povjerio rukopis na objavu te dodala kako se nada

i daljnjoj suradnji.

Promocija je imala i svoj glazbeni dio. Nastupio je Gorjanac sa svojim sastavom *Panonika* te vokalnim *Carmeli triom*, a publika je imala prilike čuti i nekoliko njegovih autorskih skladbi.

B. D. P / Z. V.

Zlatko Gorjanac je otkrio kako je prvu pjesmu napisao još daleke 1987. godine, tijekom ljetovanja u Milni na otoku Braču, za potrebe tamošnje dječje priredbe. Inspiracija za stihove su mu prije svega teme i događaji iz života, ali da to može biti svašta, poput »slike na zidu«.

»Ima dosta ideja«, rekao je on.

Novi đakon Subotičke biskupije

Služenje – Božji poziv

Polaganjem ruku biskupa Subotičke biskupije mons. **Slavka Večerin**a, za đakona iste biskupije zaređen je **Dušan Balažević** iz župe Marija Majka Crkve u Subotici. Euharistijsko slavlje pod kojim je ređenik zaređen slavljen je 16. listopada u katedrali sv. Terezije Avilske u Subotici. Misno slavlje predvodio je biskup Večerin, a koncelebrirali su rektor i duhovnik Bogoslovnog sjemeništa u Đakovu preč. dr. **Stjepan Radić** i mons. **Karlo Višaticki** te svećenici Subotičke biskupije.

»To je put, njime idete. Ove riječi proroka Izaije ohrabruju u prvom redu Tebe, dragi ređeniče Dušane koji si danas na putu prihvaćanja reda đakonata. Ova okupljena Crkva raduje se Tebi i s Tobom zahvaljuje Gospodinu na daru tvoga poziva«, uvodne su riječi biskupovog pozdrava na početku slavlja. Biskup je tada naglasio kako je na đakonski poziv potrebno gledati i u kontekstu kompletnog života, rekavši kako je život sam po sebi poziv.

»Nitko od nas nije sam sebe stvorio. Nitko ne može sam sebi dati život. Otac nebeski nas je sve pozvao u postojanje. On je naš stvoritelj. Ako smo pozvani u život, onda za naš život odgovaramo Onome koji nas je pozvao. Đakonsko ređenje je poseban poziv koji od kandidata traži da prepozna činjenicu da je njegov život Božji poziv. Taj nezasluženi dar našega poziva treba prihvatiti otvorena i zahvalna srca«, poručio je Večerin.

Slijedilo je misno slavlje i poseban obred potpunog predanja Bogu kada je ređenik, dok su se pjevale litanije Svih svetih, prostrt ležao ispred oltara. Na misi je pjevao Katedralni zbor *Albe Vidaković* pod ravnanjem **Miroslava Stantića**.

U prigodnoj homiliji biskup je istaknuo značenje profila ovoga poziva, koji je svaki đakon pozvan ostvariti.

»To su služenje, molitva i radost. Đakon je čovjek koji služi. Pozvan je slijediti Isusa, a čitav je njegov život i poslanje označeno služenjem. Ni Sin Božji nije došao biti služen nego služiti. I život svoj daje kao otkupninu za mnoge. Đakon je čovjek služenja, onaj koji je pozvan ostvarivati jednu od bitnih dimenzija sakramenta svetog

reda. Naime, i mi biskupi pozvani smo prije svega biti služitelji Božjeg naroda, tako su i prezbiteri pozvani brinuti se za povjerene im vjernike, služeći im i ljubeći ih. Služenje je bitna dimenzija života svake Isusove učenice i učenika. Đakon znači 'sluga', onaj koji služi. I ti si pozvan životom i riječima trajno podsjećati i posvećivati svima u čemu je istinska veličina života. Ona nije u moći, ni u gospodarenju, nego u zauzetom služenju. U daru samoga sebe. Sebedarje. Traženje svoga života u ljubavi prema Bogu.

Služeći braći i sestrama omogućujemo da život ne izgubimo nego da ga u Isusu višestruko dobijemo. Takav je među nama bio Isus, koji je služio Ocu i ljudima do potpunog predanja na Križu«, rekao je među ostalim biskup.

Dušan Balažević rođen je 1992. godine u Subotici u župi Marija Majka Crkve. Osnovnu i srednju Tehničku školu završio je u rodnome gradu, a potom se upisao i završio studij elektronike na Visokoj tehničkoj školi, također u Subotici. Kako je sâm rekao, u ljeto 2016. godine se javio, sada umirovljenom biskupu, mons. **Ivanu Pénzesu** sa željom da bi htio postati svećenik. Tada ga je biskup uputio na studij teologije i na bogosloviju u Đakovo. Nakon uspješno završenog teološkog studija, Dušan je zaređen za đakona Subotičke biskupije. Svoju đakonsku praksu obavljat će u župi Uzvišenja sv. Križa u Srbobranu.

Ž. V.

Blagoslov stoljetnog križa

Križ u njivama. Krajputaš. Cijelo stoljeće stoji i bdije nad njivama, ljudima, usjevima, plodovima...

Za stoti rođendan ovoga križa krajputaša koji se nalazi u Kucuri, koja potpada pod Malu Bosnu, 17. listopada na blagoslov su se okupili vjernici i potomci onih koji su ga prije jednoga stoljeća podignuli. Blagoslov križa obavio je mjesni župnik vlč. **Dragan Muharem**, koji je istaknuo da je križ simbol muke i smrti, ali jednako tako i vjere i radosti, molitve za novi život. Vjera je vodila i pretke **Antuna Franciškovića**

i **Katu Piuković** koji su prije 100 godina željeli imati križ u svojim njivama i podigli ga kao mjesto molitve kada nisu stizali do crkve. Osim ovog križa, iste 1921. godine podignuti su u ovome kraju i Pelhin i Đukićev križ. Sve ove križeve u proteklom periodu obnavljali su vrijedni ratari koji o njima još uvijek brinu.

Što sve križevi pamte: nevremena? Ratove? Brojne generacije koje su im se molile? Pitanja su na koja je teško odgovoriti. Danas, kada je sve na kotačima, križevi i dalje ponosno stoje, a vrijedni im se ratari dok odlaze na njive poklone, prekriže i šapnu koju molitvu za svoju obitelj, rodnu njivu, blagoslovljenu zemlju...

M. P.

Vjerom do spasenja

Piše: dipl. theol. Ana Hodak

Vjera je ta koja spašava. Ova informacija svima je dobro poznata, no često zaboravljena u svakodnevnim životnim okolnostima. Međutim, sva čuda koja je Isus učinio žele nas upravo na to podsjetiti. Bogu je sve moguće, ali traži našu vjeru. Događalo se i u Isusovo vrijeme da narodu manjka vjere. Tako je bilo kada je obilazio svoj rodni kraj. Narod je u njemu gledao običnog drvodjeljina sina, zato nije bio u stanju u njemu prepoznati obećanog Mesiju. Zbog nedostatka vjere njegovih zemljaka Isus nije tamo učinio mnogo čuda, kao što je činio u drugim krajevima. A kada bi na nekom učinio čudo, uvijek je naglasio da je to zbog njegove vjere. I mi danas očekujemo čuda, a kada se ona ne dogode postavljamo Bogu različita pitanja, nekada čak i u njega sumnjamo. Naprotiv, u takvim trenucima treba najprije sebe pitati o svojoj vjeri, tu ćemo pronaći odgovor o tome zašto ne vidimo znakove Božje prisutnosti.

Učimo od Bartimeja

Evangelist Marko opisuje susret Isusa i slijepog Bartimeja (usp. Mk 10,46-52). Bartimej je bio slijep i zbog toga je morao biti prosjak. I danas je slijepima teško snaći se u životu, iako je dvadeset prvo stoljeće, a u Isusovo vrijeme on nije imao drugu opciju, doli prositi kako bi mogao preživjeti. Kako je uvijek sjedio pored puta, tako je mogao čuti različite priče onih koji su tuda prolazili. Na taj način čuo je i za Isusa iz Nazareta, koji je već tolike čudesno ozdravio. Kao i svatko tko se nalazi u bezizlaznoj situaciji, pa se hvata za bilo kakvu slamku spasa, tako se i ovaj prosjak ponadao da će možda taj Nazarećanin o kome je slušao jednom proći tim putem pokraj kojeg je on prosio. To se i dogodilo. Kada je čuo da Isus uistinu ide putem pokraj kojega on sjedi, stane ga doživati, moleći pomoć. Ljudi su ga ušutkivali, ali on nije mario, vikao je još

glasnije, jer je vjerovao da Krist može pomoći i njemu, kao što je pomogao tolikima prije.

Isus nije mogao ostati gluh na iskreni vapaj onoga koji vjeruje da mu on može pomoći. Ozdravio ga je, ali je i naglasio, da svi okupljeni čuju: »Idi, vjera te tvoja spasila!« (Mk 10, 52). Važno je spomenuti i sljedeću rečenicu: »I on odmah progleda i uputi se za njim«. Dakle, Isus je nagradio snažnu vjeru slijepog prosjaka. A on, ozdravivši, nije okrenuo svojim putem, nego je pošao za Isusom. Jer, susret s Kristom mijenja cijeli čovjekov život, ne samo tjelesno, nego i duhovno. Bartimejev život više nije bio isti, ne samo jer je progledao nego i zato što je susreo Krista Spasitelja.

Vjerujemo li?

Mnogo možemo naučiti iz ovoga susreta Isusa i slijepog Bartimeja. Svi mi prolazimo kroz različite teškoće u životu i potrebno je da Isus učini čudo da bi sve krenulo u smjeru koji bismo mi voljeli. Zato često gundamo na Boga, ljutimo se što nam je tako, pitamo se što smo to učinili da nam se sve to događa. A potrebno je činiti potpuno drugačije, poput Bartimeja s nadom čekati i s čvrstom vjerom moliti. Naša je vjera krhka i nepostojana, a Isus želi vidjeti da je ona čvrsta i nepokolebljiva; zato nas često stavlja na kušnje i ostavlja nas da čekamo. I koliko god da čekamo, ne smijemo prestati vjerovati, jer je on jedini koji nam može donijeti spasenje i izbavljenje iz onoga što nas najviše opterećuje. Stoga, što god da nam se događa, samo treba čvrsto vjerovati i ustrajno moliti.

A kada kušnja prođe i Bog odgovori na naše molitve, to nije trenutak da ga ostavimo i krenemo nekim svojim putem. Naprotiv, tada tek treba ostati uz Gospodina, zahvaljivati i s vjerom ga nasljedovati.

Neobično-obična izložba

Špajc – ogledalo domaćice

U okviru projekta *52 tjedna etnologije u Tavankutu* koji organizira Galerija Prve kolonije naive u tehnici slame i HKPD Matija Gubec u Tavankutu je početkom ovog mjeseca priređena pomalo neobična izložba pod nazivom *Špajc*. Ova izložba slatkih i slanah delicija, ukrašenih štelazija te pomalo zaboravljenih predmeta bila je povod za razgovor s autoricom **Ksenijom Horvacki**.

Špajc, koji je uglavnom neizostavna prostorija u svakoj kući, krije brojne delicije, ali bi ga na neki način mogli okarakterizirati i kao ogledalo domaćice. Pun je svega i svačega, rekli bismo omiljeni kutak u koji se rado vraćamo.

Neizostavni dunc

Špajc, špajz, smočnica, spremište... više naziva za jednu, obično najmanju prostoriju u domu. Upravo ova prostorija u kojoj je naša sugovornica svakodnevno, potaknula je Kseniju »običan špajc« postaviti u izložbeni prostor, a da je u tome uspjela govore podaci da je ova izložba na društvenim mrežama dostigla (za sada) najviše pregleda. Zapravo, te obične svakidašnje stvari nam često nezapaženo prolete kroz život, ali valja, kao i u ovom slučaju, zastati, zaviriti i pogledati što sve krije *špajc*.

»Ideja je nastala spontano kroz razgovor s organizatorima, i to baš u vreme kada sam ostavljala dunc od bresaka (kompot od bresaka). Kad smo se dogovarali oko postavke, kazala sam da želim da u mom špajcu ima i postavljena žena, reduša u radnoj bunjevačkoj nošnji. Mislim da sad već malo žena ostavlja zimmnicu ko kadgod. Jednostavno, neke stvari lagano odlaze u zaborav i upravo mi je to bio motiv, sačuvati bar mali dio onog što imamo, a tko zna možda na ovaj način i koga potaknuti da se oproba i u ovom poslu«, priča Ksenija Horvacki i dodaje: »Jasno je da je sada drugo vreme i da mnoge žene ne stižu zbog posla ili im je jednostavnije ili čak misle jeftinije kupiti sve gotovo, ali domaće je uvek posebno, spremeno s ljubavlju za sve ukućane. Moram biti iskrena i kazati da ja još uvek imam veliku pomoć moje mame, pa i dice koja isto to vide, žive, pa se nadam da će jednoga dana i oni nastaviti tako.«

Ksenija je, kako je rekla, *duncovala* još s majkom **Margom**, a kasnije i s mamom **Ci-lom** i u tome je odrastala, te joj ovaj posao nije bio nepoznat.

»Mislim da se kod našeg svita, bar kad su u pitanju kaki veći sveci, ne mož zamisliti užna brez dunca od bresaka, jel krušaka, zerdelije, višanja, šljiva... Briske smo godinama ostavljali – duncovali. Majka je uvek anšlogovala, mama je mećala u vinobran, a kasnije sam počela praviti briske s limuntusom. I to tako da briska kad se očisti odstoji u vodi u

kojoj ima limuntusa, tako neće pocrniti. Posli tog je i u čistoj vodi obarim. Povadim i poslažem u boce i zalijem skuvanim sirupom. Zatvorim boce s metalnim zatvaračem i ostavim i tako da se lade. Na jednu bocu od 7-7,5 dcl ide 4 kašike šećera. Još dok slažem briske u bocu obilježim one koje su najlipče, da to bude za Materice, Božić... a one sitnije idu za poslendani, kaže kroz smijeh Ksenija. Na *štelaziji* na izložbi nije bilo samo *dunca* od *brisaka*, nego i od višanja, a osobito nas je dojmio *dunc* od šljiva.

»Dunc od šljiva nisam godinama ostavljala, i onda sam svatila da naša dica ne znaju da dunc može bit i od šljiva, to mi je bio okidač da ponovno krenem ostavljat ovaj dunc, koji je izvrstan.«

Napisano pravilo kod *dunca* je da se ne može načinjati do Materica, Božića..., a danas, po riječima sugovornice, to bude i malo ranije, eventualno krajem studenoga, za *kaki svetac*.

Nove mogućnosti

No, novo vrijeme donosi i nove mogućnosti, a i brojne olakšice uz pomoć postojeće tehnike i brojnih kućanskih aparata.

»Kad sam se udala i postala domaćica, počela sam tragat i za novim receptima i isprobavat kojišta novo, odnosno starim receptima dodat novo ruvo. Tada sam s mamom zaminila mista, ona je mene pustila naprid, a ona je zauzela moje kadgodašnje misto pomogača. Rado isprobavam nove recepte, a kad štogod isprobam i svim ukućanima se sviđa, onda se to godinama tako pravi. Puno stari recepata sam zadržala i danas, al sam prilagodila način pravljenja današnjim uvjetima, tehnici i mogućnostima. Mama i majka su uvek, kad je u pitanju pekmez kuvale ga od šljiva i zerdelija, i tu je bio kraj. I sama danas pravim taki pekmez, ali i dodajem štogod novije, pa, primjerice, kuvam pekmez di mi je osnova šljiva, a dodajem i crveno bobičasto voće. A kad počne malina, kupina, ribizla, višnja, borovnica... sve kupim i stavljam u zamrzivač, pa kad prisprije šljiva dodajem osnovnom pekmezu od šljiva«, otkriva nam svoje kulinarske tajne naša sugovornica.

Svašta se od nje može naučiti. Otkrili smo kako pekmezu od šljiva možete dodati i cimet, vanilu, crnu čokoladu za kuhanje... I tko zna što sve ne. Također, još jedan zanimljiv detalj koji itekako skрати vrijeme pripreme:

»Sve što možem sam pojednostavila, na priliku kuvanu paradičku ne livam više u litereške boce nego u duncoške od 7 dcl. Zato što mi to mašina za sude opere, a ne ja... Kadgod su se cili dan prale boce za paradičku, a ovo mi veliko olakšanje... Tehnika je tu, zašto bi morali radit sve isto ko prija 50 godina? To su te male olakšice, koje nam mogu ubrzat i olakšat pripremanje zimnice«, pojašnjava Ksenija.

Obvezna »postavka«

Kada smo već krenuli podalje od slatkog i došli u onaj »kiseli« dio špajca, naša sugovornica nam je otkrila kako se kod njih krastavci obavezno ostavljaju s hrenom i koprom, a kisela paprika (cijela) s češnjakom i celerom, a nađe se i po koja bočica neke »novije« zimnice: miješanih salata, raznoraznih paprika...

Ono što je sugovornica istaknula u razgovoru jest da svo voće i povrće koje uzima kupuje od poznatih ljudi koji joj garantiraju kvalitetu, gdje zna da je voće još tog jutra bilo na drvetu. A kako je rekla, od lošeg voća ne možete napraviti dobar pekmez ili *dunc*.

Neizostavni dio svakog špajca, pa tako i ove postavke bili su *kačica* s maščom, *protak* za taranu, sinija, oklagija, *vajling* (veći-manji), *načve* (drvena posuda u kojoj se zakuha-vao kruh), *pasirka* za paradičku, krumpir, luk, a spomenule smo i brašno, šećer, rakiju, vino, iako to sada u ovoj postavci nije bilo.

Kroz razgovor, pa i smijeh, spomenule smo i to da je nekada u *špajcu* obvezno visila po koja *divenica*, krvavica, šunka, *čvarklin*, pola slanina... No, izložbeni prostor se ipak u dobrome razlikuje od *špajca*, ali eto ideje: možda se može napraviti postavka »visećeg« dijela *špajca*.

Kad bismo danas zavirili u *špajcove* po kućama, vjerujem kako bismo u njima mogli još štošta naći, ali što god u njemu držali i čuvali, morate priznati da i *špajc* ima svoju posebnu čar. Osobito kada znate da je sve ono u njemu netko napravio s ljubavlju.

Ž. V.

Dok nestaju stare tračnice...

željezničkom prometu u to vrijeme porasla magična moć Palića.

A rastao je i poduzetnički duh: nedugo nakon otvaranja željezničke linije, gradska vlada obratila se Željezničkom društvu s molbom za uvođenje »izletničkog vlaka«. Tako je u ljetnim mjesecima između Subotice i Segedina u vrijeme va-

Prizor na ulazu u Palić iz pravca grada ovog ljeta potpuno je izmijenjen, jer su izvađene željezničke tračnice u pripremi radova za postavljanje brze pruge i izravnato je zemljište između postaje i naselja »preko pruge« (poneko ga još zove starim imenom, Orbánovo naselje). Slična slika vidi se i u Ulici Józsefa Hegedűsa, gdje postoji rampa i križanje kolosijeka i puta prema jezeru. Povijesni je trenutak: ove generacije ne poznaju Palić bez tračnica! No, to je samo privremeno...

Prvi vlak prošao je još 11. rujna 1869. godine, iz pravca Segedina, i zaustavio se pred malom postajom Palić (naknadno je izgrađena odgovarajuća, veća zgrada). Željeznica je gradu donijela veliki napredak u razvoju, a pripreme za ovaj povijesni događaj počele su još 1854. godine, od kada je neprestano isticano kako Palić u ovo mora biti neizostavno uključen zbog razvoja Kupališta. Tako je i bilo! Pruga je usmjerena kroz Palić, čime je banja postala dostupnija. Kroničari su zabilježili kako je zahvaljujući

šara i praznika prometovao »izletnički vlak«, odnosno vlak za kupalište. Od 1877. godine uveden je mjesni kupališni vlak na liniji Subotica – Palić. Kompozicija se sastojala od 10 vagona s 375 sjedišta. Narednih godina i dalje raste broj palićkih izletnika, a redovi za kupovinu karti su bili sve duži. Prazničnim danima više od tisuću ljudi je iz grada željelo vlakom na Palić i na isti način se navečer vratiti kući.

Izletnički vlakovi na ovoj relaciji i danas bi bili rado viđeni i korišteni.

Vi dana kako se bližu berbe grožđa prolitala sam slike u nade da ću najt štogoda što biliži vo vrime. Vrime koje je kadgoda davno u mojemu ditinjctvu bilo vrime radosti, branja grožđa i uživanja u jilu i pilu.

Sliku sam snimila 20. X. 2016. U to vrime berbe su već prošle, ako ji je i bilo digoda u selu. Bila sam pozvana da snimim prizor. Stojala sam zapanjita ispid rastavitoga bureta od 700 l. Više nije bio potriban nikomu i njegove duge i obruči će se iskoristit za štogoda drugo. Cigurno je da neće za no zašto je bure bilo napravito.

Prvo što sam iz prošlosti u mislima vidila je kolona drveni kola natovarita sa jednim, jel dva taka bureta. Na koli sidi i čuč čeljad, digod ima maličicko mista. U bureta su potrpna dica. Jedni su još sanani i čupavi i svakaki, al radosni za put na Kričković, Livadice, Jaroš, Medan, jel koju drugu stranu sončanskoga atara. Ide se u berbu u vinograde. A, vinograda je bilo tušta. Sonta je na brigu sa tri strane i svud ji je bilo, pa i na ne strane di nije na brigu.

Kola za kolma u kolonama se nižu na sve četiri strane sela. I svud u koli ista slika. Čeljad i dica, a kad se pridveče napunu bureta groždom niki će morat pišice iz polja natrag u Sontu. Ništa ne maru, jel sad su svi srični i veseli, jel se bere no za što se cilu godinu radilo. U proliće, u marc misecu loza se orizala, a najbolje posli sv. Grgura, jel »kadgoda na mrazu Grgur i janjce prži« čokoće odgrnilo i čekali se prvi lastari. Kad loza fanj razlista i ako oko Bršančeva projde cvit, oma se vezala i špricala, prija, samo sa krečim i galicom. Cilo lito su vinogradi brižno okopavani, zalamani kad god je to bilo potribno i čuvani od lopova. Briga oko vinograda je bila velika, jel »vinogradu triba sluga, a ne gospodar«.

Dica su najviše uživala u vinogradima za vrime lita. Svi bi da budu pudari i pudarice, pa čuvu vinograd svaki dan.

Kuvu fruštuk i ručak u krstolicama i krstolama od tuča, na sađakovima. Peču slaninu na ražnjeva (madžaru) kuvu bečara od sose, paprike i luka i izmišljavu jila kaka se doma i ne kuvu. Pivu, podvikivu, metu stazice po vinogradu, utecavu se sa pulinima... »Pudarica ne pudari grožđe, već pudari da se razbečari«.

Na putu za vinograd kola propadu kroz debeli prav, pa se za nama od njega dižu oblakovi. Berba je zadnja prilika da se izbečari, pa se iz bureta na koli čuju diči glasovi »i-ju-ju« i stariji jim pripomognu. Grlo zaboli, malko se utišamo, al kad kočijaš vikne: »Jel, vi tamo natrag u bureta, jel to ko umro? Jel, kogod možda bolestan? Jel, možda nikomu grlo boli?«, oma se zategne pisma isponova da ne bi možda kandžija zafijučkala svr glava.

U vinogradu se svi raspodilu po redova. Dica dobiju tepcije. Nji podmistu pod bilu atelu da imu što manje za kupit, jel tako većina puceta spadne u nju. Zabolu kolina od klečanja i čučanja, al niko neće reč da mu je teško, pa da vada ne dobije slatka vina?! Priko cila dana se bere grožđe, kupi sa zemlje, nosi u košarovima i putonjama u bureta na koli. Ona stoju na početku vinograda, a nuž nji svezani konji na malo dužje štrange, tako da mogu okolo pasit i odat. Pulini trču po polju. Vrane graču, škvorci u jatima nadleću. Nadu se pabirčit posli nas.

Danas ritko ko da ima vinograd. Mada po malo loze ima skoro svaka kuća: »Ta, neću vada it kupit grožđa na pijac?!«. Ostalo je u šokačke krvi, al pravi vinogradi su nestali, a sa njima i lipi običaji i životne radosti bogate plodovima zemlje.

Na berbe grožđa još potsiti »Grožđe bal« koji svake godine izigrava KUD »I. L. Ribar«. Ve godine je održan devedeseti put.

Ruža Silađev

Molitvena inicijativa djece

Molitvenoj inicijativi »Milijun djece moli zajedno za jedinstvo i mir« priključila se ove godine i župa Svetog Dimitrija, đakona i mučenika u Srijemskoj Mitrovici. Za djecu osnovnoškolskog uzrasta organizirano je moljenje krunice, kako bi se ujedinili sa svom djecom koja mole na istu nakanu. Molitvu za djecu organizirao je i vodio vlč. **Ivica Zrno**, a djeca su se okupila u crkvi,

te su najprije dobila potrebne informacije o krunici i vrijednosti njene molitve. Nakon toga smjestili su se ispred pokrajnjeg oltara koji je posvećen Blaženoj Djevici Mariji od Krunice, te su započeli s molitvom.

Želja i nakana ovoga projekta je bila, kako i kaže sam naslov, ujediniti se s milijun djece u molitvi, ali isto tako poučiti djecu molitvi krunice, kako se ta molitva ne bi zaboravila i kako im ne bi bila strana. Ujedno, ovaj i ovakav način susreta s djecom vrijedan je i vjeronaučni susret kojim se djecu poučava molitvi i prenose se im se vrijednosti Katoličke crkve.

Na ovogodišnjoj molitvenoj inicijativi u Srijemskoj Mitrovici djeci iz spomenute župe pridružilo se i nekoliko vjeronaučnica iz Laćarka, koji od ove školske godine redovito pohađaju župsku katehezu u župi svete Ane, majke Blažene Djevice Marije u Laćarku.

Vjeronaučnom susretu se pridružila i s. **Estera Radičević**, koja trenutno boravi u samostanu Milosrdnih sestara svetog Križa u Srijemskoj Mitrovici.

Djeca su veoma lijepo prihvatila molitveni zadatak, te su s velikim zanimanjem pratili cjelokupnu molitvu.

I. Z.

Zavšetak Nacionalnog kviza za poticanje čitanja

Još danas Šest autora traži čitatelja

Još danas *Šest autora traži čitatelja*, preciznije još danas učenici viših odjela osnovne škole koji nastavu pohađaju na hrvatskom jeziku mogu popuniti online upitnik Nacionalnog kviza za poticanje čitanja Knjižnice grada Zagreba na <http://www.mhk.hr/kviz/>.

Gradska knjižnica Subotica se i ove godine uključila u suorganizaciju ovog interesantnog kviza koji se provodi u Mjesecu hrvatske knjige u okviru Godine čitanja, koja je u Hrvatskoj proglašena na prijedlog Ministarstva kulture i medija Republike Hrvatske s ciljem dodatne promocije knjige i čitanja. U fokusu ovogodišnje manifestacije su hrvatski autori, odnosno hrvatska knjiga, pa tema glasi »Hrvatski autori u Godini čitanja«, a moto »Ajmo hrvati se s knjigom!«.

I tako su učenici u ponudi imali tri knjige različitih žanrova, tri hrvatska pisca i tri hrvatska ilustratora:

1. **Danijela Pavlek**: *Knjiga recepta za pilotiranje kroz djetinjstvo* (ilustracije **Vanda Čižmek**)
2. **Mladen Kopjar**: *Moj tata Indijanac* (ilustracije **Davor Pavelić**)
3. **Ivana Adlešić Pervan**: *Učim letjeti, a nemam krila* (ilustracije **Branka Hollingsworth Nara**).

Sada nam preostaje još da čekamo izvlačenje koncem listopada u Hrvatskom centru za dječju knjigu u Zagrebu. Dva učenika iz svake knjižnice, pa i naše subotičke, koja tada budu izvučena sudjelovat će u završnoj svečanosti i

izvlačenju glavnih nagrada koje je planirano za 15. studeni 2021. godine u Zagrebu. Ako epidemiološka situacija bude dopuštala, ta dva učenika će i putovati u Zagreb ili će program pratiti online. No, za ostale sudionike Gradska knjižnica Subotica pripremit će 15 utješnih nagrada. Popis nagrađenih bit će objavljen početkom studenoga.

Stoga požurite, ne dopustite da šest autora čeka čitatelja.

B. I.

Tko još ne voli crtiće?

Svi se mi rado namjestimo ispred malih ekrana i pogledamo dobar crtić. Kada je u pitanju ovaj vid filmske umjetnosti, uzrasne granice ne postoje. Svjetski dan animiranog filma obilježava se 28. listopada, a utemeljen je 2002. godine u spomen na dan kada je **Émile Reynaud** 1892. godine u Parizu organizirao prvu projekciju animiranog filma na celuloidnoj traci. Za razliku od igranog filma, u crtanom filmu su likovi i pozadina nacrtani. I vjerovali ili ne, ali nekada, i to ne tako davno, sve se crtalo rukom, svaki lik, svaki pokret, pozadina... sve.

Kako bi se snimila jedna sekunda animiranog filma, bilo je potrebno 24 crteža, što znači da je za desetominutni film bilo neophodno nacrtati 24.400 pojedinačnih scena. Danas nam je to gotovo nezamislivo. Upravo radi toga valja se podsjetiti i skinuti kapu svima koji su ogroman trud i vrijeme uložili u to da mi imamo i uživamo u animiranim – crtanim filmovima. Animacija je doživjela korjenitu promjenu pojavom providnih folija na kojima su se mogle crtati samo promjene koje bi odavale dojam pokreta, geste ili izraza

lica. Te folije su slagane preko pozadine, a slika koju bi zajedno davale fotografirana je kadar po kadar.

Najpoznatija animirana životinja svih vremena svakako je Mickey Mouse, kojega je stvorio **Walt Disney**, a prvi film u kom se pojavio bio je *Ludi avion* 1928. godine. Kasnije su stigli i njegovi prijatelji: Šiljo, Paja Patak (Paško Patak) i Pluton.

Prvi dugometražni crtani film u trajanju od 80 minuta bio je Disneyev *Snjeguljica i sedam patuljaka* 1937. godine i to je bio pravi uspjeh u svijetu animiranog filma.

Gotovo svi autori crtanih filmova koristili su ovu tehniku doskoro, kada je u masovnu upotrebu ušla računalna animacija. Prvi animirani film koji je u potpunosti nastao uz pomoć računalne animacije je također Disneyev film *Priča o igračkama*.

Priredila: Ž. V.

ZOVEM SE: Dominik Sarić Lukendić
IDEM U ŠKOLU: OŠ Ivan Milutinović, Subotica – 3. c razred
IZVANNASTAVNE AKTIVNOSTI: idem u Glazbenu školu na odsjek klavira, treniram plivanje u Plivačkom klubu *Spartak* i idem u školicu stranih jezika *Smart*
VOLIM: svirati klavir, voziti bicikl, igrati *minecraft* i trenirati svog psa Vučka
NE VOLIM: grah i gazirane sokove
U SLOBODNO VRIJEME: igram se s prijateljima
NAJ PREDMET: matematika, ali ne volim domaću zadaću iz matematike
KAD ODRASTEM ŽELIM BITI: arhitekt

Too Toth optika
551-045
 Subotica, kod glavne pošte.

Traže se vozači C i E kategorije s hrvatskim ili mađarskim putnim ispravama za posao u Njemačkoj u okolini Stuttgarta i Ludwigsburga. Tel.: + 4917621561026 ili 064/1826160.

U Somboru prodajem kompletno završenu termoizoliranu veću katnicu sa suterenom, garažom, ljetnom kuhinjom, svim komunalijama i CG u centru grada. Tel.: 025 544-92-20; 064 280-84-32.

Prodaje se elevator, plug leopard dvobrazni, špediter, auto lada samara (i krovni nosač i auto prikolica trabanta), motor. Tel.: 024/528-682.

Roleri i starinska kolijevka, ormari, kreveti, virangoši, stol, stolice, bunjevačka ruha, marame, pregače i sl. Tel.: 024/532-570.

Prodajem plac u Borči, 12 kilometara od centra Beograda, veličine 5 ari i tražim njegovateljicu za teško pokretnu osobu. Tel.: 060 3105572.

Hrvatska obitelj iz Zagreba koja živi u Segedinu (Mađarska) traži ženu za čuvanje osmomesječnog djeteta i pripomoć u kućanstvu na duže razdoblje. Plaćanje 800 eura. Stan i hrana osigurani, slobodni dani i ostalo po dogovoru. Kontakt telefon: Miro, 0036-30-288-93-33.

Izdajem garsonjeru u centru Subotice. Tel.: 065 6081194.

Izdaje se u arendu – zakup poljoprivredno zemljište oko 2,5 km južno od sela Golubinci, površine 42 a i 73 m², parcela broj 7138 K. O. Golubinci. Dragan 063/509-902.

Hitno i povoljno prodajem kuću u Subotici, 107 m². Kao i zemlju 1h 6 ari. Tel.: 064 18-39-591.

Prodaju se: dunje, dvije nekorištene peme punjene novim sitnim guščijim perjem i auto Lada Samara '90. (200 eura). Tel.: 024 532570

Prodaje se pneumatska 4. redna sejačica 2016. g. iz Agrije, elektronska sjetva (tri para ploča za kukuruz, suncokret i soju), Lada Samara 90 (150 eu), špediter (150 eu), starinski ormari i sl. Tel.: 024/532570 ili 0600532570.

Prodaje se peč za etažno grijanje na čvrsto gorivo Podvis Knjaževac 30 kw. Tel.: 024 528682.

Prodaje se poslovni prostor i stan od oko 600 m² u Ulici Huga Badalića 6, Subotica. Tel.: 069 2887213.

Izdaje se jednosoban stan na Proizvki u Subotici (42 kv, 4. kat, centralno grijanje s alokatorima, mali troškovi održavanja). Cijena je 120 eura plus režijs. Info na telefon: 063/8857124.

Prodajem ili mijenjam poslovni prostor u neposrednoj blizini centra Šida površine 100 m², za nekretninu na Hrvatskom primorju. Sve informacije na telefon: 062/8681437 ili 064/6590730.

Prodajem ili mijenjam dvoetažni stan površine 77,5 m² u centru Šida kod gradske tržnice (Karadžićeva 17), za nekretninu na Hrvatskom primorju. Stan je novoizgrađen s centralnim grijanjem. Informacije na telefon: 060/0289407 ili 060/7158020.

U Somboru **prodajem** kompletno završenu veću katnicu sa suterenom, garažom, ljetnom kuhinjom, svim komunalijama i CG u centru grada. Tel.: 064 2808432; 025 5449220.

Prodajem motokultivator *gorenje muta* 8 ks, s dizel motorom, frezom širine 60 cm i kosilicom za travu širine 105 cm. Sve je ispravno. Tel.: 063-351-582.

U tijeku prijave za subvencioniranje za fiskalizaciju

Prijave poreznih obveznika za subvencije države za prelazak na novi model fiskalizacije moguće je podnijeti počevši od 15. listopada putem portala Porezne uprave – ePorezi.

Kako prenose mediji, obveznicima će biti uplaćeno 100 eura po svakom prodajnom mjestu i po svakom prodajnom uređaju još 100 eura, a za privrednike koji nisu u sistemu PDV-a, taj će iznos biti uvećan za 20 posto. Prijavlivanje za subvencije se može obaviti putem portala Porezne uprave – ePorezi, do 31. siječnja 2022. godine.

Prije prijave za subvencije, porezni obveznici trebaju prijaviti podatke o lokacijama prodajnih objekata putem portala ePorezi. Obveznici fiskalizacije će direktno dobivati novčana sredstva potrebna za prelazak na novi model fiskalizacije.

Postupni prelazak privrede na novi model fiskalizacije počinje 1. studenoga ove godine i trajat će do 30. travnja 2022. godine.

Besplatni mali oglasi uz kupon iz Hrvatske riječi koji VAŽI DO 26. 10. 2021.

Poštovani čitatelji našeg i vašeg tjednika, i dalje nastavljamo objavljivati rubrike malih oglasa u kojima možete objavljivati sve ono što želite prodati, mijenjati, kupiti ili darovati. Jedini uvjet za objavu vašeg malog oglasa je priloženi kupon kojega objavljujemo u svakom broju Hrvatske riječi.

Duljina malog oglasa ne smije prelaziti više od 30 riječi.

Uredništvo

Hrvatska likovna udruga *CroArt* prodaje umjetničke slike, djela članova udruge. Zainteresirani se mogu javiti predsjedniku udruge.

Tel.: +381 24 529 745; mobil: +381 63 518 218; e-mail: horvat.josip.su@gmail.com

HKC *Bunjevačko kolo*, Likovni odjel, prodaje slike svojih članova. Slike se mogu vidjeti u prostorijama Centra, ul. Preradovićeve 4, radnim danom od 8 do 14 sati. Tel: 024/556-898 ili 555-589.

ILI-ILI

AKCIJA

do 30. 04. 2021.

Priključenje **BESPLATNO**

+ Birate između:

- 6 meseci po 1 dinar ili
- 12 meseci sa 50% popusta

AT

Astra
Telekom

011 44 22 009

Dvije knjige o s. M. Amadeji Pavlović u godini njezina jubileja

Uzorito djelo redovnice

Družba Milosrdnih sestara sv. Križa, u godini obilježavanja 50. obljetnice preminuća negdašnje poglavarice ovih redovnica zajednice, rođene Petrovaradinke s. **M. Amadeje Pavlović** (1895. – 1971.), organizirala je, i još uvijek organizira, veliki broj molitveno-liturgijskih, ali i komemorativnih, publicističkih i stvaralačkih pothvata i projekata. Njihov je cilj prikazati (ne samo) vjerničkom puku ono što je iz života ove redovnice ostalo sakriveno za javnost, pa i za katoličke vjernike.

Jedan od njih je i objavljivanje dvije publikacije, za dvije različite čitateljske skupine – djecu i odrasle vjernike.

Slikovnica za djecu

Slikovnica *Majka Amadeja*, čije su autorice s. **Krista Mijatović** (tekst) i s. **M. Margita Gašparovsky**, ilustratorica (podrijetlom iz Selenče, iz Bačke), na 40 stranica prikazuje život i djelovanje s. Amadeje, od Petrovaradina, preko Đakova, gdje je djelovala tijekom većeg dijela života, do Rijeke gdje je preminula. Umjesto roman-siranosti, česte u katoličkoj dječjoj publicistici, autorice su se odlučile predstaviti život ove redovnice onako kako je to ona sama učinila. To je, očito, bila sretna okolnost – Amadeja Pavlović ostavila je značajnu pisanu ostavštinu. Za zamijetiti je da su se autorice podjednako osvrtnale na redovnički život, dužnosti poglavarice, ali i nekoliko epizoda za vrijeme djelovanja Amadeje u vremenu II. svjetskog rata, osobito spasavanje Židovke **Zdenke Bienenstock** od sigurne smrti u nacističkim logorima.

Ekumenski priručnik

Dekan Katoličkog bogoslovnog fakulteta u Đakovu prof. dr. **Ivica Raguž** napisao je drugu publikaciju u jubilarnoj godini, knjigu *Ja služim Bogu. Duhovni život majke M. Amadeje Pavlović*. Ovaj vrsni pisac nastavlja djelo povjesničara, koji su već ranije obrađivali Amadejine pisane tragove (primjerice **Ivan Armanda**), uranjajući pogledom teologa u duh predanja izazovima s kojima se ova redovnica suočavala. Oni su, očito, počeli još u Srijemu (djelomice i južnoj Bačkoj) za vrijeme njezina školovanja i rada u civilnom staležu, ali su do posebne složenosti došli tek kada je ušla u uže vodstvo Provincije, 1937., a napose kada je bila poglavarica (1943.

– 1955.). Raguž piše, u 13 poglavlja, o Amadejinu životopisu, duhovnoj oporuci, »poljupcu i Kristovoj taktici«, katedri bolesti, molitvi i crvenim koljenima, euharistijskom klanjanju, šutnji, poslušnostima i poglavarima, nedjeljnoj audijenciji i radu, s. Amadeji među svecima, s. Amadeji,

Solovjevu, Dostojevskom i teologiji, s. Amadeji i radosti. On čitateljima donosi ne samo uvid u duhovnu dinamiku vjernice i redovnice nego i pruža dragocjene teološke uvide u značajke njezina društvenog angažmana. Već je poznato da je održavala, u teškim poratnim godinama, korespondenciju sa zatočenim zagrebačkim kardinalom **Alozijem Stepincem**, ali i episkopom vikarom patrijarha srpskog **Varnavom Nastićem**. Obojicu dvije najveće kršćanske zajednice na prostorima gdje su živjele sestre sv. Križa štiju kao svece. Obojica su u antikršćanskim vremenima bila progonjena i obojicu povezuje genijalna s. Amadeja, »preteča ekumenizma«, kako veli autor! Ova knjiga je praktički ekumenski priručnik za ovo naše doba, koje volimo smatrati teškim. Početke ekumenizma na ovim prostorima, bez medijske pompe, prije otvorenja II. Vatikanskog koncila (ne bez refleksija na, drukčije, djelovanje **Strossmayera**), ostvarili su jedna redovnica Hrvatica podrijetlom iz Srijema i jedan srpski pravoslavni episkop. Tako je Amadeja, svojom žrtvom za djevojku Židovku i jasnim riječima i djelima za sjedinjenje Crkve, postala uzor i za suvremenost djelovanja ovdašnjih crkvenih zajednica. Čak i oni koji nisu vjernici razumjet će riječi iz predgovora knjige, koji je napisala sadašnja poglavarica ove družbe s. **Valerija Široki**, a koje je dr.

Raguž potvrdio: »Na nama je sada da

počnemo širiti glas o njoj i moliti Gospodina da nam po njezinom zagovoru udijeli potrebne milosti te da ju što prije mognemo javno slaviti«. Njezine sestre je, uostalom, već smatraju svetom.

Uz poznate probleme s distribucijom katoličkih tiskovina u Vojvodini, za nadati se je da će knjiga i slikovnica, koje se mogu dobiti kod sestara u njihovu samostanu u Srijemskoj Mitrovici, naći put i do župa, imati predstavljajne i u rodnom kraju s. Amadeje te doći do čitatelja.

M. Tucakov

Treći Memorijalni turnir *Luka Andrašić*

Živi sjećanje na talentiranog stolnotenisača

Protekle subote, 16. listopada, u stolnoteniskom centru u sklopu Dvorane sportova u Subotici održan je treći po redu Memorijalni turnir *Luka Andrašić* koji se igra u znak sjećanja na prerano preminulog mladog i talentiranog reprezentativnog i klupskog stolnotenisača. U organizaciji domaćina, STK *Spartak Infostud*

Riječ organizatora

U ime Europske stolnoteniske federacije turniru je nazočio **Roman Pleše**, koji je ujedno idejni organizator ovoga memorijalnog natjecanja i zahvaljujući jednom širem angažmanu Subotica je treću godinu zaredom domaćin neslužbenom državnom prvenstvu za osobe s invaliditetom s kojeg se postignuti rezultati uzimaju kao izbori za službene ranking ljestvice. U kraćem razgovoru pred sam početak natjecanja, rekao nam je sljedeće:

»Luka Andrašić zaslužuje jedan ovakav turnir, odlično organiziran od strane nekoliko organizatora i Subotica kao centar stolnog tenisa u prilici je ugostiti brojne natjecatelje iz cijele države koji su stigli skupa sa svojim trenerima i pratiteljima. Jako sam zadovoljan postignutim, jer ovo kvalitetno sportsko natjecanja na najljepši i najbolji način iskazuje poštovanje prema svemu što je Luka napravio tijekom svoje igračke karijere. I kao mladi čovjek, učenik, sportaš i prijatelj! Stolni tenis za osobe s invaliditetom je jako proširen u obitelji paraolimpijskih sportova i postoji 11 različitih natjecateljskih kategorija, ovisno o medicinskoj kvalifikaciji. Na Memorijalu *Luka Andrašić* zastupljeno je 7 natjecateljskih kategorija, a na popisu prijavljenih stolnotenisača i stolnotenisačica bilo je 82 sudionika turnira. Očekujem odličan turnir i neizvjesne borbe, a najbolji će osvojiti potrebne bodove za daljnji napredak prema međunarodnoj sceni i drugim velikim natjecanjima«.

Slobodan Andrašić, otac Luke u čiju čast i spomen se igra memorijalni turnir koji nosi njegovo ime, od starta ovog izuzetno kvalitetnog natjecanja je u organizacijskom timu koji se brine da sve protekne u najboljem redu:

»Za nas roditelje je ovo najveća stvar koja se događa jednom godišnje, u znak sjećanja na našeg Luku i ovom prilikom bih se, prije svega, želio zahvaliti Paraolimpijskom savezu na čelu s izbornikom **Zlatkom Keslerom**, jer su posljednje dvije-tri godine Lukinog života bile zbilja i najljepše za njega. Natjecao se, putovao, pobjeđivao i gubio, ali je pritom uživao u sportu i svemu što on donosi. Bio je praktično na početku ulaska u svijet vrhunskih sportaša, na reprezentativnom pragu i do svoje sedamnaeste godine je uspio osvojiti i tri seniorska naslova, jedno europsko momčadsko prvenstvo i bio je olimpijska nada za igre u Tokiju koje su održane ove godine. Nažalost, nije ih dočekao, a nastup na Olimpijadi mu je bio najveći sportski san. Zbog svega navedenoga

Slobodan Andrašić i Roman Pleše

i STK *Spin*, u čijem se dresu **Luka Andrašić** također natjecao, te uz potporu Stolnoteniskog saveza za osobe s invaliditetom i obitelji Andrašić, prvi dan vikenda protekao u cjelodnevni natjecanjima 82 prijavljena sudionika u nekoliko službenih kategorija za osobe s invaliditetom. Loptice su išle preko mrežica, nizali su se poeni, pobjednici su se radovali, a sjećanje na mladog sportaša ostaje živjeti...

mi je izuzetno drago da vidimo kako se svake godine najbolji stolnotenisači s invaliditetom okupe na turniru koji se igra u znak sjećanja na njega, a mi ćemo nastojati da iz godine u godinu sve bude na sve višem organizacijskom nivou. Hvala još jednom svima koji su pomogli u organizaciji».

Rezultati

U kategoriji žene, kolica 1-5 prvo mjesto je zauzela **Borislava Perić Ranković**, koja je u finalu s 3:2 (12:10, 9:11, 3:11, 11:5, 12:10) svladala **Nadu Matić**, dok su treće mjesto osvojile **Sanja Mijatović** i **Kristina Arančić**. Kod muškaraca, u istoj kategoriji, iznenađenja također nije bilo, pobjednik Memorijala bio je **Mitar Palikuća**, koji je u finalu s 3:0 (11:3, 11:7, 11:5) svladao **Mladena Ćirića**, dok su treće mjesto osvojili **Nemanja Ćurić** i **Aleksandar Jevremović**. Pobjednik u kategoriji muškarci stojeći 8-10 bio je **Aleksej Radukić**. On je u finalu s 3:0 (11:3, 11:4, 11:7) svladao **Bojana Jovanovića**, dok su treće mjesto osvojili **Nebojša Kitić** i **Dragan Bunčić**. Pobjedu u kategoriji muškarci stojeći 6-7, u kojoj je igrao i **Luka Andrašić**, odnio je **Mihajlo Radovanović**. U finalu je s 3:0 (11:8, 16:14, 11:2) svladao **Ivana Bogdanovića**, dok su treće mjesto osvojili **Mitar Đokić** i **Milan Antić** (rezultati su preuzeti s portala *subotica.info*).

KOŠARKA

Prvi poraz *Cibone*

Beogradski *Partizan* uvjerljivo je u Zagrebu slavio protiv *Cibone* (61:79) u 4. kolu Regionalne košarkaške lige i hrvatskom predstavniku nanio prvi ovosezonski poraz. *Split* je također poražen na domaćem terenu od *Derbyja* (94:101), a potpuni fijasko hrvatskih momčadi upotpunio je *Zadar* svojim četvrtim porazom, ovoga puta protiv *Krke* (66:80).

TENIS

Dodig u polufinalu Indian Wellsa

Hrvatski tenisač **Ivan Dodig** stigao je, skupa s Brazilcem **Melom**, do polufinala igre parova na turniru Masters serije 1000 u Indian Wellsu. Zanimljivo, na putu do finala svladao ga je dojučerašnji partner Slovak **Polašek**, koji je skupa s Australcem **Peersom**, na koncu stigao i do naslova.

POGLED S TRIBINA

Nepredvidivo i neizvjesno

Četnaest dugih godina je *Šibenik* čekao prvenstvenu pobjedu protiv *Hajduka* i u nedjelju, 17. listopada, je konačno slavio na svom Šubičevcu (2:0). Momci u svojim tradicionalnim narančastim majicama u svemu su nadvisili favoriziranog gosta i posve zaslužno trijumfirali u dalmatinskom derbiju. Ovaj susret je na

najbolji način ilustrirao svakim kolom sve očitiu činjenicu kako u 1. HNL nema privilegiranih momčadi i da je svaki susret rezultatski posve nepredvidiv i krajnje neizvjestan. Slično je bio i na Rujevici gdje je domaća *Rijeka* nakon prvih 45 minuta imala golemo vodstvo od tri gola, a na koncu je doslovno spašavala bod pred urnebesnim naletima probuđenog i razgoropađenog *Dinama* (3:3). I ovaj susret je pokazao svu čar hrvatskog klupskog nogometa u kome se ove sezone vodi posve neizvjesna utrka za vrh tablice. Jednako neizvjesno bilo je u susretu takmaca iz sredine tablice, *Gorice* i *Istre* (1:1), u kome su Istrijani pokazali kako u ovoj sezoni ne planiraju borbu za ostanak. *Lokomotiva* je odigrala također neodlučeno (2:2) protiv gradskog rivala *Hrvatskog dragovoljca*, dok je jedinu uvjerljivu pobjedu, i to na strani, odnio *Osijek* protiv *Slavena* u Koprivnici (2:0).

Vrh tablice drže, izjednačeni s bodovima (24) *Rijeka* i *Osijek*, ali Riječani imaju susret manje. Slijede, uz odigrani susret manje, *Dinamo* (23) i *Hajduk* (20), koji je kiksom protiv *Šibenika* propustio odličnu priliku da se približi vodećem trojcu.

Slijedi kolo u kojemu neće biti derbi susreta i sve pretende u borbi za naslov očekuju susreti s momčadima iz »drugog jakosnog doma«. *Dinamo* dočekuje *Istru*, *Hajduk Goricu*, *Osijek Hrvatskog dragovoljca* dok jedino Riječane očekuje gostovanje kod *Lokomotive*. Vidjet ćemo hoće li neka od ovih »manjih utakmica« donijeti neko novo iznenađenje, ali smo sto posto sigurni kako će svaki susret ponovno biti rezultatski nepredvidiv.

D. P.

Narodne poslovice

- * Bilo da misliš možeš ili ne, u pravu si.
- * Jezik prijateljstva nisu riječi nego značenja.
- * Tri puta mjeri, jednom reži.

Vicevi, šale...

Intervju za posao u jednoj tvrtki:

- Zna li engleski?
- Da.
- Zna li što znači riječ »allow«?
- Znam.
- Upotrijebite je u rečenici.
- Allow, tko je na telefonu?
- Konobar!
- Nisam ja konobar, ja sam šef sale.
- Sale, dođi ovamo!

Mudrolije

- * U životu me najviše koštala iskrenost, ali i dalje ne pitam koliko košta.
- * Prvi koji se ispriča je NAJHRABRIJI. Prvi koji oprostio je NAJSNAŽNIJI. Prvi koji zaboravi je NAJSRETNJIJI.
- * Kad imaš sve, ne vidiš ništa. Progledaš tek kada nemaš ništa.

Vremeplov – iz naše arhive

Vrtić Marija Petković, 2009.

Iz Ivković šora

GRA

Piše: Branko Ivković

Faljnjs, čeljadi moja. Jevo ja posvršavo šta mi moja snaš Jela naredila, pa malo sio. Čekam ovu dvojcu na kafu. Doduše, i niki dan kad sam i zvao voda nam skroz uvrta; mi se zadivani i bilo štogod drugog pa sam ja zaboravio na kafu a nji dvojca, Periša i moj rođo Joso, se nisu baš višćinili da njim fali. Snaš Jela je morala štogod otić u varoš, pa sam ja osto na salašu i rišio lipo štogod skuvat za cilu familiju, kad podolaze s posla da bude gotovo. Nije da mi kogod zapovido, čeljadi moja, al jeto palo mi na pamet skuvat grava. I to onako vrvom kastronu nek ga bude i za tri dana. Gra je najbolji i najukusniji kad se tušta metne kuvat i kadgod je borme bio svečano ilo, ni se baš često kuvo. Sićam se moje pokojne matere, kad je bijo gra, a on je bio uvijek samo sridom, ne baš svake sride al sridom, a ondak bi ona zakuvala pun vajling ukiselo tista i opravila baš fajin lakumića. E sad će nam lakumići falit, snaš Jela neće još dospit natrag u Ivković šor da i stigne opravit. Veli Periša, jevo sad je baš prispio i sio u kujnu da se niki pod stare dane zdravo ni ne raduje lakumićima. Veli da su oni baš dosta pravljani kad je virestaš, a ne bi rad bio nikom skoro ić na virestaš. Doduše, ja sam se samo nasmiyo al u pravu je: lakumići su se kadgod najviše za to pravili. To je valjda bilo najbrže i najjednostavnije komšiluku opravit jel domaćin nije onda ništa radio, taki su bili običaji. Neg, čujem niki dan da je naš špitalj opet zatvoren zbog ove nove gospocke gripe. E stvarno su ovi doktori čudni: ne smeta njim ako kogod ima moždani, ako ide na dva šta-pa jel ima bilo kaku drugu bolu. Samo ne smi kašljat ni kijat. To je kandar posto smrtni gri. A tek koliko tiraju svit na pelcovanje, pa to je čudo. Divani mi moj školski Marin, on je niki dan bio u toj gripi da je u špitalju više kalamljeni neg nekalamljeni. Svi se pitaje zašto su ondak kalamljeni kad od tog kanda nema nikake hasne. Moja starija unuka tribala operisat mandule, obavili sve priglede, skroz joj sirotoj raspadnuti, svaki misec joj se upale pa pije te antibiotike, probiotike... I kad su sve obavili priglede i vukli joj krv pa onda lipo na taj dan kad je tribala bit operisana javili: »Otkazano zbog covida«. Taki sam bio bisan, čeljadi, mislio sam da ću oma otić u to cocijalno i iskat natrag sve novce što sam ga tridest i kusur lita plaćo. A i dica mi već plaćaju bar tridest, a još i ono što je baćo plaćo taj samdoprinos da se i opravi taj špitalj. Doduše, mož ić i privatno al u drugu varoš i fajin triba calenzovat. Ode kod nas šta se trevlja ni sam dragi Bog ne zna. Jesu i možda doktori postali bogovi, pa oni određivaju jal šta li je, al svitu borme nije ni dobro ni pravo. Nije ništa lipče ni bolje ni s drugim koji čime, porezi sve veći i veći, pojedinci sve bogatiji i bogatiji a mi obična čeljad sve sirotija i sirotija. Sve više šaltera obijamo i taksi plaćamo a nikake hasne. Sad je najbolje kandar prodat zemlju, kupit mercedesa pa lipo prid cocijalno iskat pomoć. Virujte mi taki je borme fajin, samo pogledajte. Neg, čeljadi moja, dosta sam divanio. Ajd, zbogom, do drug put ako me opet ne otaru.

Rič po rič

»Mande« ni za lik

Piše: Željko Šeremešić

Prošlo godinu dana, a ko da j danaske bilo od kad sam bio vatat somove, što bi ja reko donet somova, pa prošo ko une pripovíčke: »U ribara mokre gaće, a sa ribom ne zna šta će« i evo se ukazala potreba ni za somem već za za makar jednom štukom, što bi mi rekli »mandom«. Javili mi da naš unuk Marin dolazi iz Minkena za Sisvete i da j poručio da bi jio riblji paprikaš i to mišani, ako mož sa štukom. Oma j žena rekla da idem kupit jednu štuku za pomišat. Jel saj vrime kad se vatu pa ji mož nabavit. Mislim se ja di da idem kupovat kad ja mogu i uvatit štuku, što bi mi rekli »mandu«. Da Vas sam podsitim: »manda« je štuka od barem 3-4 kile, onaka zagoriti zeleni leđi, ko da ima »mava« (mahovine) na leđi. Nisam tio nikom reć da idem na Dunavac uvatit »mandu«, jel mi ne bi pušćali cigurno. Polako sam se išunjo s motkama pa pravac na Dunavac, što bi rekli. Silom sam otključo roždavi čilit i odveslo do mojga starog mista. Drezga spala, ribice se sakrile. Sade »mande« moru bit gladne baš onako. Najviše sam se brinio kako ću ribica uvatit, no uz Božju pomoć uvatim ribica, crvenperaka pa zabacim. Sunce sja, jesen prava, lipa, no voda mirna, ni talaska. Mislim se to ni dobar znak al vala su »mande« tu. Sidim tako par sati, ni da šplecne. Već mi stražnjica počela ladiť. Ladna bome ova sidalica a nisam vankušac pono. Vidim, ništa od vatanja, pa da mi mrak ne uvatí pokupim motke i moram priznat već baš silom odveslam do obale. I da skratim: moje vatanje štuka, oma da kažem da su mene na vratí od kuće uvatili. Ljudi moji, to j bila vikanija, svašta mi ova moja žena navikala, ni za kazat. Ona vam nadglasa deset gusaka. Sam je poslidnje bilo da j već u mesnu zajednicu tila već it javit da sam nesto, pa i policiju zvat. Bože dragi, mislim se, pa kako se čovek od sto godina može izgubit? No, ni mene tako lako uplašit. Već sam u te vike vidio kako ću nabavit »mandu«. Triba sam sutra pridveće otić na most za Kazuk. Priko njeg moru proć svi što idu pecat, od Starog Dunava do Hala-sice. I vala ću nać kogagot ko j uvatío da mu odviše ne triba i kupit makar ako ni »mandu«, onda štukicu. Tako se ja sutra ope išuljo potli podne i nikako dovuko do mosta. I ni zadugo počeli dolazit. Prvi naišo bać lva, što ga zovu Alas. Mislim se sa ćemo cigurno trgovat. Pripozno mi i ni ni strnio motor redovno, a počo se već žalít kako ni da šplecne, kako se sve zasulo, kako još malo pa će mo moć prigazit te naše vode, na suvom pecat. Vidim ja da ne vridi ni pitat za trgovinu. I tako još nji pet-šest, ni »m« od »mande«, a ni štukice. A svi se žalu kako su platili dozvolu, a štuke ni za lik, kako j ritko lipo vrime za vatat štuke, kako j zimus sve bilo najllipše za da »mande« bacu ikru i kako j sad ribica teško uvatit i triba da su »mande« gladne, kako j klima kriva, nuklearka u Madžarske. I šta sve još ni. E mislim se, kadgode je štuka bilo ko korova. Dvorovi su smrdili od sušiti štuka. Perkelti se kuvali. A ribljeg paprikaša bez štuke, pa to nis mogo ni sanjat. Vidim ja da bi danas našo lakše lik za koronu nek »mandu«. Mande ni za lik a kamol za našeg Marina. A što j nagorje je što se ne zna zašto. Evo će mračak i već čujem ženu kako ope više i zanoveta di sam, šta sam. Al njoj ko da ni jasno da triba »mande«, a »mande« ni za lik.

U NEKOLIKO SLIKA

Proslava Dana rođenja
bana Jelačića, Petrovaradin

Snimanje *Festivala bunjevački pisama* u Subotici

I tamburaši online

Dvadeset i prvi *Festival bunjevački pisama*, baš kao i prošlogodišnji, bit će bez publike. Iz svima poznatih epidemioloških razloga Upravni odbor Hrvatske glazbene udruge *Festival bunjevački pisama* početkom rujna donio je odluku kako će i ovogodišnji Festival biti snimljen i naknadno emitiran.

»Epidemiološka situacija se početkom rujna mijenjala iz dana u dan, a bile su najavljivane razne mjere. Nismo željeli riskirati i napraviti prekid nego smo jednostavno donijeli onakvu odluku kakvu smo smatrali najboljom. Plan je bio da se Festival održi 26. rujna, no, zbog bolesti članova, bit će emitiran mjesec dana kasnije, točnije u nedjelju, 24. listopada, s početkom u 19 sati i to na televiziji K23, putem interneta, Facebook profila HGU *Festival bunjevački pisama* i putem YouTube kanala udruge«, kaže dopredsjednik HGU *Festival bunjevački pisama* prof. **Vojislav Temunović**.

Festival je sniman u hotelu *Vila Majur* na Kelebiju, a ove godine gledatelji će imati priliku čuti 15 novih skladbi pisanih namjenski za ovaj festival. Sedam skladbi pratit će Festivalski tamburaški orkestar koji je uvježbala i njime ravna prof. **Mira Temunović**, a ostale skladbe izvode manji ansambli. Nastupit će solisti i ansambli u velikoj većini iz Subotice i okolice, te gosti iz Hrvatske: **Višnja Kovačić, Anamarija Kuntić, Stipan Milodanović**, ansambl *San*, **Marko Peić Tukuljac, Iva Molnar, Slaven Stilinović, Marinko Rudić Vranić, Marija Kovač**, ansambl *Ruže*, ansambl *Biseri*, **Stanko Šarić**, ansambl *Ravnica*, ansambl *Hajo* i **Lidija Ivković**, a voditelji programa su **Katarina Piuković** i **Darko Temunović**.

Budući da je festival natjecateljskog karaktera, nagrade neće izostati. Stručni žiri bira tri najbolje skladbe, najbolji aranžman i najboljeg debitanta, a dodjeljuju se i nagrade za najbolji tekst pjesme. Po riječima Vojislava

Temunovića stručni žiri je sud donio temeljem studijskih snimaka, koje će i gledatelji moći poslušati. Također, Temunović je naglasio kako neće izostati niti nagrada publike, a gledatelji će moći glasati putem SMS poruka sa svih srbijanskih mobilnih mreža sa sljedećim sadržajem »GL«, razmak, broj pjesme od 1 do 15, a poruku je potrebno poslati na broj 5555. Cijena poruke je 35 dinara.

Najbolja pjesma po mišljenju gledatelja bit će objavljena istu večer kada se zbroje svi glasovi, a nagrada

će dobitniku biti uručena na godišnjem koncertu HGU *Festival bunjevački pisama*, koji se planira za početak prosinca.

Festival je i ovoga puta snimao tim **Zvonimira Sudarevića** iz Udruge *Cro media*, a snimljeni CD s novim festivalskim pjesmama bit će promoviran i u prodaji krajem godine.

Ž. V.

Izložba Brace Azarića u Fondaciji A. G. Matoš u Beogradu

Ekspresionistička uprizorenja

U organizaciji HKD-a Hrvatski kulturni centar *Beograd* prošloga tjedna je u Beogradu, u prostoru Fondacije *AG Matoš*, otvorena izložba slika **Brace Azarića**. Autor se predstavio s 26 ulja na platnu nastalih u posljednjih dvadesetak godina. Azarić stvara u ekspresionističkoj maniri, a slika vojvođansku ravnicu, paorska lica i ženske aktove.

»Tematski i likovni problemi na slikama podvrgnuti su drami i konvulziji, a silovita ekspresionistička uprizorenja kreću se negdje između **Konjovićeve** slikarske vizije i rousseauovske izražajnosti i unutrašnjeg svjetla. Boja je intenzivna, a tonovi se sukobljavaju u oštrim i smjelim kontrastima«, naveo je u pratećem tekstu književnik i likovni kritičar **Dragan Jovanović Danilov**.

Izložbu je otvorila **Gordana Vranicki-Kralj**, opunomoćena ministrica u Veleposlanstvu Hrvatske u Beogradu, a u programu otvorenja nastupila je studentica Muzičke akademije u Beogradu **Ana Štula**.

Braco Azarić rođen je 1951. u Novim Kozarcima kraj Kikinde, gdje i danas živi i stvara. Slikarstvom se bavi

od 1975. godine. Iako se radi o slikaru amateru, njegovo djelo se u likovnim krugovima smatra značajnim. Azarić je član udruge Hrvatski kulturni centar *Beograd*.

Izložba je otvorena do kraja mjeseca, a može se pogledati svakoga dana (osim ponedjeljka) od 18 do 20 sati. Realizaciju izložbe pomoglo je Hrvatsko nacionalno vijeće.

D. B. P.

Neobični hoteli

Na doručku sa žirafom

Mogla bih na prstima ruku pobrojiti u koliko sam hotela do sada bila. Prvi put je to bilo u osnovnoj školi, kada smo s učiteljicom išli na Kopaonik. Poslije su to uglavnom bila poslovna putovanja, a jednom i nagradno, u luksuzni hotel gdje smo imali i toplice. I svaki put je to bio odličan smještaj. Izuzmemo li da hoteli mogu biti skupi, obično se grade u centrima, što turistički izbjegavam, pa su to neki razlozi zašto ih ne biramo za smještaj. A turizam se toliko razvio i postoji velika ponuda kuća, apartmana i drugog privatnog smještaja, pa hoteli, u mom svijetu, odlaze u zaborav.

Ovojedni tekst posvećujem hotelima, i to tragam za nekim neobičnim. I jesam i nisam iznenađena koliko zapravo mogu biti neobični hoteli, i što se usluga tiče i kada je izgled u pitanju.

Automobili, žirafe, knjige i ostala stvorenja

Doručak sa žirafom me vizualno privukao, podvodni hotel također, knjižničarka u meni ne može odoljeti hotelu s knjigama, ali prvo krećem iz jednog zaista neobičnog hotela – *La Villa Hamster*, Nantes, Francuska. Posebnost ovog mjesta je u načinu na koji smješta goste koji se ovdje nastanjuju poput hrčaka. Fond hotelskih soba sastoji se od kaveza za hrčke izrađenog u veličinama za odrasle. Tako postoje kotači za vježbanje promjera dva metra, tu su korita za hranu, fontana s vodom i udoban meni za krevet od sijena. Gosti hotela moraju nositi kostim hrčka i imaju na raspolaganju 16 četvornih metara ćelija. Osim žitarica za doručak, hotel posluhuje i ljudsku hranu.

Ovo s neobičnim hotelima dolazi mi kao igra uloga. Nakon što probudite hrčka u sebi, možete uroniti u podvodni svijet u Tanzaniji. *Mana Resort* pravi je dragulj istočnoafričke obale. Sa svojom bogatom ponudom, ovaj hotel nudi »koraljnu sobu« koja se nalazi usred koraljnog prstena. Sve je zamišljeno kao platforma koja ima natkriveni dnevni boravak s terasom, a ispod vode se nalazi spavaća soba s prozorima. I tako, dok čitate i razmišljate, vaša svjetlost privlači morska stvorenja, pa će vas lignje ili hobotnica špijunirati kroz prozor.

Pravi raj za ljubitelje automobila nalazi se u hotelu *V8* u Njemačkoj. Atmosfera i cijena ovise o modelu automobila koji odaberete, a najskuplje je zaspiti za upravljačem *mercedesa*.

Vjerujem da nema ničeg neobičnog u postojanju hotela u znaku **Tolkienovih** junaka, ali toliko sam obožavatelj da to moram izdvojiti. Hotel *Hobit* izgrađen je u čast film-

skih ostvarenja *Gospodara prstenova* i *Hobita* i vjerno prikazuje sve viđeno. Okrugli prozori, šarmantne vikendice i žive boje, baš kao što je prikazano u Tolkienovom *Okrugu*.

Žirafe iz podnaslova žive u Keniji u hotelu pod nazivom *Giraffe Manor*. Ovo plemićko imanje žirafa iz 1930-ih dom je pitomih žirafa, koje proviruju glave kroz prozore

hotela i često krađu hranu sa stolova. Dakle, definitivno ćete imati spoj sa žirafama.

Kako slogan kaže

Jesu li neobičnije ponude koje postoje ili su neobičniji ljudi za koje su ponude napravljene, nisam sigurna. Ne znam što je starije, koka ili jaje, ali znam da hotel *Costa Verde* u Kostarici ima vrlo neobičan i zanimljiv slogan: »Ipak više majmuna nego ljudi ...«. Posebnost ovog hotela je što gosti imaju priliku prespavati u *boeingu 727* koji je pretvoren u vikendicu s dvije spavaće sobe. Vanjski se izgled nije nimalo promijenio, dok je interijer potpuno prilagođen turistima.

Japanci su, kao i uvijek, čudni i neobični, a što se tiče ovog hotela i minimalni su. Sobe u hotelu u kapsulama u Japanu veličine su 2 x 2 metra i njegova klijentela je samo za muškarce. Svaka soba ima TV i utičnicu, a kupaoonica i ormar dio su zajedničke prostorije. Zanimljiv je i hotel u špilji, pa u ledu, a ništa manje zabavan nije ni onaj u planini. Također, volim hotele u Boliviji, napravljene od soli.

Popis je predug, jer ni ljudska mašta ne poznaje granice. Ovaj je izbor ovdje samo da zagolica maštu, a čudima nikad kraja.

Gorana Koporan

RADIO MARIJA

NOVI SAD	90,0 MHz
SUBOTICA	90,7 MHz
SOMBOR	95,7 MHz
VRDNIK	88,4 MHz
NIŠ	102,7 MHz
LESKOVAC	107,4 MHz

5+Plus

Paket SIGURNOSTI

za samo

3.600 RSD

GODIŠNJE

Osiguranje drugačije od svih

Oprez u vožnji i briga o automobilu i ljudima u njemu nekada nisu dovoljni da nas zaštite od nepredviđenih okolnosti na putu.

Zato Milenijum osiguranje u svojoj ponudi ima polisu koja pokriva najčešće rizike po automobil i lica u njemu, a omogućava Vam da jednom polisom obezbedite sebe, svoj automobil i druge putnike u njemu.

Polisa Paket 5+ predstavlja paket sigurnosti, a za samo 3.600RSD godišnje dobijate osiguranje od sledećih rizika:

1. Lom stakala na vozilu
2. Osiguranje lica u vozilu
3. Zamensko vozilo
4. Troškovi pomoći na putu
5. Prirodni rizici
(oluja, grom, grad, snežna lavina i poplava)

MILENIJUM[®]
OSIGURANJE

www.mlos.rs
011/ 715 23 00

SVE NA JEDNOM MJESTU

- PRODAJA POGREBNE OPREME
- PRUŽANJE USLUGA PRIJEVOZA I CEREMONIJALA POKOPA
- KOMUNALNE USLUGE

JKP POGREBNO

SUBOTICA, TRG ŽRTAVA FAŠIZMA BROJ 1.

WWW.POGREBNO.RS

KONTAKT TELEFON
ZA DETALJNIJE INFORMACIJE
+381(24) 66 55 44
DEŽURSTVO 0-24 SATA

21. FESTIVAL BUNJEVAČKI PISAMA

24.10.2021. u 19.00 h.

Festival pratite putem:

FESTIVAL POMOGLI:

MINISTARSTVO
KULTURE I INFORMISANJA
REPUBLIKE SRBIJE

GRAD
SUBOTICA

Pokrajinsko tajništvo za
obrazovanje, propise, upravu
i nacionalne zajednice

Pokrajinsko tajništvo za
kulturu, javno informisanje
i odnose sa
vjerskim zajednicama

POKROVITELJ FESTIVALA

PRIMORSKO
GORANSKA
ŽUPANIJA

MEDIJSKI SPONZORI:

Cro Media

ZAVOD ZA KULTURU
VOJVODANSKIH HRVATA